

לקוטי תורה • ראש השנה • מאמר 4

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים...

”והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול”

השופר של ראש השנה ממשיך מחדש את מלכות ה' מלמעלה, מן האור המקיף, אל האור הממלא את העולמות, מחדש את חיות השנה וממלא את הפגמים שגרם החטא באמצעות זעקת פנימיות הלב; ואף על פי כן, גם האור המקיף עדיין מוגדר ביחס לעולמות. ”השופר הגדול” שלעתיד לבוא ימשיך מעצמות ה' שלמעלה מכל העולמות, מרצון כל הרצונות, ולכן יגיע גם לנשמות הרחוקות ביותר ויביא לביטול ויראה שלמים.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/4

הנקודה

השופר של ראש השנה ממשיך מחדש את מלכות ה' מלמעלה, מן האור המקיף, אל האור הממלא את העולמות, מחדש את חיות השנה וממלא את הפגמים שגרם החטא באמצעות זעקת פנימיות הלב; ואף על פי כן, גם האור המקיף עדיין מוגדר ביחס לעולמות. "השופר הגדול" שלעתיד לבוא ימשיך מעצמות ה' שלמעלה מכל העולמות, מרצון כל הרצונות, ולכן יגיע גם לנשמות הרחוקות ביותר ויביא לביטול ויראה שלמים.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר שואל מדוע ישעיהו מכנה את שופרו שלעתיד לבוא "גדול", וכיצד ראש השנה יכול להיות גם "תחילת מעשיך" וגם "זיכרון ליום ראשון". ראש השנה הוא ראש השנה: בכל שנה מסתלקת מלכות ה', שהיא החיות של כל העולמות, למקורה, ויש להמשיך אותה מחדש; כעת הדבר תלוי באתערותא דלתתא שלנו, באמצעות פסוקי מלכויות, זיכרונות ושופרות. קול השופר, שאין בו מילים, נובע מפנימיות הלב, מן הרצון העליון שלמעלה מן השכל, והוא מתגלה במיוחד בזעקתו של בעל התשובה; הוא ממשיך משם הוי' דלעילא, שלמעלה מחכמה, וכך ממלא את הפגמים שהחטא יצר בשם התחתון, ואילו קרן האיל הגשמית מורידה את הרחמים האלה אל החיים הגשמיים. אולם כל זה נמשך מסובב כל עלמין, שעדיין קשור לעולמות. השופר הגדול ימשיך מן העצמות שלמעלה מהם, מרצון כל הרצונות: אין צורך בפסוקי מלכויות או זיכרונות, אין מציינים מי תוקע בו, והוא מעורר אפילו את מי שאבדו ב"אשור" וב"מצרים" ומביא לאהבה ויראה שלמות. היובל והתקיעה שלאחר נעילה הם מעין טעימה מכך, וטפח השופר של ימינו יפנה את מקומו ל"אורך ימים".

מבנה

1	ראש השנה
שתי שאלות: על השופר הגדול ועל "תחילת מעשיך ... זיכרון ליום ראשון"; ראש השנה הוא הראש שממנו נמשכת חיות חדשה לשנה, וכעת הדבר תלוי באתערותא דלתתא שלנו.
2	מלכויות וזיכרונות
המלכת ה' ממשיכה מחדש את מלכותו, חיות העולמות, מן האור המקיף אל האור השוכן בתוכם; אנו מבקשים ממנו "לזכור" את העולמות, שהם כאין לפניו.
3	"בשופר": פנימיות הלב
קולו הפשוט של השופר נובע מפנימיות הלב, מן הרצון העליון שלמעלה מחכמה, ומתגלה בזעקתו של בעל התשובה; הוא למעלה מאותיות התורה, הנמשכות מחכמה.
4	מילוי הפגמים וקרן האיל
התשובה והשופר ממשיכים משם הוי' דלעילא כדי למלא את פגמי החטא בשם התחתון; קרן האיל הגשמית מורידה שפע רב של רחמים אל החיים הגשמיים.

גם האור המקיף מוגדר ביחס לעולמות; השופר הגדול ממשיך מן העצמות שלמעלה מהם, מרצון כל הרצונות ומ"שמו הגדול", ולכן לעתיד יהיו פסוקי שופרות בלבד ולא יצוין מי תוקע.

11-91

6 "יובאו והשתחו"ו

השופר הגדול מגיע גם לנשמות שאבדו בתענוגות "אשור" ונמחצו במצרי "מצרים"; ההר הקדוש והיראה השלמה בירושלים; היובל ונעילה הם מעין טעימה מכך.

15-121

7 הוי' יהיה לי לאלקים; הטפח

באמצעות "והיה הוי' לי לאלקים", שופר העתיד ממשיך למעלה מהוי'; טפח השופר, הסוכה והלולב, היו"ד של הצמצום, יפנה את מקומו ל"אורך ימים" שלמעלה מעשר הספירות.

מו ש ג י ם

האור הממלא את כל העולמות והאור המקיף את כל

העולמות ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין

ממלא כל עלמין הוא החיות של ה' המתלבשת בכל עולם לפי יכולתו, והיא מלכותו; סובב כל עלמין הוא האור שלמעלה מן העולמות, שאינו משתנה באמצעותם. השופר של ימינו ממשיך מסובב אל ממלא.

המלכת ה' כדי שתמליכוני עליכם

מלכות ה' היא חיות העולמות, ובכל שנה היא מסתלקת למקורה; פסוקי מלכיות של ראש השנה, שהם אתערותא דלתתא, ממשיכים אותה מחדש.

פנימיות הלב פנימיות הלב

הרצון העליון שלמעלה מן השכל, בניגוד לחיצוניות הלב, שרגשותיה נמשכים אחר ההבנה. היא מתגלה בזעקת התשובה שאין בה מילים ובקולו הפשוט של השופר.

שני שמות הוי' שם הוי' דלעילא ושם הוי' דלתתא

שם הוי' דלתתא, שאותיותיו הן הספירות שבהשתלשלות, נפגם על ידי החטא; שם הוי' דלעילא, שהוא הרצון העליון שלמעלה מחכמה, נמשך על ידי התשובה והשופר כדי למלא את הפגמים.

רצון כל הרצונות רעוא דכל רעוין

מקורו של כל רצון, שלמעלה מפנימיות המתגלית כעת ולמעלה מסובב כל עלמין; מקורו של השופר הגדול שלעתיד לבוא.

השופר הגדול שופר גדול

השופר שלעתיד לבוא, הממשיך מעצמות ה' שלמעלה מגדר העולמות, "שמו הגדול"; היובל והתקיעה שלאחר נעילה הם מעין טעימה ממנו.

טפח טפח

מידת השופר, הסוכה והלולב, מן הפסוק "ימיני טפחה שמים": היו"ד של הוי', הצמצום. לעתיד לבוא היא תפנה את מקומה ל"אורך ימים", שלמעלה מעשר הספירות.

קטע 1 • 11

ראש השנה

1 והיה ביום ההוא¹ יתקע^{2,3} בשופר גדול^{4,5,6,7,8,9,10,11,12} ובאו האובדים בארץ אשור¹³ והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים.^{14,15}

"והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים".

המאמר פותח בישעיהו כז, יג, בנבואה על הגאולה העתידה: "ישמע שופר גדול, ואף הגולים שאבדו באשור והנפוצים במצרים ישובו וישתחוו לה' בירושלים. כל אחד מביטויי הפסוק — "שופר גדול", "אובדים", "נדחים", "והשתחוו", "הר הקדש" ו"ירושלים" — יתבאר בתורו.

יש להבין מ"ש בשופר גדול דמאי מעליותא דשופר גדול¹⁶ יותר על שופר שאינו גדול כמו בשופר של ר"ה [ראש השנה] של עתה

יש להבין את הנאמר "בשופר גדול": במה עולה שופר גדול על שופר שאינו גדול, כגון השופר של ראש השנה בזמן הזה,

השאלה הראשונה היא מדוע הנביא מכנה את השופר שלעתידי "גדול". השופר שאנו תוקעים בו בראש השנה כיום אינו נקרא גדול, ומה אפוא תהיה מעלתו של השופר העתידי?

וכמו שנאמר ואד' הוי' בשופר יתקע¹⁷ ולא נזכר בשופר גדול [וקושיא זו מבואר בזהר פ' ואתחנן (דרס"ו ע"ב) וע"ש.¹⁸

כפי שנאמר "וה' אלקים בשופר יתקע", ולא נזכר שם "שופר גדול"? [קושיא זו מבוארת בזהר, פרשת ואתחנן (דרס"ו ע"ב); עיין שם.]

גם בזכריה ט, יד מתואר ה' כשהוא תוקע בשופר, אך השופר אינו מכונה גדול. אדמו"ר הזקן מציין שבזהר על פרשת ואתחנן כבר נשאל מה ההבדל אם השופר גדול או קטן, ומבואר שם שמדובר בשופר העליון של היובל, שבכוחו יוצאים העבדים לחירות.

עוד נזכר פסוק זה בגמרא (פ"ט דברכות נ"ו ב' פ"ק [פרק קמא] דר"ה [דראש השנה] י"א ב'. סנהדרין ק"י ע"ב מכות כ"ד סע"א [סוף עמוד א]). רבות לך לך פמ"ב בענין והיה.

פסוק זה נזכר גם בגמרא (ברכות, פרק ט, נ"ו ב'; ראש השנה, פרק א, י"א ב'; סנהדרין ק"י ע"ב; מכות כ"ד ע"א); [במדרש] רבה, לך לך, פרק מ"ב, בעניין "והיה";

הערה זו מונה מקומות נוספים שבהם מובא הפסוק. בגמרא הוא מצוטט בהקשר של מי שחולם על שופר (ברכות נ"ו ב'), של הגאולה העתידה בתשרי (ראש השנה י"א ב'), ושל שיבת השבטים האובדים (סנהדרין ק"י ע"ב; מכות כ"ד ע"א). בראשית רבה מ"ב מביא אותו בין הפסוקים שבהם "והיה" מבטא שמחה.

ויצא פרשה ע' [עין]. נשא פייג מדרש רות ס"פ ושם האיש אלימלך¹⁹ ובמדרש אסתר ע"פ ויהי כימי ענין השתחואה פ' וירא פניו.²⁰

ויצא, פרשה ע'; נשא, פרק י"ג; מדרש רות, בסוף הפרשה "ושם האיש אלימלך"; ובמדרש אסתר, על הפסוק "ויהי כימי". בעניין ההשתחואה: פרשת וירא, פרק נ"ו.

הרשימה נמשכת: בראשית רבה על פרשת ויצא, שם נאמר ליעקב שכל נחמות בניו יתקיימו בלשון "והיה", שבה השתמש בעצמו; במדרש רבה על פרשת נשא; מדרש רות; ומדרש אסתר, שבהקדמתו נערכת השוואה בין "ויהי", לשון צער, ל"והיה". בעניין ההשתחואה, בראשית רבה נ"ו מלמד שקיבוץ הגלויות יבוא בזכות ההשתחואה, ומביא את הפסוק הזה.

בירושלים בקהלת רבה ס"פ כל הנחלים ועוד נזכר על פסוק זה והיה ביום ההוא כו' בזהר ח"א [חלק א'] בפ' ויגש (דר"י [דרבינו יצחק] ע"א) ויחי (דר"נ ע"א).

על "בירושלים": בקהלת רבה, בסוף הפרשה "כל הנחלים". פסוק זה, "והיה ביום ההוא" וכו', נזכר גם בזהר, חלק א, פרשת ויגש (דר"י ע"א); ויחי (דר"נ ע"א);

על המילה "ירושלים" מובא בקהלת רבה על הפסוק "כל הנחלים הולכים אל הים", שמקום כינוסם של ישראל בעולם הזה הוא המקום שבו יתקבצו לעתיד לבוא, ושם מצוטט הפסוק הזה. הוזהר מביא את הפסוק גם בכמה מקומות; בפרשת ויגש נאמר שכל מה שאבד בגלות ישוב.

בשלח (דמ"ו ע"ב) ויקרא ד"ו ע"ב] הנה ברי"ה [בראש השנה] אנו אומרים זה היום²¹ תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון²² ולכאורה יש כאן סתירה²³ דלאו רישיה סיפיה

בשלח (דמ"ו ע"ב); ויקרא (ד"ו ע"ב). והנה בראש השנה אנו אומרים: "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". לכאורה יש כאן סתירה, שכן ראשיתו אינה מתיישבת עם סופו:

לאחר ההפניות האחרונות לזוהר מתחיל גוף הדיון, ובו שאלה שנייה מתוך תפילת מוסף של ראש השנה: "זה היום תחילת מעשיך, זיכרון ליום ראשון". לכאורה שני חלקי הביטוי סותרים זה את זה.

כי זה היום תחלת מעשיך משמע תחלה ממש היינו שבו מחדש בכל שנה את העולם ואח"כ אומר זכרון ליום ראשון משמע שאינו

שהרי "זה היום תחילת מעשיך" משמעו התחלה ממש, כלומר שביום זה הוא מחדש בכל שנה את העולם; ואילו בהמשך נאמר "זיכרון ליום ראשון", ומשמע שאין זה

"תחילת מעשיך" נשמע כהתחלה ממשית: בכל ראש השנה ה' בורא את העולם מחדש. אולם "זיכרון" מרמז שהיום רק מציין מאורע שהתרחש לפני זמן רב.

אלא זכרון לזכור את יום ראשון שנברא בו העולם בששת ימי בראשית. אך הנה באמת שניהם אמת כי אלא זיכרון כדי לזכור את היום הראשון, שבו נברא העולם בששת ימי בראשית. אך באמת שני הדברים נכונים, שכן אם ראש השנה רק מזכיר את היום הראשון לבריאה, אין הוא עצמו התחלה. אדמו"ר הזקן משיב ששני התיאורים נכונים, כל אחד במובן שלו.

הנה ענין ר"ה [ראש השנה] שנק' ראש הוא עד"מ כמו הראש שבאדם הוא מקור החיות לכל האברים שבו ראשית גילוי כללות החיות וממנו נמשכים לכל האברים חיותם וקיומם בפרטות שמתחלה היו כלולים בראש ומוח בהעלם

ענין ראש השנה, הנקרא "ראש", דומה, למשל, לראשו של האדם. הוא מקור החיות של כל האיברים; בו מופיעה לראשונה החיות בכללותה, וממנו נמשכות לכל האיברים החיות והקיום שלהם בפרט. כתחילה הם היו כלולים בראש ובמוח בהעלם.

הוא פותח בשם "ראש". אצל האדם הראש הוא מקור החיות של הגוף כולו: תחילה החיות כולה כלולה בו באופן כללי ונעלם, ומשם היא נמשכת לכל איבר בפרט.

כי משכן נפש השכלית היא במוח וממנה מתפשטות כחות הנפש לכל האברים מהעלם אל הגילוי לעין לראות ולרגל להלוך כו'

שכן מושב הנפש השכלית הוא במוח, וממנו מתפשטים כוחות הנפש לכל האיברים, מהעלם לגילוי: לעין — לראות, ולרגל — ללכת, וכן הלאה.

הנפש השכלית שורה במוח, וכוחותיה מתפשטים ממנו לאיברים: כוח הראייה לעין וכוח ההליכה לרגל. מה שכלול בראש באופן נעלם וכללי מתגלה ונעשה מסוים בכל איבר.

כך ר"ה [ראש השנה] הוא ראשית גילוי כללות החיות של כל השנה כי ואתה מחיה את כולם²⁴ כתיב ובכל יום ויום חדשים לבקרים²⁵ מתחדש החיות שחיות יום זה אינו כשל אתמול

כך גם ראש השנה הוא תחילת גילוי החיות של השנה כולה בכללותה, שהרי נאמר: "ואתה מחיה את כולם", ובכל יום ויום — "חדשים לבקרים": החיות מתחדשת, כך שהחיות של יום זה אינה כחיות של אתמול.

בדומה לכך, ראש השנה הוא ראש השנה, גילוייה הראשון של חיות השנה כולה כאחת. בנחמיה ט, ו נאמר שהי' "מחיה את כולם", ובאיכה ג, כג נאמר שחסדיו "חדשים לבקרים"; לכן כל יום מקבל חיות חדשה משלו, ולא את חיותו של אתמול.

וכן בפרט הימים טובים שבכל השנה שבהם נשמך חיות רב בתוספת עילוי מבימי החול כידוע הנה כל בחי' החיות הזה באים ונמשכים מבחי' ראש השנה והוא כוללם יחד

כך גם בפרט לגבי החגים שבכל השנה, שבהם נמשכת חיות רבה, בתוספת עילוי על ימי החול, כידוע: כל בחינות החיות האלה באות ונמשכות מבחינת ראש השנה, והוא כולל אותן יחד.

בחגים נמשכת חיות גדולה מזו של ימי החול. כל אלה — החיות של ימי החול והחיות של החגים — נמשכים מראש השנה, הכולל את כולם יחד.

(כי פסח²⁶ שבועות סוכות הם כנגד ג' אבות^{27, 28} אברהם הוא בחי' פסח לושי ועשי עגות²⁹ והוא חסד דרועא ימינא.^{30, 31} שבועות מ"ת [מתן תורה] בקול השופר³² אילו של יצחק.³³ וסוכות בחי' ויעקב נסע סכתה³⁴ והמה תרין דרועין וגופא.³⁵

(פסח, שבועות וסוכות מכוונים כנגד שלושת האבות. אברהם הוא בחינת פסח — "לושי ועשי עגות" — והוא חסד, הזרוע הימנית. שבועות הוא מתן תורה בקול השופר, אילו של יצחק. וסוכות הוא בחינת "ויעקב נסע סוכותה". והם שתי הזרועות והגוף.

הערה זו מראה כיצד החגים קשורים לראש השנה כאיברים לראש. כפי שמביא הטור (אורח חיים תיז), פסח מכוון כנגד אברהם, שאמר בפסח "לושי ועשי עגות"; שבועות — כנגד יצחק, שכן השופר בסיני בא מאילו שהוקרב במקומו; וסוכות — כנגד יעקב, ש"נסע סוכותה". בדימוי הקבלי של הגוף, אלה הם חסד, הזרוע הימנית, גבורה, הזרוע השמאלית, ותפארת, הגוף.

וחנוכה ופורים הם תרין ירכי קשוט וכ"ז [וכל זה] הוא בחי' הגוף אבל ר"ה [ראש השנה] הוא בחי' ראש שבו נכלל חיות כל הגוף והוא כנגד אדם הראשון ויוהכ"פ [יום הכפורים] נק' ג"כ ראש השנה בכתוב³⁶ והוא בחי' נשמה ופנימיות.

וחנוכה ופורים הם "שתי ירכי האמת". כל אלה הם בחינת הגוף; אבל ראש השנה הוא בחינת הראש, שבו כלולה חיות הגוף כולו, והוא מכוון כנגד אדם הראשון. וגם יום הכיפורים נקרא בכתוב "ראש השנה", והוא בחינת הנשמה והפנימיות.

חנוכה ופורים מכוונים כנגד נצח והוד, הנקראים כאן "שתי ירכי האמת". כל החגים האלה הם איברים, ואילו ראש השנה הוא הראש הכולל את חיות הגוף כולו, והוא מכוון כנגד אדם הראשון, שנברא בראש השנה. גם יום הכיפורים נקרא "ראש השנה" ביחזקאל מ, א ("בראש השנה בעשור לחודש"), והוא הנשמה, הפנימיות של הראש.

שבבחי' הראש ג"כ יש פנימיות וחיצוניות וכ"כ [וכן כתב] בפע"ח [בפרי עץ חיים]³⁷ שנסירת יוהכ"פ [יום הכפורים] בסוד הפנימית ובראש השנה בסוד החיצונית³⁸ וע' בזהר בפ' אמור (דצ"ו ע"ב) רישא וגלגלתא³⁹ כו' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם.

שכן גם בבחינת הראש יש פנימיות וחיצוניות. וכך כתוב בפרי עץ חיים: הנסירה של יום הכיפורים היא בסוד הפנימיות, ואילו הנסירה של ראש השנה היא בסוד החיצוניות. ועיינו בזהר, פרשת אמור (דף צ"ו ע"ב): "רישא וגלגלתא" וכו', ובמק"מ שם.

גם לראש יש פנימיות וחיצוניות. פרי עץ חיים של האריז"ל מלמד שהנסירה — ההפרדה הקבלית של מלכות מז"א כימי הדין — נעשית בראש השנה בבחינת החיצוניות, וביום הכיפורים בבחינת הפנימיות. מובאים כאן דברי הזהר על פרשת אמור, בצירוף פירוש מקדש מלך, בעניין מדרגות הראש.

ועי' באדר"ז [באדרא זוטא] דרפ"ח סע"א [סוף עמוד א] כי בו הוא שנמשך החיות ממקור החיים המחיה חיים אי"ס ב"ה שלמעלה מבחי' זמן שלנו וחיות זה הוא עליון יותר וכולל כל חלקי החיות של השנה כאחד

ועיינו באדרא זוטא, סוף דף רפ"ח ע"א. שכן בו נמשכת החיות ממקור החיים, המחיה את החיים, מאין סוף ברוך הוא, שלמעלה מבחינת הזמן שלנו. חיות זו נעלית יותר, והיא כוללת כאחד את כל חלקי החיות של השנה,

לאחר הפניה נוספת לאדרא זוטא, חוזר המאמר לטיעון המרכזי. בראש השנה נמשכת החיות ממקור החיים עצמו, אין סוף, שלמעלה מן הזמן כפי שאנו מכירים אותו; חיות זו כוללת כאחד את כל חלקי השנה הבאה.

אלא שהם בו בהעלם עדיין כנ"ל במשל ואח"כ נמשכים מהעלם לגילוי בכל פרק ופרק כפי הראוי
אלא שהם עדיין בהעלם בתוכה, כפי שהוסבר לעיל במשל; ולאחר מכן הם נמשכים מן ההעלם אל הגילוי, בכל תקופה ותקופה כפי הראוי לה.

כמו במשל הראש, פרטי השנה עדיין חבויים בו בראש השנה. הם מתגלים בהמשך, כל אחד במועד המתאים לו.

אך שמתחלה מתחלק ליי"ב חדשי השנה שביום ראשון שבחדש נמשך חיות כללי לחדש ונקי לכך ראש חדש

אלא שתחילה היא מתחלקת לשנים עשר חודשי השנה: ביום הראשון של החודש נמשכת חיות כללית לחודש, ומשום כך הוא נקרא ראש חודש,

החיות הכללית של השנה מתחלקת תחילה לשנים עשר חודשים. כל חודש מקבל חיות כללית משלו ביום הראשון שלו, ולכן יום זה נקרא ראש חודש — ה"ראש" של החודש.

שהוא חיות כללי לחדש⁴⁰ וממנו מתחלק אח"כ לימים עד לשעות ולרגעים כו' וז"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] אדם נידון⁴¹ בכל יום הגם שבאמת ר"ה [ראש השנה] הוא יום הדין.

שכן היא החיות הכללית של החודש; וממנה היא מתחלקת לאחר מכן לימים, ועד לשעות ולרגעים וכו'. וזהו שאמרו רבתינו ז"ל: "אדם נידון בכל יום", אף שלמעשה ראש השנה הוא יום הדין.

מן החודש מתחלקת החיות הלאה לימים, לשעות ולרגעים. כך מתבאר שיתת התלמוד (Rosh HaShanah 16a), שלפיה "אדם נידון בכל יום", אף שראש השנה הוא יום הדין.

אך הענין כי בראש השנה הוא הדין והמשפט לכל אחד ואחד על חיות הכללי אם להמשיך ראשית הגילוי של החיות הכללי ואעפ"כ [ואף על פי כן] יש ג"כ

אך העניין הוא שבראש השנה מתקיימים הדין והמשפט לכל אחד ואחד בנוגע לחיות הכללית: האם תימשך אליו ראשית הגילוי של החיות הכללית. ואף על פי כן יש גם

לשני סוגי הדין יש תפקידים שונים. בראש השנה נידון כל אדם בנוגע לחיות הכללית: האם תימשך אליו בכלל ראשית הגילוי של החיות לכל השנה.

משפט בכל יום אם ראוי להיות לו השתלשלות מחיות הכללי לחיות הפרטי היינו שיומשך מהעולם אל הגילוי דעם היות שכבר נדון בר"ה [בראש השנה] בהמשכת חיות כללי

דין בכל יום בשאלה אם הוא ראוי שתהיה לו השתלשלות מן החיות הכללית אל החיות הפרטית, כלומר, שהחיות תימשך מן העולם אל הגילוי. שכן אף שכבר נידון בראש השנה בנוגע להמשכת חיות כללית,

בכל יום מתקיים דין נוסף: האם החיות הכללית תשתלשל בהדרגה אל החיות הפרטית של אותו יום ותתגלה. העובדה שהאדם קיבל חיות כללית בראש השנה עדיין אינה מבטיחה את התגלותה בכל יום.

הנה אפשר הוא שלא יומשך מחיות הכללי אל הגילוי בפרט כמו שאפשר שלא יומשך חיות מן המוח אל איזה אבר ולא תוכל העין לראות והרגל להלך כו'

ייתכן שהחיות לא תימשך מן החיות הכללית אל הגילוי בפרט, כשם שיתכן שחיות לא תימשך מן המוח אל איבר מסוים, והעין לא תוכל לראות והרגל לא תוכל ללכת וכו',

הגוף מספק לכך דוגמה מקבילה. המוח יכול להיות חי, ובכל זאת החיות עלולה שלא להגיע לאיבר מסוים, כך שהעין לא תוכל לראות או הרגל לא תוכל ללכת.

והחיות השייך לאותו אבר נשאר במוח בהעלם שנתעכב במוח ולא נמשך ומתפשט משם אל האברים וכך יכול

והחיות השייכת לאותו איבר נשארת בהעלם במוח, מתעכבת בו ואינה נמשכת ומתפשטת ממנו אל האברים. וכך גם יכול

במקרה כזה החיות המיועדת לאותו איבר נשארת חבויה במוח ומתעכבת בו, במקום להתפשט ממנו. כך יכול לקרות גם לחיות של השנה.

להיות שיהי' [שיהיה] נשאר החיות הפרטי החיות הכללי דר"ה [דראש השנה] ואז יקבל החסד ההוא בעולם העליון וע"ז הוא הדין בכל יום כו'

שהחיות הפרטית תישאר [בתוך] החיות הכללית של ראש השנה, ואז הוא יקבל את החסד הזה בעולם העליון. ועל כך הוא הדין בכל יום וכו'.

החלק הפרטי של האדם עשוי להישאר גנוז בתוך החיות הכללית של ראש השנה. נאמר כאן שהוא מקבל אז את החסד הזה בעולם העליון, והשאלה אם החסד יתגלה כאן למטה היא מה שמכריע הדין היומי.

(ועמ"ש מזהבפי קרח ע"פ ויגמול שקדים⁴² ועמ"ש בפי ראה ע"פ וברכך⁴³ בכל אשר תעשה) אבל בראש השנה נמשך החיות כללי לכל השנה והוא המשכת חיות חדש ממש

(ועיינו במה שכתוב על כך בפרשת קורח, על הפסוק "ויגמול שקדים", ובמה שכתוב בפרשת ראה, על הפסוק "וברכך בכל אשר תעשה"). אבל בראש השנה נמשכת החיות הכללית לכל השנה, וזוהי המשכה של חיות חדשה ממש.

מובאים כאן שני מאמרים ממקומות אחרים: על מטה אהרן ש"ויגמול שקדים" (קורח), ועל "וברכך בכל אשר תעשה" (ראה). הנקודה העיקרית חוזרת כאן: בראש השנה נמשכת החיות הכללית של השנה כולה, והיא חדשה ממש.

ולכן נקרא כל ר"ה [ראש השנה] תחלת מעשיך שנמשך אור וחיות מחדש להתהוות העולם כי בראש השנה דאשתקד לא נמשך החיות רק על שנה אחת⁴⁴ מלמעלה מהזמן בזמן

לכן כל ראש השנה נקרא "תחילת מעשיך", שכן אור וחיות נמשכים מחדש כדי להוות את העולם. בראש השנה של השנה שעברה נמשכה החיות לשנה אחת בלבד, מלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן.

לכן כל ראש השנה נקרא "תחילת מעשיך": האור והחיות שמקיימים את העולם נמשכים מחדש. החיות שניתנה בראש השנה של השנה שעברה ירדה מלמעלה מן הזמן אל תוך הזמן לשנה אחת בלבד.

וכן גם בתחלת בריאת העולם היי [היה] המשכת החיות באותו ראש השנה על שנה אי מלמעלה מהזמן כמו שכתוב

וכך גם בתחילת בריאת העולם, המשכת החיות באותו ראש השנה הייתה לשנה אחת, מלמעלה מן הזמן, ככתוב,

כך היה גם בבריאת העולם עצמה. החיות שנמשכה בראש השנה הראשון ניתנה אף היא לשנה אחת, ממדרגה שלמעלה מן הזמן.

כי אלף שנים בעיניך⁴⁵ כיום אתמול דהיינו שששה אלפי שנים דהוי עלמא⁴⁶ הם ששה ימים בלבד (ועי' בתש"ו [בתשובות] הרשב"א [הרבי שלמה בן אדרת] ח"א [חלק א'] סס"י [סוף סימן] ט' ורס"י [וריש סימן] תכ"ג)⁴⁷

"כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול", כלומר, ששת אלפי השנים שבהן העולם קיים אינן אלא שישה ימים. (ועיינו בתשובות הרשב"א, חלק א, סוף סימן ט ותחילת סימן תכ"ג.)

הפסוק בתהילים ז, ד, "אלף שנים בעיניך כיום אתמול", פירושו שמנקודת מבטו של ה', ששת אלפי שנות קיומו של העולם (ראש השנה לא ע"א) הן כשישה ימים. אדמו"ר הזקן מפנה גם לשתי תשובות של הרשב"א.

אך גם זה הוא בחי' זמן ולמעלה מזה אין שום זמן כל עיקר וכולל כל הזמן שבמשך שיתא אלפי שני בסקירה אי ומשם נמשך החיות

אולם גם זו בחינת זמן; למעלה ממנה אין זמן כלל, והיא כוללת בסקירה אחת את כל הזמן שבמשך ששת אלפי השנים. ומשם נמשכת החיות

אולם גם "אלף שנים כיום" היא עדיין מידה של זמן. למעלה ממנה יש מדרגה שאין בה זמן כלל, והיא כוללת בסקירה אחת את כל ששת אלפי השנים; ומשם נמשכת החיות של כל שנה.

בר"ה [בראש השנה] על שנה א' ואח"כ בראש השנה שנק' חג שהחדש מתכסה בו^{48,49} היינו שהחיות הראשון עולה ומתכסה ונכלל במקורו וע"י השופר והתפלות נמשך אור וחיות חדש⁵⁰ ממש על שנה אחת

בראש השנה לשנה אחת. ואחר כך, בראש השנה [הבא], הנקרא "החג שהחדש מתכסה בו", כלומר, החיות הראשונה עולה, מתכסה ונכללת במקורה, ובאמצעות השופר והתפלות נמשכים אור וחיות חדשים ממש לשנה אחת.

ראש השנה נקרא "החג שהחדש מתכסה בו" (ראש השנה ח ע"א-ע"ב), מפני שהירח נסתר בתחילת החודש. אדמו"ר הזקן מפרש זאת בפנימיות: החיות של השנה הקודמת עולה, מתכסה ונכללת במקורה; ובאמצעות השופר והתפלות נמשכים לשנה הבאה אור וחיות חדשים לגמרי.

ולכן נק' תחלת מעשיך תחלה ממש ואעפ"כ [ואף על פי כן] הוא גם רק זכרון בלבד ליום ראשון כי בר"ה [בראש השנה] הראשון הי' [היה] כ"ז [כל זה] מצד עצמו כי חפץ חסד הוא⁵¹

לכן הוא נקרא "תחילת מעשיך", התחלה ממש. ואף על פי כן, הוא גם רק זיכרון ליום הראשון, שכן בראש השנה הראשון כל זה היה מצדו בלבד, "כי חפץ חסד הוא",

לכן ראש השנה הוא "תחילה" ממש. ובכל זאת הוא "רק זיכרון" ליום הראשון, משום שבראש השנה הראשון ה' נתן חיות ביוזמתו בלבד, "כי חפץ חסד הוא" (מיכה ז, יח).

אבל עכשיו באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] תליא מילתא⁵² משנה שעברה וכמו שאנו רואים שלא כל השנים שוים יש שנה טובה ומתוקה⁵³ ויש כו'

אבל עכשיו הדבר תלוי באתערותא דלתתא של השנה שעברה. כפי שאנו רואים, השנים אינן שוות: יש שנה טובה ומתוקה, ויש וכו';

לעומת זאת, כיום חיותה של השנה החדשה תלויה באתערותא דלתתא — כעבודתם של בני ישראל במהלך השנה שעברה. לכן השנים שונות זו מזו: יש שנים טובות ומתוקות, ויש שאינן כאלה.

והיינו מחמת שינוי אופן האתעדל"ת [האתערותא דלתתא] שמשנה שעברה איך ומה שהיא וא"כ הרי בחי' ר"ה [ראש השנה] דעתה הוא בחי' דין ומשפט ואע"פ [ואף על פי] שהחסד גובר על הדין שלכן קורין פרשת העקידה ויעקוד אברהם את יצחק בנו⁵⁴

וזהו מפני שהאופן של האתערותא דלתתא משתנה משנה שעברה, לפי טיבה ומהותה. ואם כן, ראש השנה של עכשיו הוא בבחינת דין ומשפט. ואף על פי שהחסד גובר על הדין, ולכן קוראים את פרשת העקדה, "ויעקוד אברהם את יצחק בנו",

השוני בין השנים נובע מאיכות העבודה של השנה שעברה, ולכן ראש השנה כיום הוא יום של דין. החסד אכן גובר על הדין, ולכן קוראים בראש השנה בתורה את פרשת עקדת יצחק (בראשית כב).

שהוא סוד התגברות החסדים דאברהם על הגבורות דיצחק והמתקת הדין אעפ"כ [אף על פי כן] אינו דומה ליום ראשון ממש שהי' [שהיה] חסד ממש

וזהו סוד התגברות החסדים של אברהם על הגבורות של יצחק והמתקת הדין. ואף על פי כן, אין הדבר דומה ליום הראשון ממש, שהיה כולו חסד ממש,

בקבלה אברהם מסמל את החסדים ויצחק את הגבורות; עקדת יצחק מסמלת את גבורת החסד ואת המתקת הדין. ואף על פי כן, אין זה החסד הטהור של היום הראשון לבריאה.

שהרי ההמשכה היתה מצד עצמו כי חפץ חסד הוא כי לא היה עדיין מי שיעורר כו'

שהרי ההמשכה באה מצדו שלו, "כי חפץ חסד הוא", שכן עדיין לא היה מי שיעורר זאת וכו'.

ביום הראשון ההמשכה באה מצדו של ה', רק משום שהוא חפץ חסד. עדיין לא היה למטה מי שמעשיו יוכלו לעורר אותה.

וכנגד בחי' זו נאמר זכרון ליום ראשון זכר בלבד ליום ראשון במה שאעפ"כ [שאף על פי כן] הגבורות נמתקים

וכנגד בחינה זו נאמר "זכרון ליום ראשון": זכר בלבד ליום הראשון, בכך שאף על פי כן הגבורות נמתקות,

הביטוי "זכרון ליום ראשון" מתאר אפוא את ראש השנה של עכשיו. הוא דומה ליום הראשון רק בכך שגם בו הדין נמתק על ידי החסד.

אבל לא כשל יום ראשון ממש (וגם יש לומר פי' זכרון ליום ראשון שזוכרים ומעוררים את יום ראשון ומגבירים מדת החסד שבחי' יצחק ויכלל בבחי' אברהם⁵⁵ אוהבי⁵⁶ כו' וע' בזהר פי' ויקרא)

אבל לא כמו ביום הראשון ממש. (ואפשר לומר גם ש"זכרון ליום ראשון" פירושו שאנו זוכרים ומעוררים את היום הראשון, ומגבירים את מידת החסד, כדי שבחינת יצחק תיכלל בבחינת "אברהם אוהבי" וכו'. ועיין בזהר, פרשת ויקרא

אבל המתקת הדין כיום אינה החסד הטהור של היום הראשון. בהגהה מוצע פירוש נוסף: אנו "זוכרים" את היום הראשון ובכך מעוררים אותו ומחזקים את החסד, כדי שדינו של יצחק ייכלל באהבתו של אברהם (ישעיהו מא, ח מכנה את אברהם "אוהבי").

(דף י"ח ע"א) ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועמ"ש לקמן בד"ה ביום השע"צ [השמיני עצרת] בפ"י זכרון ליום ראשון ובפי' זה היום כו'

(דף 18a), ובפירוש הרמ"ז שם; ועיין במה שכתוב לקמן, בדרוש המתחיל "ביום השמיני עצרת", על פירוש "זכרון ליום ראשון" ועל פירוש "זה היום" וכו'.

ההגהה מפנה לזהר על ויקרא (18a), המסביר מדוע קוראים ביום זה את פרשת עקדת יצחק, ולפירוש הרמ"ז שם. היא מפנה גם למאמר בהמשך לקוטי תורה, "ביום השמיני עצרת", המבאר את שני הביטויים שבתפילה.

וְזִי"ש [וזהו שכתוב] רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אמרו לפני מלכיות ⁵⁷ בראש השנה כדי שתמליכוני עליכם ⁵⁸ אמרו דוקא שאתם צריכים לעורר זה באתעדל"ת [באתערותא דלתתא] עד שתמליכוני עליכם להיות נמשך גילוי החיות מדת מלכותו ית': ^{59, 60, 61, 62}

וזהו שאמרו רז"ל: "אמרו לפני מלכיות בראש השנה כדי שתמליכוני עליכם". "אמרו" דווקא — עליכם לעורר זאת באתערותא דלתתא, עד ש"תמליכוני עליכם", כדי שתימשך התגלות החיות של מידת מלכותו יתברך.

הפסקה מסתיימת בדברי רז"ל (ראש השנה 16a), שה' מבקש שנאמר פסוקי מלכיות בראש השנה "כדי שתמליכוני עליכם". המילה "אמרו" מלמדת שהתעוררות צריכה לבוא מאיתנו, כדי שמלכותו של ה', שהיא החיות של העולמות, תימשך מחדש.

קטע 2 • 211-4

מלכיות וזיכרונות

2 ב והנה פי' שתמליכוני הוא כי נודע שיש ב' בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] וסוכ"ע פי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] הוא החיות שמתלבש בעולמות לפי מדרגתם לכאוי"א [לכל אחד ואחד] כפום שיעורא ⁶³ דילי [דיליה] נשמות כך ומלאכים כך

2. והנה, פירוש "שתמליכוני" הוא כך: ידוע שיש שתי בחינות — ממלא כל עלמין וסוכב כל עלמין. ממלא כל עלמין הוא החיות שמתלבשת בעולמות לפי מדרגתם, בכל אחד ואחד לפי מידתו: בנשמות כך ובמלאכים כך.

סעיף ב מסביר מה פירוש "שתמליכוני". הוא פותח בשני אופנים של אור אלוקי: ממלא כל עלמין, החיות שנכנסת לכל עולם לפי יכולתו, "לפי מידתו" — באופן אחד בנשמות ובאופן אחר במלאכים; וסוכב כל עלמין, שעליו מדובר בהמשך.

והוא בחי' כח הפועל שמלוכש בהנפעל בתוכו ממש עד שגם בגשמיות אין לך עשב ⁶⁴ שאין לו מזל המכה בו ואומר לו גדל ⁶⁵

זוהי בחינת כוח הפועל המלוכש בנפעל, ממש בתוכו, עד שאפילו בגשמיות "אין לך עשב שאין לו מזל המכה בו ואומר לו: גדל!"

ממלא כל עלמין הוא כוחו של הפועל הנמצא בתוך הנפעל ומקיים אותו מבפנים. המדרש (בראשית רבה 10:6) אומר שאפילו לכל עשב יש מזל, כוח שמימי, המכה בו ואומר לו לגדול.

שהוא בחי' המשכות החיות בפרט לעשב זה ביחוד וגבוה מעל גבוה שומר ⁶⁶ וגבוהים עליהם ובכאוי"א [ובכל אחד ואחד] מהם לפי ערכו ומדרגתו כך הוא בחינת החיות מהבורא שנמשך

זוהי בחינת המשכת החיות בפרט לעשב הזה דווקא. "גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם"; ובכל אחד ואחד מהם, לפי ערכו ומדרגתו, כך היא בחינת החיות הנמשכת אליו מן הבורא.

זוהי זרימת חיות פרטית לעשב מסוים. קהלת 5:7 מדבר על "גבוה מעל גבוה" השומר עליו, ועל גבוהים נוספים שמעליהם; כך חיותו של הבורא מגיעה לכל נברא באמצעות סדר של מדרגות, כשכל מדרגה מקבלת לפי ערכה.

בו כסדר המדרגות דכתיב ולכבודי בראתיו יצרתיו⁶⁷ אף עשיתיו שהן ג' עולמות בי"ע ובפרט כמה עולמות וברואים לאין קץ ותכלית ממש וכח הבורא מלובש ממש

בסדר המדרגות, ככתוב: "לכבודי בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו" — אלו שלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה; ובפרט, עולמות ונבראים רבים, ממש עד אין קץ ותכלית. וכוחו של הבורא מלובש ממש

ישעיהו 43:7, "בראתיו, יצרתיו, אף עשיתיו", רומז לשלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה. בתוכם יש עולמות ונבראים רבים מספור, וכוחו של הבורא נמצא ממש בכל אחד מהם.

בכל אחד ואחד מהם לפי ערכו כמשל התחלקות אופן החיות הנמשך מכח הצומח שבארץ לכמה מיני צמחים רבים שבעולם שונים זה מזה ובחינה זו נקרא ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

בכל אחד ואחד מהם לפי ערכו, כמו למשל האופן שבו החיות הנמשכת מכוח הצומח שבארץ מתחלקת בין מיני הצמחים הרבים שבעולם, השונים זה מזה. בחינה זו נקראת ממלא כל עלמין.

המשל הוא כוח הצמיחה שבארץ: כוח אחד המתבטא באופנים שונים בכל אחד ממיני הצמחים הרבים. חיות זו, המתלבשת בנבראים ומתחלקת ביניהם לפי עניינם, נקראת ממלא כל עלמין.

אבל בחי' סוכ"ע הוא האור והחיות שלמעלה מהשתלשלות והתלבשות בעולמות וכנגד בחי' זו הוא שנאמר אני הוי' לא שנית⁶⁸ ואמרו אתה הוא עד שלא⁶⁹ נברא העולם ומשנברא כו'

אבל בחינת סוכב כל עלמין היא האור והחיות שלמעלה מהשתלשלות ומהתלבשות בעולמות. על בחינה זו נאמר: "אני הוי' לא שנית", ואמרו: "אתה הוא עד שלא נברא העולם ומשנברא העולם" וכי,

סוכב כל עלמין הוא האור שנותר למעלה מסדר העולמות ואינו מתלבש בתוכם. על בחינה זו נאמר במלאכי 3:6, "אני הוי' לא שנית", ובתפילת שחרית אומרים: "אתה הוא עד שלא נברא העולם, ואתה הוא משנברא העולם".

בשוה ממש שלכאורה אינו מובן איך הוא מאחר שאעפ"כ [שאף על פי כן] העולמות חיים וקיימים ממנו והיינו שכח הבורא מלובש בהם ממש א"כ הי"ז [הרי זה] שינוי מכמו שהי' [שהיה] קודם כו'

בשווה ממש. ולכאורה הדבר אינו מובן: איך ייתכן הדבר, הרי העולמות בכל זאת חיים וקיימים ממנו, כלומר, כוחו של הבורא מלובש בהם ממש; ואם כן, יש כאן שינוי מכפי שהיה קודם וכי.

כאן מתעוררת שאלה: אם העולמות חיים מהי וכוחו ממש מלובש בהם, איך אפשר לומר שלא חל בו שום שינוי לאחר שנבראו?

אלא מפני שההארה המחיה כל העולמות כולם היא רק הארה חיצונית בלבד מעצמותו ית' ואינה נוגעת בכו כלל ואינה פועלת שינוי בו כלל

אלא מפני שההארה המחיה את כל העולמות אינה אלא הארה חיצונית מעצמותו יתברך; היא אינה נוגעת בו כלל ואינה פועלת בו שום שינוי.

התשובה היא שהאור המחיה את כל העולמות הוא רק הארה חיצונית מעצמותו. הוא אינו נוגע בעצמותו ואינו מחולל בה שום שינוי.

כי חיות כל העולמות הוא רק כמ"ש אנא אמלוך⁷⁰ שמדת מלכותו ית' בלבד מה שהוא ית' נק' מלך ומתנשא כביכול עליהם זהו גופא החיות שלהם ובחי' זו אינה נוגעת לעצמיותו כלל כמשל המלך ב"ו

[בשר ודם]

שכן חיותם של כל העולמות היא רק כפי שנאמר: "אני אמלוך". רק מידת מלכותו ית' — העובדה שהוא ית' נקרא מלך ומתנשא, כביכול, עליהם — היא עצמה חיותם. בחינה זו אינה נוגעת כלל לעצמותו, כמו במשל מלך בשר ודם,

חיות העולמות באה רק ממידת המלכות של ה', המתבטאת במילים "אני אמלוך": עצם העובדה שהוא נקרא מלכם היא חיותם. בדומה למלך בשר ודם, התואר הזה אינו נוגע לעצמותו.

שהוא מהות בפ"ע [בפני עצמו] ומה שנק' מלך על המדינות הרי אין בבחינה זו התפשטות עצמותו ממש תוך המדינות רק ששמו נק' עליהם

שהוא מהות בפני עצמה; וכשהוא נקרא מלך על המדינות, אין בכך התפשטות של עצמותו ממש בתוך המדינות, אלא רק שמו נקרא עליהן.

מלך הוא אדם העומד בפני עצמו; העובדה שהוא נקרא מלך על המדינות אינה פירושה שעצמותו מתפשטת לתוכן. רק שמו, כלומר סמכותו, חל עליהן.

וזהו ענין שארז"ל [שאמר רבותינו זכרונם לברכה] עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד⁷¹ אבל עצמותו ית' מופלא ומרומם מהם ונק' סוכ"ע ולכן נק' הבריאה יש מאין פי'

וזהו ענין דברי חז"ל: "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד". אך עצמותו ית' נשגבת ונעלית מהם, ונקראת סוכב כל עלמין. לכן הבריאה נקראת "יש מאין". פירוש הדבר:

זהו פירוש דברי פרקי דרבי אליעזר, שלפני הבריאה היה "הוא ושמו בלבד": שמו, מלכותו, נבדל מעצמותו, שנותרת מעבר לעולמות ונקראת סוכב כל עלמין. משום כך הבריאה נקראת "יש מאין".

כי בהשתלשלות עילה ועלול העילה מתפעל מהעלול ממנו והשפעותו בו גורם שינוי בו מפני שעצמות העילה ממש מתלבש בהעלול כמשל ההשתלשלות משכל למדות וממדות למחשבה שמהות השכל ממש מתלבש במדות וכן המדות במחשבה כו'

בהשתלשלות של עילה ועלול, העילה מושפעת מן העלול שבא ממנה, והשפעתה עליו גורמת בה שינוי, מפני שעצמותה ממש של העילה מתלבשת בעלול. כך, למשל, בהשתלשלות מן השכל אל המדות ומהמדות אל המחשבה: מהותו ממש של השכל מתלבשת במדות, וכך גם המדות מתלבשות במחשבה וכו'.

בהשתלשלות רגילה של עילה ועלול, העילה מושפעת מן העלול שלה, מפני שעצמותה ממש מתלבשת בו. כך השכל נכנס במדות שהוא מוליד, והמדות נכנסות במחשבה.

אבל יש מאין אינו כן אלא שחיות כל העולמות ואשר בהם הנמשך מן המאציל אינו ממהותו ועצמותו כלל רק מאין ממש

אבל ב"יש מאין" אין הדבר כך. חיותם של כל העולמות ושל כל מה שבתוכם, הנמשכת מן המאציל, אינה כלל ממהותו ועצמותו, אלא מאין ממש,

הבריאה "יש מאין" שונה: חיות העולמות אינה נובעת כלל מעצמותו של המאציל. היא באה מ"אין ממש", מדרגה שאין לה כל שייכות לעצמותו.

כי מדת מלכותו ית' בלבד מחי' אותם כנ"ל (ועמ"ש מזה ע"פ יביאו לבוש מלכות^{72,73} גבי יחיד חי העולמים מלך כו')

שהרי רק מידת מלכותו ית' מחיה אותם, כפי שנתבאר לעיל. (ועיינו במה שנכתב על כך על הפסוק "יביאו לבוש מלכות", בעניין "יחיד חי העולמים מלך" וכו').

הדבר נובע מכך שרק מידת מלכותו מחיה את העולמות. אדמו"ר הזקן מפנה למאמרו על "יביאו לבוש מלכות" (אסתר ו, ח), העוסק בברכה "יחיד חי העולמים מלך".

והיא הנקי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שהוא בחי' החיות המתלבש בעולמות כח הפועל בנפעל⁷⁴ (וע' מזה בד"ה כי תצא כו') ובכל ר"ה [ראש השנה] היא שנמשכת מחדש

וזוהי הנקראת ממלא כל עלמין: בחינת החיות המתלבשת בעולמות, כוח הפועל בנפעל (ועיינו בכך במאמר המתחיל "כי תצא" וכו'). ובכל ראש השנה היא נמשכת מחדש,

מלכות זו, החיות המתלבשת בעולמות ככוח הפועל בנפעל, נקראת ממלא כל עלמין. בכל ראש השנה היא נמשכת מחדש.

כי בכל ר"ה [ראש השנה] לא נמשך בחי' מלוכה זו להיות אנא אמלוך רק על שנה א' ואח"כ חוזר ועולה ונכלל במקורו בבחי' המלך המרומם לבדו מאז⁷⁵

שכן בכל ראש השנה נמשכת בחינת מלכות זו, "אני אמלוך", לשנה אחת בלבד; לאחר מכן היא חוזרת ועולה ונכללת במקורה, בבחינת "המלך המרומם לבדו מאז",

בכל ראש השנה מלכותו של ה', "אני אמלוך", נמשכת לשנה אחת בלבד. לאחר מכן היא חוזרת ועולה ונכללת במקורה, במדרגה שהכרה בבוקר מכנה "המלך המרומם לבדו מאז".

כמו קודם שנברא העולם שהי' נכלל בחי' שמו בבחי' הוא לבדו הוא כו' וכמ"ש כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא ⁷⁶ פי' כטבע האש שמסתלק למעלה ועמ"ש מזה בד"ה אתם נצבים

כמו לפני שנברא העולם, כאשר בחינת שמו נכללה בבחינת "הוא לבדו הוא" וכו'. וכפי שנאמר: "כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא"; כלומר, כטבע האש, שמסתלקת כלפי מעלה. ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "אתם נצבים".

זה דומה למצב שלפני הבריאה, כאשר שמו נכלל בבחינת "הוא לבדו". דברים ד, כד מכנה את ה' "אש אוכלה", ואדמו"ר הזקן מפרש זאת על פי טבע האש, שמסתלקת כלפי מעלה; כך גם מלכות ה' מסתלקת בכל שנה אל מקורה.

ולכן אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם ⁷⁷ שימשיכו הרצון למדת מלוכה להיות אנא אמלוך והיינו המשכת אור חדש מבחי' סוכ"ע בממלא כל עלמין:

לכן אמרו: "אמרו לפני [פסוקי] מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם" — כלומר, להמשיך את הרצון למידת המלכות, שיהיה "אנא אמלוך"; וזוהי המשכת אור חדש מבחינת סוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין.

לכן אומרים פסוקי מלכויות בראש השנה: "כדי שתמליכוני עליכם" — כדי להמשיך מחדש את רצונו של ה' למלוך. זוהי המשכת אור חדש מסוכב כל עלמין אל ממלא כל עלמין.

3 ואח"כ אמרו לפני מלכיות כדי שיעלה זכרונכם לטובה לפני. ⁷⁸ פי' עדי"מ כי הזכרון שיצטרך לזכור על הדבר אינו שייך

ואחר כך: "אמרו לפני מלכויות, כדי שיעלה זכרונכם לטובה לפני". כלומר, בדרך משל: זיכרון, כשאדם צריך לזכור דבר-מה, שייך

הגמרא ממשיכה אל פסוקי הזיכרונות: "כדי שיעלה זכרונכם לטובה לפני". (בנוסף המודפס כתוב כאן "מלכויות", אך בגמרא ביטוי זה שייך לפסוקי הזיכרונות.) כדי להסביר זאת, אדמו"ר הזקן פותח בהתבוננות במשמעותו של זיכרון אצל אדם.

אלא על דבר הרחוק ממנו במקום או בערך שאז שייך לומר ע"ז לשון זכרון שיזכור עליו ולא ישכח מלבו משא"כ כשהדבר אצלו וסמוך אצלו אין שייך לשון זכרון כלל.

רק ביחס לדבר שרחוק ממנו, במקום או במעלה; אז מתאים לומר עליו לשון זיכרון, כלומר שיזכור אותו ולא ישכח אותו מלבו. אבל כשהדבר נמצא אצלו וקרוב אליו, כלל לא שייך להשתמש בלשון זיכרון.

אדם צריך "לזכור" רק דבר שרחוק ממנו, במקום או במעלה, ועלול להישכח. דבר שנמצא בקרבתו אינו זקוק כלל לזיכרון.

4 וכך יובן למעלה ענין זכרון שאנו אומרים בו ית' יעלה זכרוננו כו' הוא מפני שבאמת חיות כל העולמות הן עולמות התחתונים והן עולמות העליונים הרי באמת קמיה ית' הם כלא ממש חשיבא⁷⁹ כטפה מאוקינוס

כך יובן ענין הזיכרון למעלה. [הסיבה] שאנו אומרים עליו יתברך: "יעלה זכרוננו" וכו', היא שבאמת, חיותם של כל העולמות, הן התחתונים והן העליונים, נחשבת לפניו יתברך לאין ממש, כמו טיפה באוקינוס.

משל הזיכרון מוחל עתה על למעלה. אנו מבקשים מה' שיזכור אותנו, מפני שלפניו כל העולמות, העליונים והתחתונים, נחשבים לאין ממש, כמו טיפה באוקינוס. וכדברי הזוהר, "כולא קמיה כלא חשיב"; במובן זה הם רחוקים ממנו.

כי כל עיקר חיותם הוא ממחשבה א' שעלה במחשבה לפניו להיות התהוות ואצילת העולמות ונקי מחשבה הקדומה וכמשל ביטול מחשבה א' לגבי כללות הנפש כו' שכן כל חיותם נובעת ממחשבה אחת שעלתה במחשבתו להיות העולמות מתהווים ונאצלים; והיא נקראת המחשבה הקדומה. הדבר דומה לביטול של מחשבה אחת ביחס לכללות הנפש וכו'.

כל העולמות מקבלים את חיותם ממחשבה אחת ש"עלתה במחשבתו" כדי להביא אותם לידי התהוות; מחשבה זו נקראת המחשבה הקדומה. כשם שמחשבה אחת אינה נחשבת לעומת הנפש כולה החושבת אותה, כך כל העולמות אינם נחשבים לעומת ה'.

והנה בר"ה [בראש השנה] שחוזר הכל לכמו שהיה לכן מבקשים שיזכור על המחשבה הקדומה ההיא שעלתה אז בתחילת אצילת העולמות כנ"ל

והנה, בראש השנה, כשהכול חוזר להיות כפי שהיה, אנו מבקשים אפוא שיזכור את אותה מחשבה קדומה שעלתה אז, בתחילת האצלת העולמות, כנזכר לעיל.

בראש השנה הכול חוזר למצבו שלפני הבריאה, כפי שהוסבר בסעיף 1. לכן אנו מבקשים מה' שיזכור את המחשבה המקורית שהביאה את העולמות לידי התהוות בראשיתם.

כי מאחר שבאמת היא כלא ממש חשיבי ואינה ערוך אליו לכן מבקשים זכרנו שיזכור ע"ז ויחזור להתלבש בבחי מחשבה הנ"ל.

מכיוון שבאמת הם נחשבים לאין ממש ואינם בערך אליו, אנו מבקשים אפוא: "זכרנו" — שיזכור זאת ושישוב ויתלבש בבחינת המחשבה הנזכרת לעיל.

מכיוון שהעולמות הם כאין ואינם בערך אליו, יש צורך ש"יזכרו" אותם. אנו אומרים "זכרנו" ומבקשים ממנו שישוב ויתלבש במחשבה זו, ובכך יחדש את העולמות.

וז"ש [וזהו שכתוב] זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם וחיותם זוכר הברית (וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים])⁸⁰ ערך זכירה וע' ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' פנחס (דף רל"ט ע"א)

וזהו שנאמר: "זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם", וכן חתימת הברכה: "זוכר הברית". (ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "זכירה"; ועיינו ברעיא מהימנא, פרשת פנחס (דף רל"ט ע"א),

ברכת הזיכרונות בתפילת מוסף פותחת במילים "זוכר מעשה עולם ופוקד כל יצורי קדם" ומסתיימת במילים "זוכר הברית". ההערה מפנה לפרדס רימונים בערך "זכירה" ולרעיא מהימנא בפרשת פנחס.

ובפ' עקב (דרע"א ע"א) ע"פ אזכיר את שמי⁸¹ ובפ' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועמ"ש בד"ה אסרי לגפן בפ' מקדשי שמך כו'

ובפרשת עקב (דרע"א ע"א), על הפסוק "אזכיר את שמי", ובפירוש הרמ"ז שם; ועיינו במה שנכתב בדיבור המתחיל "אסרי לגפן", בביאור "מקדשי שמך" וכו'.

כמו כן מובאים דברי הזוהר בפרשת עקב על שמות כ':כ"א: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך", וכן פירוש הרמ"ז שם. לאחר מכן מובאת הפניה למאמר המתחיל "אסרי לגפן עירה".

וע' בזהר בפ' ויקהל (דף רי"ש ע"א)⁸² ספר זכרון⁸³ תרין דרגין דאינון חד ורזא דא שם הוי' שם חד הוי' חד ובזהר פ' יתרו

ועיינו בזהר בפרשת ויקהל (דף רי"ש ע"א): "ספר זיכרון — שתי מדרגות שהן אחת, וסוד הדבר: שם [ו] הוי', השם אחד, הוי' אחד"; וכן בזהר בפרשת יתרו

הזוהר בפרשת ויקהל דורש את "ספר זיכרון" שבפסוק מלאכי כ"ספר זיכרון" המבטא שתי מדרגות שהן אחת, ורומז לשם ולהוי', שכל אחד מהם הוא "אחד". הערות קה"ת, בעקבות הצמח צדק, מבינות שקטעי הזוהר הללו ממקמים את הזיכרון בספירת יסוד.

(דף ע' [עיינ] ע"א)⁸⁴ ועמ"ש"ל [ועיינ מה שכתוב לעיל] בפ' שלח ע"פ וזכרתם את כל מצות כו' למען תזכרו כו'

(דף ע' ע"א). ועיינו במה שנכתב לעיל בפרשת שלח, על הפסוק "וזכרתם את כל מצות" וכו', "למען תזכרו" וכו', ההערה מפנה גם לזוהר בפרשת יתרו ולמאמר בלקוטי תורה על פסוקי ציצית: "וזכרתם את כל מצות" וכו', "למען תזכרו".

וסד"ה זכור את יום השבת בענין זכור ושמור כו' וע' עוד בזהר ח"א [חלק א'] פ' וירא (דק"כ סע"ב [סוף עמוד ב]) ע"פ ויזכור אלקים כו'

ובסוף המאמר המתחיל "זכור את יום השבת", בעניין "זכור" ו"שמור" וכו'. וראו עוד בזהר, חלק א', פרשת וירא (סוף דף 120ב), על הפסוק "ויזכור אלקים" וכו',

הדברים מזכירים את המאמר על "זכור את יום השבת", העוסק בשתי המילים "זכור" ו"שמור", וכן את דברי הזוהר בפרשת וירא על "ויזכור אלקים".

ובפי' ויצא (דקנייט ע"ב)⁸⁵ ובפי' בשלח (דמ"ז ע"א) ע"פ ויזכור ימי עולם⁸⁶ כוי' ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ועי' מעניין ימי עולם בזו"ג [בזהר חלק ג] ס"פ נשא (דקמ"ה ע"ב)

ובפרשת ויצא (דף 2159), ובפרשת בשלח (דף 47א), על הפסוק "ויזכור ימי עולם" וכו', ובמקדש מלך שם. וראו בעניין "ימי עולם" בזהר, חלק ג', בסוף פרשת נשא (דף 145ב).

בהמשך מובאים מקורות נוספים מהזוהר: בפרשת ויצא, שבה, כפי שמצוין בהערת קה"ת, הזכירה עבור רחל נמשכת מהיסוד; בפרשת בשלח, על ישעיהו סג, יא, "ויזכור ימי עולם", עם פירוש מקדש מלך; ובסוף פרשת נשא, בעניין "ימי עולם".

ולכן קיי"ל [קיימא לן] דבר"ה [דבראש השנה] תוקעים בשל זכרים⁸⁷ דהיינו שופר של איל ועי' בזהר ח"א [חלק א'] בפי' ויחי (דרמ"ז ע"א) דעלמא עילאה עלמא דדכורא איהו כוי':⁸⁸

ולכן נפסק להלכה שבראש השנה תוקעים [בשופר של] זכרים, כלומר, בשופר של איל. וראו בזהר, חלק א', בפרשת ויחי (דף 246א), ש"העולם העליון הוא עולם זכרי" וכו'.

לכן, כפי שאנו נוהגים למעשה (ראו ראש השנה 226), השופר של ראש השנה הוא של זכרים, כלומר, קרן של איל: המילה "זכר" חולקת שורש עם "זיכרון". מובאים דברי הזוהר בפרשת ויחי, המכנה את העולם העליון "עולם זכרי".

קטע 3 • 51-6

"בשופר": פנימיות הלב

5 ג ובמה בשופר הנה ענין השופר הוא שהוא קול פשוט שנמשך מהבל הלב ואינו כמו בחי' הדבור שהוא בחי' אותיות שנמשכים מן המוח

3. "ובמה? בשופר". עניינו של השופר הוא קול פשוט, הנמשך מהבל הלב; אין הוא כמו בחינת הדיבור, שהיא בחינת אותיות הנמשכות מן המוח.

חלק 3 מבאר את סיום דברי הגמרא: "ובמה? בשופר". קול השופר הוא קול פשוט, ללא מילים, היוצא מהבל הלב, שלא כמו הדיבור, שאותיותיו מעוצבות על ידי המוח.

כי אותיות הדבור נמשכים מאותיות המחשבה ואותיות המחשבה נמשכים מהשכל כוי' משא"כ הקול פשוט הוא נמשך מן הבל הלב והוא למעלה מהשכל כי בלב יש חיצוניות ופנימית⁸⁹

שהרי אותיות הדיבור נמשכות מאותיות המחשבה, ואותיות המחשבה נמשכות מן השכל וכו'; ואילו הקול הפשוט נמשך מהבל הלב, והוא למעלה מן השכל. כי בלב יש חיצוניות ופנימיות.

הדיבור נמשך מאותיות המחשבה, והמחשבה מן השכל, ולכן המילים נוצרות על ידי המוח. הקול שאין בו מילים נמשך מהבל הלב והוא למעלה מן השכל. משום שבלב עצמו יש חיצוניות ופנימיות.

והנה חיצונית הלב הוא למטה מהשכל ומקבל ממנו כמ"ש לפי שכלו יהולל איש⁹⁰ שהתפעלות המדות שכלב הוא לפי השכל וכנודע

הנה, חיצוניות הלב היא למטה מן השכל ומקבלת ממנו, כמו שנאמר: "לפי שכלו יהולל איש" — התעוררות המדות שכלב היא בהתאם לשכל, כידוע.

חיצוניות הלב נמצאת למטה מן השכל ומקבלת ממנו. כפי שנאמר במשלי יב, ח: "איש לפי שכלו יהולל" — הרגשות שאדם חש תואמים את מה שהוא מבין.

אך התפעלות זו שבמדות אלו הוא רק בחי' חיצונית הלב ונקי רצון התחתון שהוא בחי' רעותא דליבא⁹¹ הנולד ונמשך מבחי' התבוננות השכל

אך התעוררות זו שבמדות היא רק בחינת חיצוניות הלב, והיא נקראת רצון תחתון — רעותא דליבא, שנולד ונמשך מבחינת ההתבוננות השכלית.

רגש שנולד מהתבוננות שייך לחיצוניות הלב. הוא נקרא "רצון תחתון", רעותא דליבא — רצון הלב המתפתח מתוך ההבנה.

אבל פנימית הלב שהוא הנקי רצון העליון אינו מקבל ונמשך מהשכל כלל אלא הוא גם למעלה מהשכל וזהו שנאמר לבבי דמשמע שני לבבות והיינו בחי' חיצוני' הלב ובחי' פנימית הלב כו'

אבל פנימיות הלב, הנקראת רצון עליון, אינה מקבלת מן השכל ואינה נמשכת ממנו כלל, אלא היא למעלה מן השכל. וזהו שנאמר "לבבי", שמשמעו שני לבבות: בחינת חיצוניות הלב ובחינת פנימיות הלב וכו'.

פנימיות הלב, הנקראת רצון עליון, אינה נמשכת כלל מן השכל, אלא נמצאת למעלה ממנו. משום כך נאמר "לבבי", כתיב המורה על שני לבבות — חיצוני ופנימי.

(וכמ"ש במ"א פ"י מ"ש יפה את רעיתי⁹² כתרצה. ⁹³ רעייתי מלשון רעותא דליבא שהוא רצון התחתון יהיה כתרצה רצון העליון שלמעלה מהשכל

(וכמו שנתבאר במקום אחר פירוש הכתוב "יפה את רעיתי כתרצה": "רעייתי" הוא מלשון רעותא דליבא, שהוא רצון תחתון; והוא צריך להיות "כתרצה" — רצון עליון שלמעלה מן השכל.)

ההערה מביאה ביאור על שיר השירים ו, ד: "יפה את רעיתי כתרצה". "רעייתי" רומז לרעותא, לרצון התחתון שכלב, והוא צריך להיות "כתרצה" — מילה הקשורה לרצון, לרצון העליון שלמעלה מן השכל.

והיינו ע"י ויחד לבבי⁹⁴ עמ"ש ע"פ ויקהל משה וע"פ מי מנה⁹⁵ עפר יעקב⁹⁶ ועמ"ש עוד מענין חיצוניות הלב ופנימית הלב בדי"ה אתם נצבים ובביאור ע"פ לבבתי

והיינו על ידי "ויחד לבבי". עיין במה שנתבאר על הפסוק "ויקהל משה", ועל הפסוק "מי מנה עפר יעקב". ועוד עיין במה שנתבאר על חיצוניות הלב ופנימיות הלב בדרוש המתחיל "אתם נצבים", ובביאור על הפסוק "לבבתי".

איחוד שני הלבבות הוא עניין "ויחד לבבי" (תהילים פו, יא). ההערה מפנה למאמרים העוסקים בחיצוניות הלב ובפנימיות: על "ויקהל משה", "מי מנה עפר יעקב", "אתם נצבים" ו"לבבתי".

ומי"ש מוח שליט על הלב⁹⁷ היינו על חיצוניי הלב שנולד מהשכל כנ"ל והמוח שליט עליו אבל פנימית הלב יותר גבוה מבחי"י המוח

ומה שנאמר "מוח שליט על הלב", הכוונה היא על חיצוניות הלב, שנולדה מן השכל כנזכר לעיל, ועליה המוח שולט. אבל פנימיות הלב גבוהה יותר מבחינת המוח.

המאמר "מוח שליט על הלב" (זוהר ג, רכז ע"א) מתייחס לחיצוניות הלב, שנולדה מן השכל. פנימיות הלב גבוהה מן המוח.

ולכן המוח מקבל מהלב כידוע שעיקר המזונות הם בלב ששם באים הדמים מהכבד שמקבל מאצטומכא ממובחר המאכל שמתהפך לדם בכבד וממנו נכנסים הדמים בלב והמוח מקבל חיות מהלב⁹⁸ כו'

לכן המוח מקבל מן הלב, כידוע: עיקר הזנת הגוף נעשית בלב, שאליו מגיע הדם מן הכבד. הכבד מקבל מן הקיבה את החלק המובחר שבמזון, שהופך בו לדם; מן הכבד נכנס הדם ללב, והמוח מקבל את חיותו מן הלב וכו'.

זו הסיבה שמבחינה גופנית המוח מקבל מן הלב. המזון מתברר בקיבה ובכבד והופך לדם; הדם נכנס ללב, וממנו מקבל המוח את חיותו.

(ולכן נק' הקב"ה צור לבבי⁹⁹ ואורייתא מחכמה נפקת שהוא בחי' מוח וכדלקמן) והנה קול פשוט זה דשופר הוא מבחי"י פנימית הלב

(לכן הקדוש ברוך הוא נקרא "צור לבבי", ואילו "אורייתא מחכמה נפקת" — התורה יוצאת מחכמה, שהיא בחינת מוח, וכפי שיתבאר להלן). והנה, קול פשוט זה של השופר הוא מבחינת פנימיות הלב,

לכן הקדוש ברוך הוא נקרא "צור לבבי" (תהלים עג, כו) — פנימיותו של הלב; ואילו התורה "יוצאת מחכמה", שהיא בחינת מוח, כפי שיתבאר. קולו הפשוט של השופר נובע מפנימיות הלב הזאת.

דהיינו כמי"ש צעק לבם אל^{100, 101} ה' שצעקת הלב הוא מבחינת פנימית הלב (וע' מזה בזח"ב [בוהר חלק ב'] פ' שמות)

כלומר, כמו שכתוב: "צעק לבם אל ה'" — צעקת הלב היא מבחינת פנימיות הלב. (וראו על כך בזוהר חלק ב, פרשת שמות)

ההוכחה היא מן הפסוק "צעק לבם אל ה'" (איכה ב, יח): זו צעקה היוצאת מעומק הלב, עמוק יותר ממילים. ההערה מפנה לזוהר על פרשת שמות, המלמד שצעקה שאין בה מילים גדולה מכל תפילה, מפני שהיא בלב.

(דייט סע"ב [סוף עמוד ב] ודף כ' ע"א) ובפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך צעקה¹⁰² וע' במדרש רבה בשה"ש [בשיר השירים] ע"פ יונתי כו'

(סוף דף יט ע"ב ודף כ ע"א), ובפרדס, בערכי הכינויים, בערך "צעקה"; וראו גם במדרש רבה לשיר השירים, על הפסוק "יונתי" וכו',

נוסף לכך מובאים פרדס, בערך "צעקה", ומדרש רבה לשיר השירים על הפסוק "יונתי" (שיר השירים ב, יד): "השמיעני את קולך".

השמיעני את קולך¹⁰³ כו' עד וכשצעקו בניי [בני ישראל] לפני הקב"ה מיד ויושע ה' כו' ובשמות רבה פכ"א ע"פ מה תצעק אלי¹⁰⁴ כבר שמעתי צעקתם כו'

"השמיעני את קולך" וכו', עד "וכשצעקו בני ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, מיד: 'יושע ה' וכו'; ובשמות רבה, פרק כא, על הפסוק "מה תצעק אלי": "כבר שמעתי צעקתם" וכו'.

כפי שמסכם כאן הטקסט, אותו מדרש אומר שכאשר בני ישראל צעקו לפני הקדוש ברוך הוא, מיד הושיע אותם. שמות רבה כא, על הפסוק "מה תצעק אלי" (שמות יד, טו), אומר שה' כבר שמע את צעקתם.

וע' בזח"ב [בזהר חלק ב'] בפ' בשלח (דנ"ב ע"ב) ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ונמשך ונולד מחמת ההסתר וההפך בירידתו למטה שנתרחק מאד מאור פני מלך חיים¹⁰⁵ אי"ס ב"ה

וראו בזהר חלק ב, פרשת בשלח (דף נב ע"ב), ובפירושו הרמ"ז שם. והיא מתעוררת ונולדת בעקבות ההסתר והניגוד שבירידת האדם למטה, כשהתרחק מאד מאור פני מלך חיים, אין סוף ברוך הוא;

לאחר ההפניה לזהר על פרשת בשלח ולרמ"ז, חוזר המאמר העיקרי: הצעקה הפנימית נולדת מירידת הנשמה לתוך הסתר וניגוד, כשהיא רחוקה מאד מ"אור פני מלך" (משלי טז, טו), אין סוף.

שמחמת זה תגבר מאד בנפשם הצעקה לה' ותתגלה בחי' פנימית [פנימיות / פנימית] הלב שיש בכא"א [בכל אחד ואחד] מישראל לה' ית' למעלה מהשגתו כנ"ל והוא בחי' בע"ת [בעלי תשובה] בחילא יתיר¹⁰⁶

ומשום כך הצעקה לה' מתגברת מאד בנפשם, ומתגלית בחינת פנימיות הלב לה' יתברך, הקיימת בכל אחד ואחת מישראל למעלה מהשגתו, כנזכר לעיל. וזוהי בחינת בעלי תשובה, שפועלים "בחילא יתיר" — בכוח רב יותר.

כאשר הנשמה חשה את המרחק הזה, צעקתה לה' מתגברת, ומתגלית פנימיות הלב לה' שיש בכל יהודי, למעלה מהשגתו. זו בחינת בעלי התשובה, שעליהם נאמר בזהר שהם פועלים "בחילא יתיר" — בכוח רב יותר.

ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] שאין צדיקים גמורים יכולים לעמוד במקומם כי דוקא מצד ההסתר תגדל הצעקה כו'

לכן אמרו רבותינו ז"ל שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקומם, שהרי דווקא בגלל ההסתר הצעקה מתגברת וכו'.

לכן אמרו חכמים שצדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד במקום בעלי התשובה (ברכות לד ע"ב). צעקתו של בעל התשובה חזקה יותר דווקא משום שהיא נובעת מתוך ההסתר.

וזוהו תכלית ירידת הנשמות בגופות לאתבא צדיקיא בתשובה^{107, 108} כי בעוד שהיו בגן עדן היו כולם צדיקים שהיו נהנים מזיו השכינה¹⁰⁹ שזהו מעשה הצדיקים שעבודתם בשכל

וזו תכלית ירידת הנשמות לגופים: "להשיב את הצדיקים בתשובה". כשהיו בגן עדן, כולם היו צדיקים, והיו "נהנים מזיו השכינה" — זו עבודת הצדיקים, שעבודתם היא כאמצעות השכל,

זו תכלית ירידת הנשמה לגוף: "להשיב את הצדיקים בתשובה". בגן עדן כל הנשמות הן צדיקות, והן "נהנות מזיו השכינה" (ברכות יז, א) — עבודה שבשכל.

כמו שכתוב דע את אלקי¹¹⁰ כו' ואח"כ בירידתם למטה בגוף ונפש הבהמית נעשו בחינת בעלי תשובה לשוב למעלה

כמו שכתוב: "דע את אלקי [אביך]" וגו'. ולאחר מכן, בירידתן למטה, אל גוף ונפש הבהמית, הן נעשו בבחינת בעלי תשובה, השואפים לשוב למעלה,

עבודתן שם היא בשכל, כמו בפסוק "דע את אלקי אביך" (דברי הימים א' כח, ט). בירידתן אל גוף ונפש הבהמית הן נעשות בעלי תשובה, השואפים לשוב למעלה.

כי יש מסתיר ומעלים ומחמת זה תגדל הצעקה והיא בחינת פנימיות הלב וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה]¹¹¹ הידוע דעיקר תשובה בלב פי'

מפני שיש דבר שמסתיר ומעלים, ומשום כך הצעקה מתעצמת; זוהי בחינת פנימיות הלב. וכמאמר הידוע של חז"ל, שעיקר התשובה הוא בלב. פירוש הדבר:

למטה יש דבר שמסתיר ומעלים את ה', וההסתר הזה מגביר את הצעקה ומגלה את פנימיות הלב. לכן מאמר חז"ל שעיקר התשובה הוא בלב מתייחס לפנימיות הלב.

כי תשובה דוקא הוא התגלות פנימיות הלב שהוא למעלה מבחינת צדיקים גמורים שהם מבחי' מוח כנ"ל והתשובה היא מזה עצמו בהתכוננו עוצם ריחוקו אשר ירד פלאים כו' ועל ג"ע [גן עדן] התחתון ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] מוטב דלידייני¹¹² כו'

דווקא התשובה היא גילוי פנימיות הלב, שהיא למעלה מבחינת הצדיקים הגמורים, שהם מבחינת המוח, כנ"ל. התשובה נובעת מעצם הדבר הזה: כשהאדם מתבונן בעוצם ריחוקו, בכך שירד מטה מטה וגו'. ועל גן עדן התחתון אמרו חז"ל: "מוטב שידונוהו" וגו',

תשובה היא גילוי פנימיות הלב, שהיא למעלה ממדרגת הצדיקים הגמורים, שעבודתם היא מצד המוח. היא נובעת מההתבוננות עד כמה האדם התרחק ונפל; אפילו על גן עדן התחתון אמרו חז"ל: "מוטב שידונוהו" וייכנס אליו (חגיגה טו, ב).

שכדאי כל יסורי גיהנם כו' וג"ע [וגן עדן] העליון הוא גבוה יותר לאין קץ וכ"ש [וכל שכן] שיש לבכות על ריחוק מעצמות אור א"ס אשר יפה שעה אחת בתשובה¹¹³ ומע"ט [ומעשים טובים] בעוה"ז¹¹⁴ כו'

שכדאי לעבור את כל ייסורי גיהנום וגו'. וגן עדן העליון נעלה לאין קץ; ועל אחת כמה וכמה שיש לבכות על הריחוק מעצמות אור אין סוף, שהרי "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה" וגו';

גן עדן התחתון כדאי כנגד כל ייסורי גיהנום, וגן עדן העליון נעלה לאין שיעור; על אחת כמה וכמה שיש לבכות על הריחוק מעצמות אור אין סוף. כדברי המשנה (אבות ד, יז): "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה" מכל חיי העולם הבא.

אשר מזה יהיה לבו צועק כו' וזהו ענין התקיעה קול פשוט מפנימי [מפנימיות / מפנימית] הלב ואח"כ שברים גנוחי גנח היינו בחי' לב נשבר ותרועה ילולי יליל¹¹⁵ הוא בחי' התעוררות רחמים בבכיה כו' ומתוך כך לבו יצעק וגו'. וזהו ענין התקיעה: קול פשוט הנובע מפנימיות הלב. אחר כך באים השברים — "גנוחי גנח", שהיא בחינת לב נשבר; והתרועה — "ילולי יליל", שהיא התעוררות רחמים באמצעות בכי וגו'.

מתוך ההתבוננות הזאת הלב צועק. זהו סדר תקיעות השופר: התקיעה, קול פשוט מפנימיות הלב; השברים, "גנוחי גנח" (ראש השנה לג, ב), לב נשבר; והתרועה, "ילולי יליל" — התעוררות רחמים באמצעות בכי.

ומזה נולד ונמשך התקיעה השנית שהוא בחי' התגלות רצון העליון מלמעלה כי הנה הקב"ה נקרא צור לבבי.^{116, 117, 118, 119}

ומתוך כך נולדת ונמשכת התקיעה השנייה, שהיא גילוי הרצון העליון מלמעלה. שכן הקב"ה נקרא "צור לבבי".

מתוך אלה נולדת התקיעה השנייה — גילוי הרצון העליון מלמעלה, כמענה של ה' לצעקה מלמטה. זאת משום שהקב"ה נקרא "צור לבבי", מקור פנימיות הלב עצמו.

6 וג"כ לבבי בלשון רבים דמשמע ב' לבבות והיינו בחי' חיצונית ופנימית שבלב עדי"מ הנ"ל וחיצונית הלב הוא למטה מהשכל כמ"ש בחכמה יסד ארץ¹²⁰ כו'

וכן "לבבי" מופיע בלשון רבים, ומשמעו שני לבבות — בחינת החיצונית והפנימיות שבלב, על דרך המשל שהובא לעיל. החיצונית שבלב היא למטה מן השכל, כמו שכתוב: "בחכמה יסד ארץ" וכו'.

"לבבי", כלומר "לבי", הוא צורה לשונית של רבים, ומרמז על שני לבבות — החיצוני והפנימי. הלב החיצוני הוא למטה מן השכל, כפי שנאמר במשלי ג, יט: "בחכמה יסד ארץ": הרוכד התחתון נבנה על ידי החכמה.

אבל פנימית הלב הוא בחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה והחכמה נק' בחי' עשי' [עשיה] לגבי בחי' רצון העליון

אבל פנימיות הלב היא בחינת הרצון העליון, שלמעלה מחכמה; ולגבי בחינת הרצון העליון, חכמה נקראת בחינת "עשייה",

פנימיות הלב היא הרצון העליון, שלמעלה מחכמה. ביחס לרצון זה, אפילו חכמה נקראת "עשייה" — שלב נמוך ומוגדר יותר.

כדכתיב כולם בחכמה עשית¹²¹ וכנודע ובחי' התקיעה שהוא קול פשוט הוא בחי' התגלות פנימיות הלב שהוא בחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה הנ"ל וע"ז נאמר (בזכריה [בזכריה] סי' ט') ואד' הוי' בשופר יתקע¹²²

כמו שכתוב: "כולם בחכמה עשית", וכידוע. בחינת התקיעה, שהיא קול פשוט, היא התגלות פנימיות הלב, שהיא בחינת הרצון העליון שלמעלה מהחכמה הנזכרת לעיל. ועל כך נאמר (בזכריה, פרק ט): "ואדנ"י הוי' בשופר יתקע".

הדבר מתבאר בפסוק בתהילים קד, כד: "כולם בחכמה עשית". התקיעה, שהיא קול פשוט, מגלה את פנימיות הלב — את הרצון העליון שלמעלה מחכמה; ועל כך נאמר בזכריה ט, יד: "ואדנ"י הוי' בשופר יתקע".

כמו עד"מ התקיעה שהיא קול פשוט מפנימיות הלב כך עד"מ הוא בחי' המשכה וגילוי רצון העליון ב"ה והוא למעלה מבחי' האותיות שנמשכים מהחכמה

כפי שעל דרך משל התקיעה היא קול פשוט מפנימיות הלב, כך, על דרך משל, בחינת המשכתו והתגלותו של הרצון העליון, ברוך הוא, היא למעלה מבחינת האותיות הנמשכות מחכמה.

כשם שהתקיעה חסרת המילים נובעת מפנימיות הלב, כך "תקיעת השופר" של ה' היא המשכתו והתגלותו של רצונו העליון. הרצון הזה למעלה מן האותיות, שמקורן בחכמה.

כי אורייתא מחכמה נפקת ועיקרה בחי' אותיות וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה והיינו בחי' האותיות שבתורה וע"ש זה נק' מקרא לשון קריאה¹²³ שקוראו בשמותיו וע"ז פונה עצמו כו'¹²⁴

שהרי "אורייתא מחכמה נפקת", ועיקרה בחינת האותיות. וכמאמר רבותינו ז"ל: "כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא" — כלומר, בחינת האותיות שבתורה. משום כך היא נקראת "מקרא", מלשון קריאה: קוראים לו בשמותיו, ועל ידי כך הוא פונה אל הקורא וכו'.

התורה "יוצאת מחכמה" ועיקרה אותיות; כפי שנאמר כאן, כל התורה היא שמותיו של הקדוש ברוך הוא (הערת קה"ת מפנה בהקשר זה להקדמת הרמב"ן לתורה). לכן התורה שבכתב נקראת "מקרא", מלשון "קריאה": בלימוד קוראים לה' בשמותיו.

וע"כ הנגיעה פוסל בה וכן חסר ויתיר¹²⁵ כי הדקדוק הוא בהאותיות והיינו לפי דמחכמה נפקת שמשם נמשכי' [נמשכים / נמשכין] האותיות (וכמ"ש במ"א בד"ה לסוסתי בפי בשלח)¹²⁶

ולכן נגיעה [בין אותיות] פוסלת בה, וכן אות חסרה או יתירה, מפני שהדיוק הוא באותיות; והטעם הוא משום שהיא יוצאת מחכמה, שממנה נמשכות האותיות. (כפי שמבואר במקום אחר, במאמר המתחיל "לסוסתי", בפרשת בשלח.)

מכיוון שעיקר התורה הוא באותיותיה, ספר תורה פסול אם אותיות נוגעות זו בזו, או אם חסרה בו אות או נוספה בו אות (ההערה מפנה לשולחן ערוך, יורה דעה רעד). הדיוק הזה נובע ממקורה של התורה בחכמה, שממנה נמשכות האותיות; ההגהה מפנה למאמר בתורה אור "לסוסתי".

אבל בחיי רצון העליון הוא בחיי פנימית הלב שהוא בחיי קול פשוט שלמעלה מהאותיות כנ"ל וזהו ענין ובמה בשופר:

אבל בחינת הרצון העליון היא בחינת פנימיות הלב, שהיא בחינת קול פשוט שלמעלה מן האותיות, כנזכר לעיל. וזהו ענין "ובמה? בשופר".

הרצון העליון, לעומת זאת, הוא פנימיות הלב — קול פשוט שלמעלה מאותיות. לכן כלי המצווה בראש השנה הוא השופר, כפי שאומרת הגמרא: "ובמה? בשופר".

קטע 4 • 71

מילוי הפגמים וקרן האיל

7 ד והנה עוד זאת שעייז הוא ממלא כל הפגמים שנעשו על ידי העוונות משנה העברה

ד. והנה יש בזה גם ענין נוסף: על ידי כך מתמלאים כל הפגמים שנגרמו מחטאי השנה שעברה.

סעיף ד מוסיף השפעה נוספת של השופר: הוא ממלא את כל הפגמים שנגרמו מחטאי השנה שעברה.

כי הפגמים שברמ"ח מצות עשה] ושס"ה ל"ת [לא תעשה] היינו בבחי' חכמה שממנה נמשכת התורה כנ"ל ועד שם מגיעים הפגמים כו' ועיי' השופר שנמשך הארה מבחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה כנ"ל

כי הפגמים ברמ"ח מצוות עשה ובשס"ה מצוות לא תעשה הם בבחינת חכמה, שממנה נמשכת התורה, כפי שנאמר לעיל, ועד לשם מגיעים הפגמים כו'. ועל ידי השופר, שבאמצעותו נמשכת הארה מבחינת הרצון העליון שלמעלה מחכמה, כפי שנאמר לעיל,

החטאים פוגמים ברמ"ח מצוות עשה ובשס"ה מצוות לא תעשה, הנמשכות מחכמה, מקור התורה; לכן הפגיעה מגיעה עד לחכמה. השופר ממשיך אור מן הרצון העליון, שלמעלה מחכמה.

לכן הוא ממלא כל הפגמים שנעשו בחכמה ומאיר אור חדש ביתר שאת ויתר עז¹²⁷ כמשל הנהר שנחרב ויבש שחופרים בעומק יותר וממלא החסרון

לכן הוא ממלא את כל הפגמים שנעשו בחכמה ומאיר אור חדש "ביתר שאת ויתר עז", כמו במשל הנהר שנחרב ויבש: חופרים עמוק יותר, וכך מתמלא החסר,

מכיוון שמקורו של השופר גבוה ממקום הפגיעה, הוא יכול למלא את הפגמים ואף להביא אור חדש, "ביתר שאת ויתר עז" (בראשית מט, ג). המשל הוא נהר שהתייבש: כשחופרים עמוק יותר מגיעים למעיין, והוא ממלא אותו מחדש.

וגם ביתר שאת כו' כי תלת קשרין מתקשראן דא בדא¹²⁸ ישראל באורייתא ואורייתא בקב"ה [בקודשא בריך הוא] והיינו כששומר דרכי התורה והמצוות

וגם "ביתר שאת" וכו'. שהרי "שלושה קשרים מתקשרים זה בזה: ישראל בתורה, והתורה בקדוש ברוך הוא"; כלומר, כאשר שומרים את דרכי התורה והמצוות.

הנהר לא רק מתמלא מחדש, אלא יכול לעלות על מצבו הקודם. הוזהר מלמד ששלושה קשורים זה בזה: ישראל בתורה והתורה בקדוש ברוך הוא; קשר זה מתקיים כאשר שומרים את דרכי התורה.

אבל אם ח"ו [חס ושלום] פגם באיזו מצוה הרי נחלש הקשר הלז דאורייתא מתקשראן באורייתא ואזי אין עצה כ"א ע"י התשובה מעומקא דליבא שע"י מדלג שור וממשיך מבחי" קוב"ה [קודשא בריך הוא]

אבל אם, חס ושלום, פגם במצווה כלשהי, נחלש הקשר הזה של "ישראל מתקשרים בתורה"; ואז אין עצה אלא על ידי תשובה מעומק הלב, שבאמצעותה "מדלג שור" וממשיך מבחינת הקב"ה,

חטא מחליש את הקשר בין ישראל לתורה. התרופה היחידה היא תשובה מעומק הלב, שכמו "מדלג שור", עוקפת את החוליה שנפגעה וממשיכה ישירות מן הקדוש ברוך הוא.

שהוא בחי' סוכ"ע שנקי קדוש ומובדל ובו מתקשרא אורייתא שהיא בחי' חכמה כו' וע"י שקוב"ה [שקודשא בריך הוא] מאיר באורייתא וישראל

שהיא בחינת סוכב כל עלמין, הנקרא קדוש ומובדל, ובו קשורה התורה, שהיא בחינת חכמה וכו'. ועל ידי כך שהקב"ה מאיר בתורה ובישראל,

"הקדוש ברוך הוא" כאן פירושו סוכב כל עלמין, האור הטרנסצנדנטי, הנקרא "קדוש" במובן של נבדל; התורה, שהיא חכמה, קשורה אליו בעצמה. כשהוא מאיר בתורה ובישראל, הקשר מתחדש מלמעלה.

אזי ממלא כל הפגמים והחסרונות כמאמר אנת הוא שלימו דכולהו אנת הוא ממלא¹²⁹ כל שמהן¹³⁰ כו' הוא ממלא אז את כל הפגמים והחסרונות, כמאמר: "אתה הוא שלימו דכולהו, אתה הוא ממלא כל שמהן" וכו'.

אז מתמלאים כל הפגמים והחסרונות, כמאמר בפתח אליהו: "אתה הוא ממלא כל שמהן, אתה הוא שלימו דכולהו". שם נאמר עוד שכאשר הוא מסתלק מהם, כל השמות נשארים כגוף בלי נשמה.

וזהו ויעבור הוי' על פניו ויקרא הוי' כו' ופסיק טעמא בגווייהו^{131, 132} כי יש ב' בחי' שמות הוי' אי בהשתלשלות יו"ד חכמה ה"א בינה כו'

וזהו [פירוש] "ויעבור הוי' על פניו ויקרא הוי' וכו'", והטעם מפסיק ביניהם. כי יש שתי בחינות של שמות הוי': האחת בהשתלשלות — יו"ד היא חכמה, ה"א היא בינה וכו'.

הדברים מבארים את שמות לד, ו, הפותח את שלוש עשרה מידות הרהמים: "ויעבור הוי' על פניו ויקרא הוי' וכו'". הטעם מפריד בין שני השמות משום שיש שתי בחינות של הוי'. אחת מהן היא בתוך ההשתלשלות, ואותיותיה מקבילות לספירות: יו"ד לחכמה, ה"א לבינה וכן הלאה.

ושם הם הפגמים על ידי תורה ומצות כמ"ש בכהאריז"ל [בכתבי האריז"ל] בקריאת שמע שעל המטה אם פגמתי באות יו"ד בביטול ק"ש [קריאת שמע] כו'

ויש שם פגמים שנגרמים על ידי תורה ומצוות, כפי שכתוב בכתבי האריז"ל בקריאת שמע שעל המיטה: "אם פגמתי באות יו"ד בביטול קריאת שמע" וכו'.

את השם הזה שבתוך סדר ההשתלשלות פוגמים באמצעות החטאים. בקריאת שמע שעל המיטה של האריז"ל מופיע וידוי: "אם פגמתי באות יו"ד בביטול קריאת שמע".

כי מצות ק"ש [קריאת שמע] הוא ליחדא בהוי' אחד¹³³ איך שאין עוד מלבדו¹³⁴ וכולא כלא ממש חשיבי והמבטל זה פוגם באות יו"ד

כי מצוות קריאת שמע היא ליחד אותו ב"הוי' אחד": שאין עוד מלבדו, והכול נחשב ממש כאין. ומי שמבטל זאת פוגם באות יו"ד,

מצוות קריאת שמע היא ליחד את ה' ולהכיר בכך ש"אין עוד מלבדו" (דברים ד, לה), ושהכול בטל באמת לפניו. מי שמבטל מצווה זו פוגם באות יו"ד.

שהוא בחי' חכמה בחי' ביטול כח מ"ה [מה]¹³⁵ כמ"ש והחכמה מאין תמצא¹³⁶ שנמשך ונולד תמיד מבחינת האין כו'

שהיא בחינת חכמה, בחינת ביטול, כוח מה, כפי שכתוב: "והחכמה מאין תמצא"; היא נמשכת ונולדת תמיד מבחינת האין וכו'.

היו"ד מסמלת את החכמה, את בחינת הביטול, הנקראת כוח מה — כוחו של "מה" — משום שהחכמה נולדת תמיד מן האין, כלומר מן ה"אין", כפי שפירשו את הפסוק באיוב כח, יב: "והחכמה מאין תמצא".

וע"י ביטול מ"ע [מצות עשה] ואהבת את¹³⁷ ה' פוגם באות ה' שהוא בחינת בינה לבא אה"ר [אהבה רבה] כו' וע"י ביטול תלמוד תורה פוגם באות ו' שהו"ו הוא המשכה קו ארוך מיו"ד שבראשו

ועל ידי ביטול מצוות עשה "ואהבת את ה'" פוגמים באות ה"א, שהיא בחינת בינה, "הלב", אהבה רבה וכו'. ועל ידי ביטול לימוד התורה פוגמים באות ו"ו, שכן הו"ו היא המשכה של קו ארוך מן היו"ד שבראשה;

הזנחת המצווה "ואהבת את ה'" (דברים ו, ה) פוגמת בה"א הראשונה, שהיא בינה, הנקראת "הלב", מקור האהבה רבה. הזנחת לימוד התורה פוגמת באות ו"ו, שהיא קו ארוך הנמשך מן היו"ד שבראשו.

כי כל התורה הוא בחי' המשכות מחכמה עילאה והמבטל תלמוד תורה מקצר ההמשכות ופוגם באות ו' ועיי' ביטול מצות מעשיות באות ה' אחרונה של שם

כי כל התורה היא בחינת המשכות מחכמה עילאה, ומי שמבטל לימוד תורה מקצר את ההמשכות ופוגם באות ו' ועל ידי ביטול מצוות מעשיות פוגמים בה"א האחרונה של השם,

כל התורה היא המשכה מחכמה עילאה, ולכן הזנחת לימודה מקצרת את ההמשכה הזאת. הזנחת המצוות המעשיות פוגמת בה"א האחרונה של השם.

שהוא בחי' עשיה כידוע אך כ"ז [כל זה] הוא בבחי' שם הוי' דלתתא שהוא בחי' התהוות ההשתלשלות כנ"ל

שהיא בחינת עשיה, כידוע. אך כל זה הוא בבחינת שם הוי' שלמטה, שהיא בחינת התהוות ההשתלשלות, כנ"ל.

הה"א האחרונה מקבילה לעשיה. כל הפגמים האלה הם בשם הוי' התחתון, שממנו מתהווה סדר ההשתלשלות.

אבל שם הוי' דלעילא עם היות שנקרא ג"כ הוי' ע"ש [על שם] התהוות שממנו ית' מ"מ הוא בחי' גילוי אור עליון שלמעלה מהשתלשלות והוא בחי' רצון העליון הנ"ל שהוא למעלה מעלה מן החכמה

אבל שם הוי' שלמעלה, אף שגם הוא נקרא הוי' על שם ההתהוות שממנו יתברך, מכל מקום הוא בחינת גילוי אור עליון שלמעלה מהשתלשלות, והיא בחינת הרצון העליון הנ"ל, שלמעלה מעלה מן החכמה.

גם השם העליון נקרא הוי', מלשון התהוות, משום שכל המציאות באה ממנו יתברך; אך הוא גילוי של אור עליון שלמעלה מסדר ההשתלשלות. זוהי בחינת הרצון העליון, שלמעלה מעלה מן החכמה.

ולכן פסיק טעמא בגווייהו כו' אך ענין ויקרא הוי' הוי' היינו שהוא ית' קורא וממשיך¹³⁸ מבחי' שם הוי' הראשון שלמעלה מהשתלשלות כנ"ל להיות מתגלה בהוי' שבבחינת השתלשלות

ולכן יש הפסק של טעם ביניהם וכו'. אך עניין "ויקרא הוי' הוי'" הוא שהוא יתברך קורא וממשיך מבחינת שם הוי' הראשון, שלמעלה מהשתלשלות כנ"ל, כדי שיתגלה בהוי' שבבחינת השתלשלות.

לכן הטעם מפריד בין שני השמות: אלה הן בחינות שונות. ה' "קורא" את שם הוי' הראשון, העליון, וממשיך אותו למטה כדי שיתגלה בהוי' שבסדר ההשתלשלות.

(ועיי' מזה¹³⁹ באדר"ר [באדרא רבא]) (דקל"ח ע"א) וע' בספר רוח דוד שם פי' שהשם הראשון הוא למעלה מהשתלשלות כו'

(ועיינו בעניין זה באידרא רבא (138a), וכן בספר רוח דוד שם, שמפרש כי השם הראשון הוא למעלה מהשתלשלות וכו').

ההגהה מפנה לאידרא רבא, שבה הזוהר דן בהפסק שבין שני השמות, ולפירוש רוח דוד, המסביר כי השם הראשון הוא זה שלמעלה מהשתלשלות.

וכן פ"י המק"מ [המקדש מלך] בסוף ספר הדרת פ"מ ובביאור האדרא בספר קול ברמה¹⁴⁰ משמע דהשם השני הוא למעלה מהשתלשלות והוא מהפע"ח [מהפרי עץ חיים] שער הסליחות פ"ב [פרק ב'] וע' בזהר ס"פ תרומה (דקע"ה ע"ב)

וכן מפרש המקדש מלך, בסוף הספר הדרת פ"מ. אך מביאור האדרא שבספר קול ברמה משתמע שהשם השני הוא שלמעלה מהשתלשלות, וכך עולה מפרי עץ חיים, שער הסליחות, פרק ב. ועיינו בזהר, סוף פרשת תרומה (175b),

המקדש מלך מסכים לכך, בסוף הספר הדרת פ"מ המוזכר כאן; אך מביאור האדרא שבקול ברמה משתמע ההפך — שהשם השני הוא הגבוה יותר, בהתאם לפרי עץ חיים, שער הסליחות. מובאות כאן הפניות נוספות למקומות בזהר.

ובפ' בראשית (ד"כ ע"א)¹⁴¹ ובפע"ח [ובפרי עץ חיים] שער הנ"ל רפ"ח ובע"ח [ובעץ חיים] שער א"א למלאות כל הפגמים והחסרונות שנעשו בו ע"י העונות כו'

ובפרשת בראשית (20a), ובפרי עץ חיים, השער הנזכר לעיל, תחילת פרק ח, ובעץ חיים, שער אריך אנפין. [כדי] למלא את כל הפגמים והחסרונות שנגרמו בו מחמת העונות וכו',

ההגהה מסתיימת בהפניה לפרי עץ חיים ולשער אריך אנפין בעץ חיים. הורדת השם העליון נועדה למלא את כל הפגמים והחסרונות שהעבירות גרמו בשם התחתון.

וכמבואר למעלה במשל הנהר שיבש שע"י שמוציאים וחופרים מהמע"ן מתמלא הנהר כו' וזהו ענין התשובה שע"י התשובה קוראים וממשיכים מבחי' הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות וכמ"ש ממעמקים קראתיך¹⁴² הוי'

וכפי שהתבאר לעיל במשל הנהר שהתייבש: על ידי ששואבים וחופרים אל המעיין, הנהר מתמלא וכו'. זהו עניינה של תשובה: באמצעות התשובה קוראים וממשיכים מהבחינה של הוי' שלמעלה מסדר ההשתלשלות, כפי שנאמר: "ממעמקים קראתיך הוי'".

זהו שוב משל הנהר: חפירה עד המעיין ממלאת מחדש את הנהר שהתייבש. התשובה קוראת וממשיכה מהוי' שלמעלה מהשתלשלות, כפי שנאמר בתהילים קל, א: "ממעמקים קראתיך הוי'".

ולכן אומרים היג"מ [הי"ג מדות] בעשי"ת [בעשרת ימי תשובה] כי אז נמשך בחי' התגלות הוי' שלמעלה מההשתלשלות שהוא בחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה ע"י השופר קול פשוט שהוא התגלות פנימית הלב כנ"ל

ולכן אומרים את שלוש עשרה מידות הרחמים בעשרת ימי תשובה, כי אז נמשכת בחינת ההתגלות של הוי' שלמעלה מהשתלשלות — בחינת הרצון העליון שלמעלה מחכמה — באמצעות השופר, קול פשוט, שהוא התגלות פנימית הלב, כנזכר לעיל.

זו הסיבה שאומרים את שלוש עשרה מידות הרחמים, הפותחות במילים "הוי' הוי'", בעשרת ימי תשובה. אז מתגלה הוי' העליון, הרצון העליון שלמעלה מחכמה, באמצעות השופר — קול פשוט המבטא את פנימיות הלב.

ולכן צ"ל השופר דוקא של איל או של יעל אבל של פרה פסול¹⁴³ כי פני שור מהשמאל¹⁴⁴ כתיב

ולכן השופר צריך להיות דווקא של איל או של יעל, ואילו שופר של פרה פסול, כי נאמר: "ופני שור מהשמאל",

הדבר מסביר גם את ההלכה (ראש השנה 26a) שהשופר צריך להיות של איל או של יעל, ולא של פרה. בחזון המרכבה של יחזקאל (1:10) נאמר: "ופני שור מהשמאל".

שהוא כחיי גבורות וא"א להמשיך על ידו כחיי רחמים רבים הנ"ל שהוא כחיי פנימיות הלב רצון העליון שהיא בחינת גבורות, ואי אפשר להמשיך באמצעותה את בחינת הרחמים הרבים הנוכרת לעיל, שהיא בחינת פנימיות הלב, הרצון העליון.

הצד השמאלי הוא בחינת גבורות. אי אפשר להמשיך באמצעותו את הרחמים הרבים של פנימיות הלב והרצון העליון.

כי הרי אדרבה שמאל דוחה¹⁴⁵ כוי אלא על ידי שופר של איל כי והכשבים הפריד יעקב¹⁴⁶ שיש בהם כחיי רחמנות

שהרי להפך, "שמאל דוחה" וכו'. אלא ממשיכים באמצעות שופר של איל, שכן "והכשבים הפריד יעקב" — יש בהם בחינת רחמנות.

כפי שאומרת הגמרא (סוטה 47a), "שמאל דוחה". משתמשים בקרן איל משום שבכשבים יש מידת רחמנות, כפי שנאמר: "והכשבים הפריד יעקב" (בראשית 30:40).

שהיא מדתו של יעקב¹⁴⁷ וכנראה בחוש שיש להם קול רחמנות שמעורר רחמים (ועמ"ש מזה בד"ה והניף הכהן אותם כוי על שני כבשים בפי אמור)

שהיא מידתו של יעקב; וכפי שניכר בחוש, יש להם קול של רחמים המעורר חמלה. (וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "והניף הכהן אותם" וכו', "על שני כבשים", בפרשת אמור.)

רחמים הם מידתו של יעקב, ולכבשים יש בבירור קול מתחנן המעורר רחמים. ההערה מפנה למאמר העוסק בשני הכבשים שהכהן מניף, בפרשת אמור.

ולכן עיי' ממשיכים התגלות רצון העליון ורחמים רבים שלמעלה מהשתלשלות (ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר כוי וע"פ ביום השלישי יקימנו כוי)

לכן, באמצעות זאת, ממשיכים את התגלות הרצון העליון ואת הרחמים הרבים שלמעלה מהשתלשלות. (וראו מה שנכתב על הפסוק "כנשר יעיר" וכו', ועל הפסוק "ביום השלישי יקימנו" וכו').

באמצעות קול השופר של איל ממשיכים את התגלות הרצון העליון ואת הרחמים הרבים שלמעלה מהשתלשלות. מובאים שני מאמרים נוספים, על הפסוקים "כנשר יעיר קנו" ו"ביום השלישי יקימנו".

והנה הגם שעיקר ההמשכה ע"י פנימיות הלב צעק לבם עכ"ז [עם כל זה] הוא ע"י התקיעה בשופר דוקא מטעם כי עשיה היא לעילא ועמ"ש מזה בדי"ה יביאו לבוש מלכות כו'

והנה, אף שעיקר ההמשכה נעשה באמצעות פנימיות הלב — "צעק לבם" — בכל זאת היא נעשית דווקא באמצעות תקיעת השופר, משום שהעשייה מגיעה למעלה; וראו מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "יביאו לבוש מלכות" וכו'.

מדוע נחוץ שופר גשמי, אם עיקר ההמשכה בא מכוח זעקת הלב, "צעק לבם"? ראשית, משום שהמעשה עצמו מגיע למעלה; ההערה מפנה למאמר "יביאו לבוש מלכות".

ועוד מפני שהתגלות פנימיות רצון העליון מלמעלה צ"ל נמשך למטה ולהתלבש בגשמיות כמאמר כתבנו בספר חיים טובים כתבנו בספר פרנסה כו'

ועוד, משום שהתגלות פנימיות הרצון העליון מלמעלה צריכה להימשך למטה ולהתלבש בגשמיות, כפי שאומרים: "כתבנו בספר חיים טובים", "כתבנו בספר פרנסה" וכו',

שנית, התגלות פנימיות הרצון העליון חייבת להגיע עד למטה ולהתלבש בדברים גשמיים. לכן אנו מתפללים באבינו מלכנו: "כתבנו בספר חיים טובים", "כתבנו בספר פרנסה".

להיות מזונות גשמיים להאדם שזהו על ידי רחמים רבים הנ"ל שנמשכים ומתלבשים כל כך מטה מטה בגשמיות עד שיהיה התגלות רחמנותם בהשפעה גשמיות

כדי שיהיה לאדם מזון גשמי; והדבר נעשה באמצעות הרחמים הרבים שהוזכרו לעיל, הנמשכים ומתלבשים נמוך כל כך, בגשמיות, עד שהרחמים מתגלים בהשפעה גשמית.

מזון ופרנסה גשמיים באים באמצעות אותם רחמים רבים, הנמשכים נמוך כל כך עד שהם מתבטאים בברכה גשמית.

וכן גם כללות רחמים הנמשכים בר"ה [בראש השנה] למתק הדינים היינו ג"כ שנמשכים למטה ע"ד הנ"ל כי הרי עיקר הדין שבר"ה [שבראש השנה] הוא על הגופות אם יחי' [יחיה] אם ימות

וכן גם הרחמים בכללותם, הנמשכים בראש השנה כדי להמתיק את הדינים, נמשכים גם הם למטה בדרך האמורה. שהרי עיקר הדין שבראש השנה הוא על הגופים: האם יחיה או ימות,

גם הרחמים הממתיקים את הדינים בראש השנה צריכים להגיע למטה, אל המציאות הגשמית. שכן עיקר הדין בראש השנה נוגע לגוף: האם האדם יחיה או ימות.

היינו אם תתקיים ותהיה הנפש בגוף או תסתלק ממנו משא"כ דין הנפשות הוא אחר המיתה כו'

כלומר, האם הנפש תתקיים ותישאר בגוף או תסתלק ממנו; ואילו דין הנפשות הוא לאחר המיתה וכו'.

כלומר, האם הנפש תישאר בגוף או תעזוב אותו. דין הנפשות כשלעצמו מתקיים לאחר המיתה.

וכמ"ש בהגמ"י [בהגהות מיימוניות]¹⁴⁸ פ"ג [פרק ג'] מהלכות תשובה בשם הרמב"ן [הרבי משה בן נחמן] שאין אדם נידון בר"ה [בראש השנה] אלא לעניני עוה"ז כו'

וכפי שנכתב בהגהות מיימוניות, פרק ג מהלכות תשובה, בשם הרמב"ן, שאין אדם נידון בראש השנה אלא בעניני העולם הזה וכו';

הדברים מבוססים על הגהות מיימוניות על הלכות תשובה לרמב"ם, פרק ג, המצטט את הרמב"ן: בראש השנה האדם נידון רק בעניני העולם הזה. הערת קה"ת מביאה את דברי הרבי, שלפיהם הגהות מיימוניות מדבר על דין באופן כללי, ואילו בלקוטי תורה נאמר "עיקר הדין".

ע"ש וא"כ גם הרחמים הממתיקים את הדינים היינו שהרחמים נמשכים כ"כ [כל כן] למטה עד שמתלבשים בגשמיות

עיינו שם. אם כן, גם פירושו של הרחמים שממתיקים את הדינים הוא שהרחמים נמשכים נמוך כל כך, עד שהם מתלבשים בגשמיות.

לכן הרחמים שממתיקים את הדינים צריכים לרדת עד הגשמיות ולהתלבש בה.

ולכן צריך לתקוע הקול פשוט הנ"ל דוקא בשופר גשמי של כבש ואיל וכיוצא שיש בו רחמים ועי"ז מתעורר כן מלמעלה שיהיו הרחמים רבים הנ"ל נמשכים ומתגשמים עד שיהיו השפעות בגשמיות¹⁴⁹ שהוא ענין רחמים גשמיים

לכן צריך לתקוע את הקול הפשוט הנזכר לעיל דוקא בשופר גשמי של כבש או איל וכדומה, שיש בו רחמים. על ידי כך מתעוררים רחמים כאלה גם מלמעלה, והרחמים הרבים הנזכרים לעיל נמשכים למטה ונעשים גשמיים, עד שהשפעות שלהם הן בגשמיות; זהו ענינם של רחמים גשמיים.

לכן צריך לתקוע את הקול הפשוט דוקא בקרן גשמית של כבש או איל, בעל חיים שיש בו רחמים. הדבר מעורר כך גם למעלה: רחמים רבים נמשכים למטה, עד שהם נעשים ברכה גשמית.

כי השפעת חיים גשמיים היינו בחי' בהמיות ונעשה ג"כ ע"י התקיעה והתעוררות רחמים בקרן הכבשים שהוא בהמיות כו'

שהרי השפעת חיים גשמיים היא בחינת בהמיות, וגם היא באה באמצעות התקיעה והתעוררות הרחמים בקרן הכבשים, שהיא בחינת בהמיות וכו'.

חיים גשמיים הם בחינת "בהמיות", ולכן הם באים באמצעות תקיעה בקרן של בעל חיים והתעוררות הרחמים בה.

(וזהו כמ"ש רוח האדם העולה היא¹⁵⁰ למעלה ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ. פי' רוח האדם העולה זהו כענין והרוח תשוב אל האלקים¹⁵¹)

(וזהו ככתוב: "רוח האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ". פירוש "רוח האדם העולה" הוא כעניין "והרוח תשוב אל האלקים",

ההגהה קושרת זאת לפסוק בקהלת ג, כא: "רוח האדם העולה היא למעלה, ורוח הבהמה היורדת היא למטה לארץ". עליית רוח האדם דומה ל"והרוח תשוב אל האלקים" (קהלת יב, ז).

והיינו בבחי' תשובה כמ"ש לקמן בד"ה האזינו השמים ועליה זו היא למעלה מעלה לעורר גילוי רצון העליון כו' וע' בזהר ר"פ צו שבחי' קול השופר נק' רוח

כלומר, בחינת תשובה, כפי שיוסבר להלן במאמר המתחיל "האזינו השמים". עלייה זו גבוהה מאוד, והיא מעוררת את גילוי הרצון העליון וכו'. עיינו גם בזהר, בתחילת פרשת צו, שבו נאמר שבחינת קול השופר נקראת רוח.

השיבה הזאת היא תשובה, ועלייתה גבוהה דיה כדי לעורר את גילוי הרצון העליון. הוזהר בתחילת פרשת צו מכנה את קול השופר "רוח".

אך כדי שיהי' [שיהיה] נמשך משם ההמשכה בהשפעות גשמיים שזהו בחי' בהמיות זהו ע"י בחי' ורוח הבהמה היורדת למטה לארץ שהיא בחי' ארץ העליונה והארץ הדום רגלי¹⁵² כמ"ש בד"ה כי תצא

אולם כדי שההמשכה משם תגיע להשפעות גשמיים, שהן בחינת בהמיות, הדבר נעשה באמצעות בחינת "ורוח הבהמה היורדת למטה לארץ", שהיא בחינת הארץ העליונה, ו"הארץ הדום רגלי", כפי שמבואר במאמר המתחיל "כי תצא".

כדי שגילוי זה יירד עד לברכה גשמית, דרושה בחינת "רוח הבהמה היורדת למטה לארץ". "ארץ" זו היא הארץ העליונה, שעליה נאמר "הארץ הדום רגלי" (ישעיהו סו, א).

ולכן גם המלאכים נקראים בשם "בהמה פני ארי" [אריה] פני שור כו' לפי שהמלאכים הם שלוחי השפע להיות נמשך ההשפעה בעוה"ז גשמי ועמ"ש מזה בד"ה מה יפו פעמיך בנעלים¹⁵³ והם מקבלים מבחי' בהמה רבה¹⁵⁴

לכן גם המלאכים נקראים בשם "בהמה" — "פני אריה, פני שור" וכו' — מפני שהם שליחי השפע, כדי שההשפעה תימשך בעולם הזה הגשמי. עיינו במה שמבואר על כך במאמר המתחיל "מה יפו פעמיך בנעלים". הם מקבלים מבחינת בהמה רבה,

לכן המלאכים מכונים בשמות של בעלי חיים, "פני אריה, פני שור" (יחזקאל א, י): הם השליחים שמביאים את השפע האלקי אל העולם הגשמי. הם מקבלים מבחינת "בהמה רבה", ביטוי המופיע ביונה ד, יא.

שהוא כללות השפע המתלבש בבייע וזהו אדם ובהמה תושיע¹⁵⁵ הוי' דהיינו על ידי כי בחי' הנ"ל דאדם ובהמה כו' וכן מדת מלכותו ית' נקראת בשני שמות אלו דאדם ובהמה וכמ"ש במ"א)

שהיא כללות השפע המתלבש בבייע. וזהו "אדם ובהמה תושיע הוי'", כלומר, באמצעות שתי הבחינות הנזכרות לעיל — "אדם" ו"בהמה" וכו'. וכן גם מידת מלכותו יתברך נקראת בשני השמות האלה, "אדם" ו"בהמה", כפי שמבואר במקום אחר.)

בהמה רבה היא כללות השפע האלקי כפי שהוא מתלבש בבריאה, יצירה ועשיה. הפסוק בתהלים לו, ז, "אדם ובהמה תושיע הוי'", רומז לשתי הבחינות האלה, וגם מלכותו של ה' נקראת בשמות "אדם" ו"בהמה".

וזהו ויעבור הוי' על פניו ויקרא כו' פי' שגילוי זה הוא שעבר על פניו¹⁵⁶ דהיינו שלא כפי הראוי להיות מבחי' פניו

וזהו [הפירוש של] "והוי' עבר על פניו וקרא" וכו'. כלומר, גילוי זה הוא בכך שעבר על פניו, כלומר, לא כפי הראוי לבוא מבחינת פניו.

כעת אפשר לקרוא מחדש את שמות ל"ד, ו': "הוי' עבר על פניו". גילוי זה חורג ממדרגת "פניו" של ה', במקום לבוא ממנה.

כי בחי' פניו שהוא פנימיות אינו יכול להתלבש כ"כ [כל כך] למטה ועמ"ש במ"א דפניו הם בחי' ע"ס [עשר ספירות]

שכן בחינת פניו, שהיא הפנימיות, אינה יכולה להתלבש נמוך כל כך. ועיין במה שכתוב במקום אחר, שפניו הם בחינת עשר הספירות.

"פניו" הם הפנימיות שלו, וכפי שמוסבר במקום אחר, הם עשר הספירות; בחינה זו אינה יכולה להתלבש נמוך כל כך.

אבל מלמעלה יותר יכול להשפיל א"ע [את עצמו] גם למטה (ועמ"ש בד"ה יביאו לבוש מלכות הנזכר למעלה ועמ"ש לקמן סדי"ה להבין פי' הפסוק מי אל כמוך כו') וזהו ויעבור הוי' שעבר דרך פניו מלמעלה יותר כו' וד"ל [ודי למבין]:^{157, 158, 159}

אבל מלמעלה יותר הוא יכול להשפיל את עצמו גם למטה. (ועיין במה שכתוב במאמר המתחיל "יביאו לבוש מלכות", שהוזכר לעיל, ובמה שכתוב להלן, בסוף המאמר המתחיל "להבין פירוש הפסוק 'מי אל כמוך' וכו'). וזהו "והוי' עבר": הוא עבר מעבר לפניו, ממקום גבוה יותר וכו', והמבין יבין.

אבל בחינה גבוהה מפניו יכולה להשפיל את עצמה עד למטה ממש. לכן "הוי' עבר" פירושו שהגילוי בא ממעל לפניו, ולכן יכול להגיע עד לברכה גשמית.

קטע 5 • 81

מדוע שופרו שלעתידי לבוא גדול

8 ה והנה כל זה הוא בחיי שופר דר"ה [דראש השנה] שע"ז נאמר ואדי הוי' בשופר יתקע¹⁶⁰ כוי

5. והנה, כל זה הוא בחינת השופר של ראש השנה, שעליו נאמר: "וה' הוי' בשופר יתקע" וכו'.

סעיף ה' חוזר לשאלה שבפתיחה. כל מה שנאמר עד כאן עוסק בשופר של ראש השנה, שעליו נאמר בזכריה ט, יד: "וה' הוי' בשופר יתקע".

(ועמ"ש ע"פ כי כארץ תוציא צמחה^{161, 162} כוי כן אדי הוי' יצמיח כוי שזהו ההתגלות שבר"ה [שבראש השנה])

כוי ע"ש) אבל לעתיד לבא כתיב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול¹⁶³

(ועיינו במה שנכתב על הפסוק "כי כארץ תוציא צמחה" וכו', "כן ה' הוי' יצמיח" וכו', שזהו הגילוי שבראש השנה וכו'; עיינו שם.) אבל לעתיד לבוא נאמר: "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

ההערה מפנה למאמר על ישעיהו סא, יא: "כי כארץ תוציא צמחה... כן ה' הוי' יצמיח צדקה", המתאר את הגילוי של ראש השנה. לעתיד לבוא, לעומת זאת, ישעיהו מדבר על "שופר גדול".

והענין כי הנה כבר נת' [נתבאר] ענין שופר דר"ה [דראש השנה] שהוא להמשיך להיות בחיי ממכ"ע [ממלא כל

עלמין] שהוא ענין התהוות מדת מלכותו ית' כאמרם ז"ל [זכרוננו לברכה / זכרונם לברכה] אמרו לפני מלכיות¹⁶⁴

כוי

והענין הוא, שכבר נתבאר עניינו של שופר ראש השנה: להמשיך שתהיה בחינת ממלא כל עלמין, שהיא התהוות מידת מלכותו ית', כמאמרם ז"ל: "אמרו לפני מלכויות" וכו',

כפי שנתבאר, השופר של ראש השנה ממשיך את מלכות ה', כדי שתהיה ממלא כל עלמין — החיות שבתוך העולמות. זו מטרת פסוקי המלכויות: "כדי שתמליכוני עליכם".

וכן למלאות כל הפגמים שנעשו בשם הוי' שבבחי' השתלשלות שהוא גי' בחי' ממלא כנ"ל יו"ד בחכמה

כוי

וכן למלא את כל הפגמים שנעשו בשם הוי' שבבחינת השתלשלות, שגם היא בחינת ממלא, כנ"ל: יו"ד בחכמה וכו'.

הוא גם ממלא את הפגמים שבשם הוי' של ההשתלשלות, שגם היא בחינת ממלא, שהיו"ד שלה בחכמה וכן הלאה.

וההמשכה היא מבחי' סוכ"ע שהוא רצון העליון ועי"ז הוא ממלא כל שמהן¹⁶⁵ כוי וזהו ענין שופר

(ועמ"ש מזה בד"ה תקעו בחדש שופר ובד"ה שוש אשיש)

וההמשכה היא מבחינת סובב כל עלמין, שהוא הרצון העליון, ועל ידי כך הוא "ממלא כל שמהן" וכו'. וזהו ענין השופר. (ועיינו במה שנכתב על כך במאמר המתחיל "תקעו בחדש שופר" ובמאמר המתחיל "שוש אשיש".)

ההמשכה באה מסובב כל עלמין, הרצון העליון, אשר "ממלא כל שמהן". ההערה מפנה למאמרים "תקעו בחדש שופר" ו"שוש אשיש".

אמנם עכ"ז [עם כל זה] נקרא שופר סתם ולא שופר גדול והענין כי הנה גם בחי' סוכ"ע אע"פ [אף על פי] שהוא בחינה מה שאינו מתלבש ונתפס בתוך העולמות

ואף על פי כן הוא נקרא "שופר" סתם, ולא "שופר גדול". והענין הוא, שגם בחינת סוכב כל עלמין, אף שאינה מתלבשת ונאחזת בתוך העולמות,

ובכל זאת הוא נקרא רק "שופר", ולא "שופר גדול". הטעם הוא שגם סוכב כל עלמין, אף שאינו מתלבש בתוך העולמות ואינו נתפס בהם, מוגבל מצד עצמו.

והוא בחי' לא שנית¹⁶⁶ כו' כמבואר למעלה עכ"ז [עם כל זה] מאחר שהוא בחי' סוכב ומקיף לעלמין אי"כ הוא בגדר בחי' עלמין

והוא בחינת "לא שנית" וכו', כמבואר למעלה, מכל מקום, מאחר שהוא בחינת סוכב ומקיף לעולמות, הרי הוא בגדר בחינת עולמות.

סוכב הוא בחינת "לא שנית", ובכל זאת הוא מוגדר ביחסו לעולמות: הוא נקרא אור ש"מקיף" אותם. לכן הוא עדיין בגדר העולמות.

וכמו עד"מ השמים והארץ שהשמים מקיפים את הארץ וכל אשר עליה וסובבים סביב הארץ תמיד שאע"פ [שאף על פי] שמאוד גבוה שמים מעל הארץ עד שהארץ היא

וכמו למשל השמים והארץ: השמים מקיפים את הארץ ואת כל אשר עליה וסובבים סביב הארץ תמיד. ואף שהשמים גבוהים מאוד מעל הארץ, עד שהארץ היא

משל: השמים מקיפים את הארץ ואת כל אשר עליה, והם גבוהים ממנה לאין שיעור, עד שהארץ דומה לגרגר חרדל ביחס לשמים.

רק כגרגיר חרדל לגבי השמים¹⁶⁷ עכ"ז [עם כל זה] יש להם ערך זה לזה עד שמוכרח שגם השמים יש להם תכלית וגבול כיון שהם המקיפים הארץ כו'

רק כגרגיר חרדל ביחס לשמים; ואף על פי כן יש ביניהם יחס, עד שגם לשמים מוכרחים להיות תכלית וגבול, שהרי הם מקיפים את הארץ וכו'.

ובכל זאת יש יחס בין השמים לארץ. מכיוון שהשמים מקיפים את הארץ, מוכרחים להיות גם להם תכלית וגבול.

רק שאעפ"כ [שאף על פי כן] גבהו שמים מעל הארץ¹⁶⁸ כו' ועדי"ז יובן ג"כ הנמשל בענין סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין] דאע"פ [דאף על פי] שבח"י סוכ"ע הוא בבחי' אין סוף לגבי ההארה המתלבשת בעולמות להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ולא

אלא שלמרות זאת, "גבהו שמים מעל הארץ" וכו'. ובאותו אופן אפשר להבין גם את המשל בנוגע לאור הסוכב כל עלמין ולאור ממלא כל עלמין: אף שבחינת סוכב כל עלמין היא בבחינת אין סוף ביחס להארה המתלבשת בעולמות ונעשית ממלא כל עלמין, והיא אינה

ובכל זאת, "גבהו שמים מעל הארץ" (ישעיהו נה, ט). כך גם במשל: סוכב כל עלמין הוא אין-סופי ביחס להארה המתלבשת בעולמות ונעשית ממלא כל עלמין.

כמו בגשמיות שהשמים הם בעלי גבול ממש עכ"ז [עם כל זה] מאחר שהוא בחי' סוכב ומחיה לעלמין בבחי' מקיף עכ"פ [על כל פנים] הוא בערך וגדר בחי' עלמין

כמו בגשמיות, שבה השמים מוגבלים ממש, אף על פי כן, מכיוון שזו בחינה המקיפה את העולמות ומחיה אותם בדרך של אור מקיף, הרי היא, לכל הפחות, קשורה לבחינת העולמות ונכללת בגדרם.

סוכב אינו מוגבל כמו השמים הגשמיים. ואף על פי כן, מכיוון שהוא מקיף את העולמות ומחיה אותם כאור מקיף, יש לו קשר אליהם והוא נכלל בגדרם.

אבל עצמותו ית' מובדל לגמרי מגדר בחי' עלמין אפילו מלהיות מאיר בבחי' סוכב ומקיף כו' ויתגלה לע"ל [לעתיד לבוא] כי

אבל עצמותו ית' מובדלת לגמרי מגדר העולמות, אפילו מן הבחינה של הארה בבחינת סוכב ומקיף וכו'; והיא תתגלה לעתיד לבוא. כי

לעומת זאת, עצמות ה' נעלה לחלוטין מגדר העולמות, ואף מעבר להארה אליהם כאור מקיף. עצמות זו תתגלה לעתיד לבוא.

הנה כתיב הללוהו כרוב גודלו¹⁶⁹ פ"י שיש הרבה מיני גודלו זה למעלה מזה עד אין קץ ותכלית

הנה נאמר: "הללוהו כרוב גודלו", כלומר, יש אופנים רבים של גדולתו, זה למעלה מזה, בלי סוף ותכלית.

תהילים קנ, ב: "הללוהו כרוב גודלו" — פסוק זה מלמד שיש אופנים רבים של גדולת ה', זה למעלה מזה, בלי סוף.

ולכן נאמר כרוב גודלו ולא נאמר כגודל גודלו ומה שעתה הוא בחי' סוכב ומקיף יתגלה לעתיד בבחי' פנימי

ולכן נאמר "כרוב גודלו", ולא נאמר "כגודל גודלו". ומה שכעת הוא בבחינת סוכב ומקיף, יתגלה לעתיד בבחינת אור פנימי.

לכן נאמר "כרוב גודלו", ולא "כגודל גודלו", כאילו יש רק גדולה אחת. מה שכעת הוא אור מקיף יתגלה לעתיד כאור פנימי.

וזהו ענין והיה ביום ההוא והוא ע"ד מ"ש ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה¹⁷⁰ שבח"י הוא בחי' סתים וזהו ענין "והיה ביום ההוא". וכעין זה נאמר: "ואמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה" — בחינת "הוא", שהיא בחינת הנסתר,

זהו פירוש "ביום ההוא". בישעיהו כה, ט נאמר: "ביום ההוא יאמרו: הנה אלקינו זה" — הבחינה המכונה "הוא", הבחינה הנסתרת, תיעשה "זה".

דהיינו בחי' סוכ"ע כמ"ש בספ"ד [בספרא דצניעותא] ס"פ תרומה (דקע"ז ע"ב) ע"פ הוא עשנו¹⁷¹ הוא אקרי מאן דסתים ולא שכיח כו'

כלומר, בחינת סוכב כל עלמין, כמובא בספרא דצניעותא, בסוף פרשת תרומה (קעז ע"ב), על הפסוק "הוא עשנו": "הוא" נאמר על מי שהוא נסתר ואינו מצוי וכו',

"הוא" הוא סוכב כל עלמין, כפי שמבאר ספרא דצניעותא על תהילים ק, ג, בפסוק "הוא עשנו": "הוא" נאמר על מי שהוא נסתר ואינו מצוי.

יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] בבחי' זה שהוא בחי' התגלות לנוכח וע' בזהר פ' שלח (דקע"א ע"א) מענין ביום ההוא ובפרדס שער י"ד פ"ג [פרק ג']¹⁷²

כך יהיה לעתיד לבוא, בבחינת "זה" — בחינה של התגלות לנוכח, פנים אל פנים. וראו בזהר, פרשת שלח (171a), בענין "ביום ההוא", ובפרדס, שער 14, פרק 3.

לעתיד לבוא יהיה הדבר בבחינת "זה" — מילה שמשמשים בה כשמצביעים על דבר הנוכח מול העיניים. ההערה מפנה לזוהר על פרשת שלח, העוסק ב"ביום ההוא", ולפרדס, שער 14.

והנה אז כאשר יומשך בחי' סוכ"ע להיות בבחי' גילוי ממש אזי יומשך בחי' סוכב מבחי' עליונה יותר והנה, כאשר לעתיד לבוא תימשך בחינת סוכב כל עלמין ותהיה בגילוי ממש, תימשך אז בחינת סוכב ממדרגה עליונה יותר.

כאשר סוכב כל עלמין עצמו יתגלה לעתיד לבוא, תימשך בחינת סוכב חדשה ממדרגה גבוהה הרבה יותר.

(דהיינו מבחי' שאינו בגדר עלמין כלל ועמ"ש מזה בביאור ע"פ הבאים ישרש יעקב^{173, 174} כו' שזהו ענין השמים החדשים כו' ע"ש והיינו בחי' אשר אני עושה¹⁷⁵ אני דייקא הוא המאציל עליון ב"ה כו' משא"כ בשמים דעכשיו כתיב ואת כל אלה ידי עשתה¹⁷⁶ כו')

(כלומר, מבחינה שאינה בגדר עולמות כלל. וראו מה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "הבאים ישרש יעקב" וכו', שזהו ענין "השמים החדשים" וכו'; ראו שם. והיינו בחינת "אשר אני עושה" — "אני" דווקא, המאציל העליון ברוך הוא וכו'; ואילו על השמים של עכשיו נאמר "ואת כל אלה ידי עשתה" וכו').

המדרגה העליונה הזאת אינה בגדר עולמות כלל. זהו פירוש "השמים החדשים... אשר אני עושה" (ישעיהו סו, כב): "אני" בעצמי, המאציל העליון; ואילו על השמים של עכשיו נאמר "כל אלה ידי עשתה" (ישעיהו סו, ב).

וההפרש זה בין בחי' ידי עשתה לבחי' אשר אני ממש עושה יובן עפמ"ש [על פי מה שכתוב] בד"ה ויושט המלך לאסתר¹⁷⁷ בענין ההפרש בין בחי' שרביט הזהב אשר בידו¹⁷⁸ ובין מ"ש אח"כ ויושט המלך כו' ע"ש ג"כ מענין זה)

וההבדל בין בחינת "ידי עשתה" לבחינת "אשר אני ממש עושה" יובן על פי מה שנכתב בדרוש המתחיל "ויושט המלך לאסתר", בענין ההבדל בין בחינת "שרביט הזהב אשר בידו" ובין מה שנאמר אחר כך, "ויושט המלך" וכו'; ראו שם גם בענין זה.)

ההבדל בין "ידי עשתה" ל"אשר אני ממש עושה" מתבאר בדרוש בתורה אור על אסתר ה, ב. הוא משווה בין "שרביט הזהב אשר בידו", שרק קצהו היה יכול להגיע לאסתר, לבין מה שנאמר בהמשך.

ואזי יתקע בשופר גדול פי' דכמו בשופר דר"ה [דראש השנה] עכשיו הוא בחי' ההמשכה מסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] כן גם לע"ל [לעתיד לבוא] שימשך מבחי' עליונה הרבה יותר להיות בבחי' סובב אזי ג"כ השופר יהיה המשכה מבחי' ומדרגה העליונה העצומה ההיא

ואז "יתקע בשופר גדול". פירוש הדבר: כשם שבתקיעת השופר של ראש השנה עכשיו נמשכת בחינת סובב כל עלמין לתוך בחינת ממלא כל עלמין, כך גם לעתיד לבוא, כאשר תימשך מדרגה גבוהה הרבה יותר ותהיה בבחינת סובב, תהיה גם תקיעת השופר המשכה מאותה מדרגה עצומה ונעלית.

אז "יתקע בשופר גדול". כשם שהשופר של היום ממשיך מסובב כל עלמין לתוך ממלא כל עלמין, כך לעתיד לבוא, כאשר מדרגה גבוהה הרבה יותר תהיה בבחינת סובב, ימשיך השופר מאותה מדרגה עצומה.

ולכן נקרא שופר גדול שהוא המשכה מבחי' שאינו בגדר עלמין כנ"ל ולגדולתו אין חקר¹⁷⁹ למעלה מעלה מבחי' ההמשכה שמבחי' שופר סתם כי

ולכן הוא נקרא "שופר גדול", מפני שהוא המשכה מבחינה שאינה בגדר עולמות, כנזכר לעיל, ו"לגדולתו אין חקר" — למעלה לאין שיעור מבחינת ההמשכה שמבחינת שופר סתם. כי

לכן הוא נקרא "גדול": הוא ממשיך מדרגה שמעבר לגדר עולמות, ש"לגדולתו אין חקר" (תהילים קמה, ג), והיא גבוהה לאין שיעור מן ההמשכה שמבחינת שופר סתם.

הנה מצות אינן בטילות לעי"ל [לעתיד לבוא]¹⁸⁰ (צ"ע [צריך עיון] בגמרא בנדה) (דס"א ע"ב)¹⁸¹ מיהו בסדרי טהרה
 בחידושיו¹⁸² שם בשם הרשב"א [הרבי שלמה בן אדרת] והר"ן [והרבינו נסים] העלה כמשי"כ [כמה שכתוב] רק שלא
 יהיה באופן שהוא עתה שתוקעים מלכיות וזכרונות ואח"כ שופרות

הנה, המצוות אינן בטלות לעתיד לבוא (הדבר דורש עיון בגמרא בנדה (61b); אולם בסדרי טהרה, בחידושיו שם,
 בשם הרשב"א והר"ן, הוכרע כפי שכתבתי), אלא שלא יהיה הדבר באופן שהוא עכשיו, שתוקעים למלכיות
 ולזכרונות ואחר כך לשופרות;

השופר יתקיים גם אז, שכן המצוות אינן בטלות לעתיד לבוא. הטקסט מציין שהגמרא (נדה 61b) נראית כמי שאומרת אחרת, אך שבסדרי
 טהרה, בעקבות הרשב"א והר"ן, הוכרע כפי שנאמר כאן. השינוי יהיה בסדר: כיום תוקעים למלכיות ולזכרונות לפני פסוקי השופרות.

אבל לעי"ל [לעתיד לבוא] יהיה שופרות בלבד ונקרא גם לכך שופר גדול והטעם מובן ע"פ הני"ל כי עתה
 צריך להיות ההמשכה בבחי' ממלא ולכך צ"ל מלכיות כדי שתמליכוני כו'

אבל לעתיד לבוא יהיו שופרות בלבד, וגם משום כך הוא נקרא "שופר גדול". והטעם מובן על פי הנזכר לעיל:
 עכשיו ההמשכה צריכה להיות בבחינת ממלא כל עלמין, ולכן נחוצות מלכיות — "כדי שתמליכוני" וכו',

לעתיד לבוא יהיו שופרות בלבד, וגם משום כך הוא נקרא "שופר גדול". כיום ההמשכה צריכה להיות לתוך ממלא כל עלמין, ולכן נחוצים
 פסוקי המלכיות: "כדי שתמליכוני".

וההמשכה היא למלא כל הפגמים כני"ל משא"כ לעי"ל [לעתיד לבוא] שמה שעכשיו הוא בחי' סוכ"ע יומשך
 בגילוי בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ממש א"צ [אין צריך / אינו צריך] מלכיות וזכרונות (וע' בלק"ת [בלקוטי
 תורה (להאריז"ל)] בזכריה"ע"פ ביום ההוא יהיה) רק שופרות בלבד שהשופר הוא גילוי פנימית כני"ל.

וההמשכה נועדה למלא את כל הפגמים, כנזכר לעיל. לעומת זאת, לעתיד לבוא, כאשר מה שכיום הוא בחינת סוכב
 כל עלמין יימשך בגילוי ממש בבחינת ממלא כל עלמין, לא יהיה צורך במלכיות וזכרונות (וראו בלקוטי תורה של
 האריז"ל, על זכריה, על הפסוק "ביום ההוא יהיה"), אלא בשופרות בלבד, שהרי השופר הוא גילוי הפנימיות, כנזכר
 לעיל.

ההמשכה של היום נועדה גם למלא את הפגמים. לעתיד לבוא, כאשר מה שכיום הוא סוכב כל עלמין יתגלה בתוך ממלא כל עלמין עצמו, לא
 יהיה צורך במלכיות וזכרונות, אלא בשופר בלבד, שהוא גילוי הפנימיות. ההערה מפנה ללקוטי תורה של האריז"ל על זכריה.

אך נקרא שופר גדול הגם דבאמת כל שופר הוא גילוי פנימית וכמ"ש גבי שופר אשרי העם יודעי
 אך הוא נקרא "שופר גדול", אף שלמעשה כל שופר הוא גילוי הפנימיות, כמו שנאמר על השופר: "אשרי העם
 יודעי"

כל שופר, גם השופר של ימינו, מגלה את הפנימיות. בתהלים פט, טז נאמר על השופר: "אשרי העם יודעי תרועה", והפסוק נמשך בחלק
 הבא.

תרועה¹⁸³ ה' באור פניך יהלכון וכתוב ואור פניך כי רציתם¹⁸⁴ (תלים מ"ד [מ"ד דוכרין]) שהוא בחי' התגלות רצון העליון שהוא נקרא פניך

"תרועה, ה', באור פניך יהלכון". ונאמר: "ואור פניך כי רציתם" (תהלים מד), כלומר, גילוי הרצון העליון, הנקרא "פניך",

הפסוק ממשיך: "באור פניך יהלכון". תהלים מד, ד, "ואור פניך כי רציתם", מלמד ש"פניו" של ה' הם רצונו, הרצון העליון.

דהיינו שהוא בחי' פנימיות אלקותו ית' דהיינו בחי' סובב (וע' מענין אשרי העם יודעי תרועה זח"ג [זהר חלק ג] בפי' ויקרא)

כלומר, בחינת הפנימיות של אלקותו ית', והיינו בחינת סובב [כל עלמין]. (וראו בענין "אשרי העם יודעי תרועה" בזהר חלק ג, בפרשת ויקרא

כלומר, פנימיות האלקות, סובב כל עלמין. ההערה מביאה מקורות בזהר על "אשרי העם יודעי תרועה", ומתחילה בפרשת ויקרא.

(י"ח ב' צי"ט ב' קמ"ח סע"ב [סוף עמוד ב]) ומענין באור פניך יהלכון שם (דקמ"ט ע"א) גבי כדין באור פני כו' (יח ע"ב; צט ע"ב; סוף קמח ע"ב); וכן בענין "באור פניך יהלכון" שם (קמט ע"א), על "כדין באור פני כו'", ההערה ממשיכה ומביאה מקורות נוספים בזהר על "באור פניך יהלכון".

ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם (והר"א ע"ב) גבי באור פני כו' ור"פ בא (דל"ב ע"ב) ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם וע' עוד בפי' ויקרא (דט"ו ע"ב)

ובפירוש הרמ"ז שם (ורלא ע"ב), על "באור פני כו'"; ובראש פרשת בא (לב ע"ב), ובפירוש הרמ"ז שם. וראו עוד בפרשת ויקרא (טו ע"ב),

נמנים כאן מקורות נוספים בזהר, עם פירוש הרמ"ז, ובהם מקורות בפרשת בא ובפרשת ויקרא.

גבי ישר יחזו פנימו¹⁸⁵ ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ועמ"ש לעיל בפי' ראה ע"פ לעשות הישר כו' על "ישר יחזו פנימו", ובפירוש הרמ"ז שם; וראו מה שנכתב לעיל בפרשת ראה על הפסוק "לעשות הישר כו'". בין המקורות נזכר הזוהר על תהלים יא, ז: "ישר יחזו פנימו". מובא גם מאמר בלקוטי תורה לפרשת ראה, על "לעשות הישר".

ומענין ואור פניך כי רציתם נזכר בזח"ב [בזהר חלק ב'] בפי' בשלח דנ"ט ע"ב אך זה נקרא שופר סתם והענין של "ואור פניך כי רציתם" נזכר בזהר חלק ב, בפרשת בשלח, נט ע"ב. אך זה נקרא שופר סתם. גם בזהר על פרשת בשלח נדון "ואור פניך כי רציתם". אולם כל זה נקרא שופר סתם בלבד.

אבל שופר שלעתיד יהיה בחיי המשכה מבחי' רעוא דכל רעוין¹⁸⁶ שהוא בחיי הרצון המקור לרצונות והוא למעלה מבחי' הפנימית הלז הנמשך עתה כו' והיינו למעלה מבחי' סוכי'ע.

אך השופר שלעתיד יהיה בחינה של המשכה מבחינת רעוא דכל רעוין, הרצון של כל הרצונות, שהוא הרצון שממנו נובעים הרצונות. בחינה זו נעלית מן הפנימיות הזאת שנמשכת כעת וכו', כלומר, היא נעלית מבחינת סוכב כל עלמין.

השופר שלעתיד ימשיך מרעוא דכל רעוין, הרצון של כל הרצונות, שהוא המקור לכל רצון. הוא נעלה מן הפנימיות שמתגלה כעת, וגם נעלה מסוכב כל עלמין.

(ולכן נקרא שופר גדול שלמעלה מבחי' פנימית דהיינו רצון העליון סתם הנק' שופר סתם כי הוא בחיי רעוא דכל רעוין.

(ולכן הוא נקרא "שופר גדול", הנעלה מבחינת הפנימיות, כלומר, הרצון העליון כשלעצמו, הנקרא "שופר" סתם; שהרי הוא בחינת רעוא דכל רעוין.

לכן הוא נקרא "גדול": הוא נעלה מן הפנימיות, כלומר, מן הרצון העליון כשלעצמו, שהוא השופר סתם. השופר הגדול הוא רעוא דכל רעוין.

ועמ"ש מענין רעוא דכל רעוין בדי"ה למנצח על השמינית ועמ"ש עוד מענין סוכי'ע ומ'ה שלמעלה מבחי' סוכב בדי"ה מזמור שיר חנוכת הבית כו' ועמ"ש בפ' שלח בדי"ה אני דפ' ציצית בפ"י וענין שמו הגדול

ועיינו במה שנכתב בעניין רעוא דכל רעוין במאמר המתחיל "למנצח על השמינית", וכן במה שנכתב עוד בעניין סוכב כל עלמין ובעניין מה שלמעלה מבחינת סוכב, במאמר המתחיל "מזמור שיר חנוכת הבית" וכו'. ועיינו במה שנכתב בפרשת שלח, במאמר המתחיל "אני" שבפרשת ציצית, בפירוש ובעניין "שמו הגדול".

ההערה מפנה למאמרים העוסקים ברעוא דכל רעוין ("למנצח על השמינית"), במה שלמעלה מסוכב ("מזמור שיר חנוכת הבית"), וב"שמו הגדול" (בפרשת שלח, על פרשת ציצית).

שהוא התגלות אור א"ס שלמעלה מבחי' שם הוי' יו"ד צמצום כו' ע"ש ולכן נקרא שמו הגדול ועדיין י"ל

[יש לומר] ג"כ פ"י שופר גדול וגם לפמ"ש [לפי מה שכתוב] המקובלים הראשונים¹⁸⁷ דשמו גימטריא רצון.¹⁸⁸

שהוא גילוי אור אין סוף שלמעלה מבחינת שם הוי', שהיו"ד שבו היא צמצום וכו'; עיינו שם. ולכן הוא נקרא "שמו הגדול". ובדרך זו אפשר גם לפרש את משמעות "שופר גדול". וכן לפי מה שכתבו המקובלים הראשונים, ששמו עולה בגימטריה רצון.

"שמו הגדול" הוא גילוי אור אין סוף שלמעלה משם הוי', שהיו"ד שבו כבר מורה על צמצום. באותו אופן אפשר להסביר גם את "השופר הגדול"; והמקובלים הראשונים ציינו ששמו עולה בגימטריה רצון, 346.

ועמ"ש כפי' בשלח בדי"ה וירא ישראל¹⁸⁹ בענין בחי' רצון שיש בו ג"כ צמצום בחי' יו"ד כו' אמנם בחי' רעוא דכל רעוין זהו מבחי' שמו הגדול.

ועיינו במה שנכתב בפרשת בשלח, במאמר המתחיל "וירא ישראל", בעניין בחינת הרצון, שיש בו גם צמצום, בחינת יו"ד וכו'; ואולם בחינת רעוא דכל רעוין היא מבחינת "שמו הגדול".

מאמר בתורה אור על "וירא ישראל" מסביר שגם ברצון יש צמצום, בחינת יו"ד. אולם רעוא דכל רעוין הוא מבחינת "שמו הגדול", שלמעלה מכל יו"ד.

ועמ"ש עוד כפי' חקת בביאור ע"פ בואו חשבון¹⁹⁰ בענין כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול¹⁹¹ כו' והנה ז"ש [זהו שכתוב] ג"כ לעי"ל [לעתיד לבוא] וברחמים גדולים אקבצך¹⁹² דהיינו שנמשכים מבחי' שופר גדול שממשיך בחינת רחמים גדולים ועיין מזה ברע"מ [ברעיא מהימנא] פ' תצא)

ועיינו עוד בפרשת חוקת, בביאור על הפסוק "בואו חשבון", בעניין "כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול" וכו'. וזהו גם מה שנאמר על העתיד לבוא: "וברחמים גדולים אקבצך", כלומר, הם נמשכים מבחינת השופר הגדול, שממשיך בחינת רחמים גדולים. ועיינו על כך ברעיא מהימנא, פרשת תצא.

ההערה מפנה גם לביאור על "בואו חשבון", בעניין "כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול" (בבא בתרא ט ע"ב). הפסוק בישעיהו נד, ז, "וברחמים גדולים אקבצך", עוסק בעתיד לבוא: השופר הגדול ממשיך רחמים גדולים.

(דרע"ז ע"א) ובפ"י הרמ"ז [הרב משה זכות] שם ובכסא מלך פ"י רחמים גדולים¹⁹³ הוא פנימית עתיק ועמ"ש סדי"ה בעצם היום¹⁹⁴ נמול אברהם בפ"י וענין גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות¹⁹⁵ כו'.

(רע"ז ע"א), ובפירוש הרמ"ז שם, וכן בכיסא מלך, שמפרש כי "רחמים גדולים" הם פנימיות עתיק. ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "בעצם היום נמול אברהם", בפירוש ובעניין "גדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות" וכו').

מובאים דברי רעיא מהימנא, הרמ"ז וכיסא מלך; כיסא מלך מפרש ש"רחמים גדולים" הם פנימיות עתיק. ההערה מפנה גם למאמר על מילה, "גדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות" (נדרים לא ע"ב).

והנה בזהר כפי' ואתחנן (דרס"ו ע"ב) פ"י מ"ש והיה ביום ההוא יתקע מאי ביום ההוא¹⁹⁶ כו'

והנה בזוהר בפרשת ואתחנן (רס"ו ע"ב) פירשו את הכתוב "והיה ביום ההוא יתקע": מה פירוש "ביום ההוא"? וכו',

הזוהר בפרשת ואתחנן שואל על הפסוק עצמו: "מה פירוש 'ביום ההוא'?"

כדיא [כמה דאת אמר] והיה יום אחד הוא יודע להי¹⁹⁷ ועיין מזה באדרא (דקליד ב') ועמ"ש מזה בביאור ע"פ והיה מספר בניי [בני ישראל] שזהו ענין כי גדול יום¹⁹⁸ כוי

כמו שנאמר: "והיה יום אחד, הוא ייודע להוי". ועיינו בעניין זה באדרא (דקליד ב'), וכן כמה שנכתב על כך בביאור לפסוק "והיה מספר בני ישראל", שזהו עניינו של "כי גדול יום" וכי;

הדברים משיבים על הפסוק בזכריה י"ד, ז': "והיה יום אחד, הוא ייודע להוי". אדמו"ר הזקן קושר זאת לביאורו על הפסוק בהושע ב', ב': "כי גדול יום".

ע"ש ועפ"י [ועל פי זה] יובן דשייך שבבחי' ביום ההוא דהיינו בחי' כי גדול יום יתקע בשופר גדול דייקא וזהו ענין כרוב גודלו כוי וכנ"ל

עיינו שם. ועל פי זה יובן כיצד שייך שבבחינת "ביום ההוא", כלומר בבחינת "כי גדול יום", "יתקע בשופר גדול" — גדול דווקא. וזהו עניין "כרוב גודלו" וכוי, כנזכר לעיל.

"ביום ההוא" הוא "היום הגדול", ולכן מתאים שביום זה יתקעו בשופר "גדול". זהו עניין "כרוב גודלו" שבתהילים ק"ג.

וזהו ג"כ דגבי שופר סתם כתיב ואד' הוי' בשופר יתקע משא"כ גבי שופר גדול כתיב יתקע ולא נזכר מי התוקע¹⁹⁹

וזה גם הטעם לכך שעל שופר סתם נאמר: "ואד' הוי' בשופר יתקע", ואילו על השופר הגדול נאמר "יתקע", בלי לציין מי התוקע,

הדבר מסביר גם מדוע בזכריה מצוין מי תוקע בשופר סתם — "אד' הוי" — ואילו בישעיהו נאמר רק שהשופר הגדול "יתקע", בלי לציין מי תוקע.

אלא לפי שהוא המשכה וגילוי מבחי' סתימא דכל סתימין מבחי' שמו הגדול שלמעלה משם אד' והוי' כוי.

אלא משום שזו המשכה וגילוי מבחינת "סתימא דכל סתימין", מבחינת "שמו הגדול", שלמעלה משמות אד' והוי' וכוי.

השופר הגדול נמשך מהמדרגה של "סתימא דכל סתימין", "שמו הגדול", שלמעלה הן משם אד' והן משם הוי'; לכן אי אפשר לציין שם כלשהו כמקורו.

גם י"ל [יש לומר] ע"ד מ"ש בפ' אחרי סד"ה כי ביום הזה יכפר²⁰⁰ שלא נאמר ג"כ מי המכפר

אפשר גם להסביר זאת על דרך מה שנכתב בפרשת אחרי, בסוף המאמר המתחיל "כי ביום הזה יכפר", שגם שם לא נאמר מי המכפר,

מקבילה לכך נמצאת במאמר בפרשת אחרי על ויקרא ט"ז, ל': "כי ביום הזה יכפר עליכם" — הפסוק אינו אומר מי מכפר.

והיינו לפי שהוא מבחי' לפני הוי' תטהרו שהוא בחינה שלא נתפס בשום אות ורמיזא כלל כו' ע"ש:²⁰¹

והיינו משום שזו מבחינת "לפני הוי' תטהרו", מדרגה שאינה נתפסת כלל באות או ברמז כלשהם וכו'; עיינו שם.

הדבר נובע מכך שהכפרה באה מהמדרגה של "לפני הוי' תטהרו", שלמעלה מהשם עצמו; מדרגה זו אינה נתפסת באות או ברמז כלשהם.

קטע 6 • 91-11

"ובאו והשתחו"ו"

9 ו ואזי כתיב ובאו כו' והשתחוו לה'.²⁰² כי הנה גבי שופר סתם כתיב אשרי העם²⁰³ יודעי תרועה באור

פניך יהלכון שעם היות שהוא גילוי פנימית מ"מ יש בו בחי' הילוך עדיין

6. ואז נאמר: "ובאו" וכו', "והשתחוו להוי'". על השופר הרגיל נאמר: "אשרי העם יודעי תרועה, באור פניך יהלכון". אף שמדובר בגילוי הפנימיות, עדיין יש בו בחינה של הליכה.

סעיף 6 מבאר את המשך הפסוק: "ובאו... והשתחוו להוי'". על השופר הרגיל נאמר בתהלים פט, טז: "אשרי העם יודעי תרועה, באור פניך יהלכון". גם כאשר הפנימיות מתגלה, עדיין יש "הליכה" — מעבר מדרגה לדרגה.

אבל בגילוי והמשכה שופר גדול דלע"ל [דלעתיד לבוא] שהוא בחי' גילוי רעוא דכל רעוין מקור כל הפנימית אזי ובאו כו'

אבל בגילוי ובהמשכה של השופר הגדול שלעתיד לבוא, שהוא בחינת גילוי רצון כל הרצונות, מקור כל הפנימיות, אזי "ובאו" וכו',

עם השופר הגדול של העתיד, שבו יתגלה רצון כל הרצונות, מקור כל פנימיות, לא תהיה עוד רק הליכה, אלא "ובאו".

והשתחוו השתחוואה הוא בחי' ביטול כו' (ועמ"ש סד"ה וכל העם רואים²⁰⁴ כו' וקול השופר כו' גבי ויהי קול מעל לרקיע²⁰⁵ כו' וסד"ה השמים כסאי²⁰⁶ כו')

"והשתחו"ו — השתחויה היא בחינת ביטול וכו'. (ועיינו כמה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "וכל העם רואים" וכו', "וקול השופר" וכו', בעניין "ויהי קול מעל לרקיע" וכו', וכן בסוף המאמר המתחיל "השמים כסאי" וכו').

הם "שתחו"ו, והשתחויה היא ביטול גמור לפני ה'. ההערה מפנה לסיומם של שני מאמרים בתורה אור: האחד עוסק בקולות ובשופר במעמד הר סיני, והשני בפסוק "השמים כסאי".

ואזי ג"כ ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו כיו דהיינו אפילו הנשמות שירדו למטה מטה ונבלעו בתוך אשור ומצרים והשופר דעכשיו אינו מעוררם

וגם אז "ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו" וכו', כלומר, אפילו הנשמות שירדו למטה מאוד ונבלעו באשור ובמצרים, והשופר של עכשיו אינו מעורר אותן,

אז יבואו וישתחוו גם "האובדים בארץ אשור" ו"הנדחים בארץ מצרים". אלה נשמות ששקעו נמוך מאוד ונבלעו באשור ובמצרים, והשופר של ימינו אינו יכול לעורר אותן.

אבל כאשר יתקע בשופר גדול גם הם יתעוררו כו' (כן פי' בספר טו"ב סי' תקפ"ו. ועמ"ש כה"ג [כהאי גוונא] בד"ה שחורה אני²⁰⁷ ונאווה²⁰⁸ כפי' וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה²⁰⁹ ה' במצרים

אבל כשיתקעו בשופר גדול, גם הם יתעוררו וכו'. (כך פירש בספר טו"ב, סימן תקפ"ו. ועיינו במה שנכתב בדומה לכך במאמר המתחיל "שחורה אני ונאווה", בביאור "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים",

כשהשופר הגדול יישמע, גם הם יתעוררו. ההערה מפנה לספר טו"ב (סימן תקפ"ו) כמקור לפירוש זה, וכן למאמר על "שחורה אני ונאווה", המבאר את הפסוק בשמות יד, לא: "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים".

דהיינו שאפילו בבחי' מצרים יש בחי' המשכת והתפשטות בחינת היד הגדולה שנמשכה ונתפשטה עד למטה מאד אפילו בבחי' מצרים דהיינו שנמשך חסד עליון כ"כ [כל כך] שאפילו בבחי' נפש השפלה ממדרגות תחתונות שבעשייה ומלוכשת בגשמיות נופלין הרהורי תשובה

כלומר, גם בבחינת מצרים יש המשכה והתפשטות של בחינת היד הגדולה, שנמשכה והתפשטה עד למטה מאוד, אפילו בבחינת מצרים. היינו, חסד עליון נמשך במידה כה רבה, עד שאפילו בנפש שפלה, מן המדרגות התחתונות שבעשייה, כשהיא מלוכשת בגשמיות, עולים הרהורי תשובה.

שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"היד הגדולה", כלומר החסד העליון, התפשטה עד למטה מאוד, אפילו ל"מצרים". משום כך הרהורי תשובה יכולים לעלות גם בנפש שפלה, במדרגות הנמוכות ביותר שבעשייה, כשהיא מלוכשת בגשמיות.

וזהו ענין היד הגדולה נמצא לפי שהיא בחי' יד הגדולה שהוא בחי' עליונה מאד על כן נמשכה ומתפשטת כ"כ [כל כך] למטה שאפילו בבחי' נפש השפלה כו'

וזהו עניינה של היד הגדולה: מכיוון שהיא בחינת היד הגדולה, בחינה נעלית מאוד, היא נמשכת ומתפשטת כל כך למטה, עד שהיא מגיעה אפילו לנפש שפלה וכו'.

העיקרון הוא שמכיוון שמקורה של היד הגדולה בבחינה נעלית מאוד, היא יכולה להגיע למקומות נמוכים מאוד. גובהו של המקור מאפשר לה להגיע לעומק כזה.

ועדייז ממש הוא כאן שלפי שיהיה המשכה מבחי שופר גדול רעדכ"ר [רעוא דכל רעוין] לכך יעורר אפילו מבחי אשור ומצרים כו' ועיין מענין היד הגדולה בר"מ [ברעיא מהימנא] פ' כי תצא

ובדיוק כך גם כאן: מכיוון שתהיה המשכה מבחינת השופר הגדול, רצון כל הרצונות, הוא יעורר אפילו את מי שכחינת אשור ומצרים וכו'. ועיינו בעניין היד הגדולה ברעיא מהימנא, פרשת כי תצא.

כך גם כאן: מכיוון שמקורו של השופר הגדול ברצון כל הרצונות, הוא יעורר אפילו את מי שנמצאים באשור ובמצרים. ההערה מפנה ל"רעיא מהימנא" על פרשת כי תצא, בעניין "היד הגדולה".

(דרעי"ז ע"א)²¹⁰ שהוא ג"כ בחי רחמים גדולים ולפי פירוש הרמ"ז [הרב משה זכות] שם הוא ממש ענין אחד עם בחינת שופר גדול ע"ש

(277a), שגם היא בחינה של רחמים גדולים; ולפי פירוש הרמ"ז שם, היא ממש עניין אחד עם בחינת שופר גדול; עיינו שם.)

שם גם "היד הגדולה" היא רחמים גדולים, ולפי פירוש הרמ"ז היא אותו עניין ממש כמו השופר הגדול.

והנה דרך כלל יש בהם ב' בחי' הא' האובדים בארץ אשור אשר הוא בחי' תענוג מלשון אשרי יושבי²¹¹ כו'

והנה, באופן כללי יש בהן שתי בחינות. הראשונה היא "האובדים בארץ אשור", והיא בחינת תענוג, מלשון "אשרי יושבי" וכו';

באופן כללי יש שני סוגים של נשמות אובדות. הראשון, "האובדים בארץ אשור", קשור לתענוג: אשור מזכיר את "אשרי", כמו בתהלים פד, ה: "אשרי יושבי ביתך".

באשרי כי אשורני בנות²¹² כו' ובקדושה העליונה זהו ענין אשר קדשנו במצותיו²¹³ כו' ובזהר ויחי (דרמ"ז ע"א)²¹⁴

"באשרי כי אשורני בנות" וכו'. ובקדושה העליונה, זהו עניין "אשר קדשנו במצותיו" וכו'. ובזהר, ויחי (247a),

לאה קראה לבנה אשר ואמרה: "באשרי כי אשורני בנות" (בראשית ל, יג). בקדושה, זהו ה"אשר" שבכרכה: "אשר קדשנו במצותיו".

ע"פ מאשר שמנה לחמו²¹⁵ ומאי איהו עלמא דאתי כו' ע"ש ועמ"ש מזה בד"ה ביום השע"צ [השמיני עצרת] בענין אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם²¹⁶

על הפסוק "מאשר שמנה לחמו": "ומהו? העולם הבא" וכו'; עיינו שם. וראו גם מה שנכתב על כך במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת", בעניין "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם".

הזהר על ויחי דורש את בראשית מט, כ, "מאשר שמנה לחמו", כמתייחס לעולם הבא. ההערה מפנה גם למאמר "ביום השמיני עצרת", העוסק במיכה ז, כ: "אשר נשבעת לאבותינו".

וזה לעומת זה²¹⁷ בחי' אשור היינו תענוגי עוה"ז שנתהוו מפסולת התענוג עליון ממה שנפל בשבירת הכלים כו'

וכנגד זה, בחינת אשור היא תענוגות העולם הזה, שנוצרו מן הפסולת של התענוג העליון, ממה שנפל בשבירת הכלים וכו'.

מול הקדושה (יגם את זה לעומת זה", קהלת ז, יד) עומדת אשור, כלומר תענוגות העולם הזה. הם נוצרו מן הפסולת של התענוג העליון, ממה שנפל ב"שבירת הכלים" — התיאור הקבלי של נפילת ניצוצות קדושה אל העולמות התחתונים.

(וע' בזהר בראשית דמ"ט ע"א גבי ואשרה אתקרי כו' ובספר טו"ב סי' תרמ"ט האריך בזה וע' בזהר ויקרא דכ"ג ע"א)

(וראו בזהר, בראשית, 49a, בעניין "ואשרה אתקרי" וכו'; ובספר טו"ב, סעיף 649, הרחיב על כך; וראו בזהר, ויקרא, 23a).

ההערה מפנה לזהר על בראשית בעניין השם אשרה, לספר טו"ב (649§), המרחיב על כך, ולזהר על ויקרא.

ופי' האובדים בארץ אשור היינו שמחמת שרודף אחר תענוגי עולם הזה למלאות תאוותו הרעה נאבד ונשקע הניצוץ אלקות שבנפשו²¹⁸ וממנו יונקים הקליפות וסט"א [וסטרא אחרא] כו'

ופירוש "האובדים בארץ אשור" הוא, שמי שרודף אחר תענוגות העולם הזה כדי למלא את תאוותו הרעה, הניצוץ האלקי שבנפשו אובד ושוקע, והקליפות וסטרא אחרא יונקות ממנו וכו',

מי שרודף אחר תענוגות העולם הזה כדי לספק תאוות רעה, מאבד את הניצוץ האלקי שבנפשו, והוא שוקע; הקליפות וסטרא אחרא, הכוחות המתנגדים לקדושה, ניזונים ממנו.

וכמ"ש וישמן ישורון ויבעט²¹⁹ שמנת עבית וע"מש [ועמ"ש] מזה סד"ה קדש ישראל כו' בפ' פנחס ואלו נקי אובדים שמאבדים את עצמן לדעת ח"ו [חס ושלום]

כמו שנאמר: "וישמן ישורון ויבעט, שמנת עבית כשית". וראו מה שנכתב על כך בסוף המאמר המתחיל "קדש ישראל" וכו', בפרשת פינחס. ואלה נקראים "אובדים", משום שהם מאבדים את עצמם מדעת, חס ושלום.

זהו הפסוק בדברים לב, טו: "וישמן ישורון ויבעט". אנשים כאלה נקראים "אובדים", משום שהם מאבדים את עצמם מדעת, חס ושלום.

(ועמ"ש בד"ה כנשר יעיר²²⁰ גבי מחל לנו כי פשענו כו' עד דרשו ה' בהמצאו ע"ש)

(ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח "כנשר יעיר", בעניין "סלח לנו כי פשענו" וכו', עד "דרשו את הוי' בהימצאו"; עיינו שם).

ההערה מפנה למאמר "כנשר יעיר", מן המילים "סלח לנו כי פשענו" ועד ישעיהו נה, ו: "דרשו את הוי' בהימצאו".

והבי' הם הנדחים בארץ מצרים פי' מצרים לשון מיצר שמחמת המצור והמצוק אין להם לב לדעת כו' וכמ"ש גבי ישראל בהיותם במצרים ולא שמעו אל משה מקצר רוח²²¹

והסוג השני הם "הנדחים בארץ מצרים". פירוש הדברים: "מצרים" הוא מלשון מִצָּר, מפני שבגלל המצור והמצוקה אין להם לב לדעת וכו', כפי שנאמר על ישראל בהיותם במצרים: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח",

הסוג השני הוא "הנדחים בארץ מצרים". "מצרים" מרמז על מִצָּר: בשל המצור והלחץ אין להם לב לדעת את ה', כפי שהיה אצל ישראל במצרים: "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח" (שמות ו, ט).

דהיינו מחמת רוב הצרה כדפרש"י [כדפירש רש"י / כדפירוש רש"י] שם ובת"א [ובתרגום אונקלוס] ולא קבילו מן משה מעיק רוח כו' ועד"ז נאמר (בישעיה ס"י נ"ט) ושכרת ולא מיין.²²²

כלומר, בגלל הצרה הגדולה, כפי שרש"י מפרש שם; ובתרגום אונקלוס: "ולא קבילו מן משה מעיק רוח" וכו'. ועל דרך זו נאמר (בישעיהו, פרק נט): "ושכרת ולא מיין".

רש"י מסביר שהדבר נבע מצרה גדולה, ותרגום אונקלוס מפרש: "מעיק רוח". ישעיהו מתאר באופן דומה מי ש"שכרת ולא מיין"; הטקסט מציין את פרק נט, אך המילים מופיעות בישעיהו נא, כא.

ופי' שמכולכל כשכור ולא משתיית היין כ" מצרה ויגון וכמ"ש בת"י [בתרגום יונתן] שם דרויא מן עקא כו' פירוש הדבר שהוא מכולכל כשיכור, אך לא משתיית יין, אלא בגלל מצוקה וצער, כפי שנאמר שם בתרגום יונתן: "דרווא מן עקא" וכו'.

כלומר, הוא מכולכל כשיכור, לא מיין אלא בגלל מצוקה וצער. תרגום יונתן מפרש: "דרווא מן עקא" — שיכורים מן המצוקה.

ואלו נקי' נדחים ולע"ל [ולעתיד לבוא] יתעלו כולם להיות ובאו כו' והשתחוו כו' וז"ש [וזהו שכתוב] (בהושע סס"י [סוף סימן י"א]) יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור²²³ כו'

ואלה נקראים "נדחים". לעתיד לבוא כולם יתעלו, כך ש"ובאו" וכו' ו"השתחוו" וכו'. וזהו שנאמר (בהושע, בסוף פרק יא): "יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור" וכו',

אלה הם "הנדחים". בעתיד כולם יתרוממו ויבואו וישתחוו, כפי שנאמר בהושע יא, יא: "יבואו רועדים כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור".

והיינו ע"י כי הוא ישאג²²⁴ פי' הוא היינו בחי' מאן דסתים כו' הוא דא עתיקא עיין באדר"ז [באדרא זוטא] (דרי"צ ע"א) ופי'

וזה נעשה באמצעות "כי הוא ישאג". פירוש הדבר: "הוא" הוא בחינת "מאן דסתים" וכו'; "הוא" — זה עתיקא. עיינו באידרא זוטא (רי"צ ע"א). ופירוש

הדבר נעשה באמצעות "כי הוא ישאג" (הושע יא, י). "הוא" מציין את הבחינה הנסתרת; באידרא זוטא נאמר: "הוא" — זה עתיקא, הבחינה הפנימית ביותר.

כי הוא ישאג היינו ענין והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו' ועיי' יחרדו כו' שהוא בחי' ביטול והשתחוואה²²⁵ וכמ"ש גבי שופר ויחרד כל העם²²⁶ כו'

"כי הוא ישאג" הוא עניין "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול" וכו'. ועל ידי כך "יחרדו" וכו', כלומר, תהיה בחינת ביטול והשתחוואה, כפי שנאמר על השופר: "ויחרד כל העם" וכו'.

"כי הוא ישאג" מתייחס לשופר הגדול. באמצעותו "יחרדו" — כלומר, יגיעו לביטול ולהשתחוואה, כפי שהיה בסיני, כאשר "ויחרד כל העם" לשמע קול השופר (שמות יט, טז).

וכתיב אם יתקע שופר בעיר²²⁷ ועם לא יחרדו ופי' בעיר היינו בחי' עיר אלקינו²²⁸ עולם הדבור מקור דבי"ע כו'

ונאמר: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו?" פירוש "בעיר" הוא בחינת "עיר אלקינו" — עולם הדיבור, מקור העולמות בריאה, יצירה ועשיה וכו'.

עמוס ג, ו שואל: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו?" ה"עיר" היא "עיר אלקינו" — עולם הדיבור, מקור העולמות בריאה, יצירה ועשיה.

והשופר הוא קול והמשכה להיות בנין עולם הדבור שהוא בחי' עיר כו' אך חרדה וביטול זה היינו בבחי' ועם וכמ"ש למען הקים אותך לו לעם²²⁹ כו'

והשופר הוא קול והמשכה לשם בנין עולם הדיבור, שהוא בחינת "עיר" וכו'. אולם חרדה וביטול אלה שייכים לבחינת "ועם", כפי שנאמר: "למען הקים אותך לו לעם" וכו'.

קול השופר בונה את עולם הדיבור, את ה"עיר". אולם חרדה וביטול אלה שייכים ל"עם", למי שכבר קשורים לה', כפי שנאמר: "להקים אותך לו לעם" (דברים כ"ט, י"ב).

אבל כדי שיומשך חרדה וביטול זה גם בבחי' האובדים והנדחים זהו ע"י שופר גדול כי הוא ישאג ועיי' יחרדו כצפור ממצרים כו'

אבל כדי שחרדה וביטול אלה יימשכו גם לבחינת "האובדים" ו"הנדחים", הדבר נעשה באמצעות שופר גדול, "כי הוא ישאג", ועל ידי כך "יחרדו כצפור ממצרים" וכו'.

כדי שגם האובדים והנדחים יחרדו ויתבטלו, דרוש השופר הגדול: "כי הוא ישאג", ואז "יחרדו כצפור ממצרים".

כי גם מצרים ואשור בטלים ומבוטלים בהגלות נגלות גילוי אור א"ס ב"ה עצמו דקמיה כחשכה כאורה²³⁰ ואז יהיה בקרבך קדוש

כי גם מצרים ואשור בטלים ומתבטלים לחלוטין כאשר מתגלה גילוי אור אין סוף עצמו, ברוך הוא, שלפניו "כחשכה כאורה". ואז יהיה "בקרבך קדוש",

גם מצרים ואשור מתבטלים כאשר אור אין סוף עצמו מתגלה, שלפניו "כחשכה כאורה" (תהילים קל"ט, י"ב). ואז, כפי שנאמר בהושע י"א, ט', "בקרבך קדוש".

ולא אבא בעיר²³¹ פי שיש בחיי צירופי אותיות והמשכות הנמשכים בלעומת זה ונקראים ג"כ עיר דהיינו בחינה שאמרו דור הפלגה נעשה לנו עיר ומגדל²³² כו'

"ולא אבוא בעיר". פירוש הדבר הוא שיש בחינה של צירופי אותיות והמשכות הנמשכים לצד שכנגד, וגם הם נקראים "עיר"; זוהי הבחינה שעליה אמר דור הפלגה: "נעשה לנו עיר ומגדל" וכו'.

הפסוק ממשיך: "ולא אבוא בעיר". יש גם "עיר" של טומאה — צירופי אותיות והשפעות הנמשכים לצד שכנגד, כמו העיר והמגדל של דור הפלגה (בראשית י"א, ד').

וע' בזהר פ' נח (דע"ה)²³³ אכן לעתיד לבא שיתעלו כל הנשמות אזי יהיה בקרבך קדוש ולא יומשך ההשפעה לבחי' עיר הני"ל:^{234, 235, 236, 237}

ועיין בזהר, פרשת נח (דף ע"ה). אבל לעתיד לבוא, כאשר כל הנשמות יתעלו, יהיה "בקרבך קדוש", והשפע לא יימשך לבחינת "עיר" הנזכרת לעיל.

ההערה מפנה לזהר על פרשת נח. לעתיד לבוא, כאשר כל הנשמות יתרומו, הקדוש יהיה בקרבן, ולא יגיע שפע לאותה "עיר" של טומאה.

10 בהר הקדש הנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] כאברהם שקראו הר²³⁸ כי באברהם כתיב הלוח ונסוע הנגבה²³⁹ בחיי אהבה נק' הר

"על ההר הקדוש": חז"ל אמרו: "כאברהם שקראו הר". על אברהם נאמר: "הלוח ונסוע הנגבה"; בחינת האהבה נקראת "הר",

"על ההר הקדוש": בגמרא (Pesachim 88a) נאמר שאברהם קרא למקום המקדש "הר". על אברהם נאמר שהלך "הלוח ונסוע הנגבה" (Genesis 12:9); הוא מייצג את מידת האהבה, ולכן האהבה נקראת "הר".

כמו הר שבולט מארץ המישור והר הקודש הוא האהבה שבבחי' ביטול כי קדש הוא בחיי חכמה²⁴⁰

כמו הר המתנשא מעל פני המישור; ו"ההר הקדוש" הוא האהבה שבבחינת ביטול, שכן "קדוש" הוא בחינת חכמה.

האהבה בולטת כמו הר המתנשא מעל פני המישור. "ההר הקדוש" הוא אהבה המחברת לביטול, שכן "קדוש" הוא בחינת חכמה, בחינת הביטול.

(ועמ"ש בד"ה בהעלותך²⁴¹ את הנרות בענין אהרן חייך שלך גדול משלהם כו' ואפשר זהו בחי' אהרן א' הר' ו' וכנודע דבחי' אהרן ממשיך אה"ר [אהבה רבה] שלמעלה מבחי' חסד לאברהם²⁴² כמשי"ש [כמה שכתוב שם] וזהו ענין הר הקדש כו' ועמ"ש בד"ה קול דודי כו' מדלג על ההרים כו'):

(ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח במילים "בהעלותך את הנרות", בענין "אהרן, חייך, שלך גדול משלהם" וכו'. ואפשר שזו בחינת אהרן: אל"ף, הר, נו"ן. וכידוע, בחינת אהרן ממשיכה אהבה רבה, שלמעלה מבחינת "חסד לאברהם", כפי שנכתב שם. וזהו ענינו של "ההר הקדוש" וכו'. ועיינו במה שנכתב במאמר הפותח במילים "קול דודי" וכו', "מדלג על ההרים" וכו').

ההגהה קושרת זאת למאמר על אהרן, שה' אמר לו: "שליך גדול משלהם", ומציעה שהשם אהרן כולל את המילה "הר". אהרן ממשיך אהבה רבה, אהבה גדולה שלמעלה מחסדו של אברהם, וייתכן שזו משמעות "ההר הקדוש".

11 בירושלים יראה שלם²⁴³ שלימות היראה²⁴⁴ כי עתה כתי' [כתיב] להודיע לבני האדם²⁴⁵ גבורותיו וכבוד

הדר מלכותו פי' הדר מלכותו הוא ההידור הנבראים המתהווים ממדת מל' ית'

"בירושלים" — יראה שלם, שלמות היראה. שכן כעת נאמר: "להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו". פירוש "הדר מלכותו" הוא ההדר שבנבראים המתהווים ממידת מלכותו יתברך,

"בירושלים" נקרא כ"יראה שלם" — יראה שלמה — על פי המדרש שאברהם קרא למקום "יראה" ושם קרא לו "שלם". כעת, נאמר בתהילים קמה, יב, ה' מודיע "גבורותיו" ו"כבוד הדר מלכותו": ההדר הוא המגוון העצום של הנבראים המתהווים ממידת מלכותו.

כמ"ש אלף אלפים ישמשוני²⁴⁶ [ישמשוני] לגדוד א' ולגדודי אין מספר²⁴⁷ שזהו בחי' הידור עצום מאד ומ"מ הוא ע"י שמתחלה להודיע לבני האדם דבורותיו שהתהוותם הוא ע"י בחי' גבורות וצמצומים

כמו שכתוב: "אלף אלפים ישמשוני" — לגדוד אחד, ואילו לגדודי אין מספר; והרי זו בחינה של הדר עצום מאוד. ואף על פי כן, הדבר נעשה באמצעות כך שתחילה נאמר "להודיע לבני האדם גבורותיו": התהוותם היא באמצעות בחינת הגבורות והצמצומים.

בדניאל ז, י, מדובר על "אלף אלפים" המשמשים אותו, והגמרא (חגיגה יג, ב) אומרת שזהו גדוד אחד בלבד, ואילו לגדודי אין מספר. אולם הדר זה קיים רק משום שתחילה הוא מודיע את "גבורותיו" — הגבורות והצמצומים שבאמצעותם הנבראים מתהווים.

כי אילו היה מדת מלכותו יתב' [יתברך] מתגלה עליהם כמו שהיא לא היו יכולים לקבל כלל והיו מתבטלים במציאותם ממש וכמארז"ל [וכמאמר רבותינו זכרונם לברכה] הושיט אצבעו הקטנה ביניהם²⁴⁸

שכן אילו הייתה מידת מלכותו יתברך מתגלה עליהם כפי שהיא, לא היו יכולים לקבל אותה כלל, והיו מתבטלים ממש במציאותם, כפי שאמרו חז"ל: "הושיט אצבעו הקטנה ביניהם",

אילו מלכות ה' הייתה מתגלה לנבראים כפי שהיא באמת, הם לא היו יכולים לקבל אותה והיו חדלים להתקיים ממש. כפי שאומרת הגמרא (סנהדרין לח, ב), כאשר המלאכים התנגדו לבריאת האדם, הושיט ה' את אצבעו הקטנה ביניהם ושרף אותם.

שהיא בחיי מלי' מדרגה העשירי' [העשירות] שבי"ס [שבי' ספירות] ושרפן שנתבטלו לגמרי כי אין בע"ג [בעלי גבול / בעל גבול] יכול לקבל בחיט' א"ס

שהיא בחינת מלכות, המדרגה העשירית שבעשר הספירות, "ושרפן" — והם התבטלו לגמרי; שכן נברא מוגבל אינו יכול לקבל את בחינת אין סוף.

"האצבע הקטנה" היא מלכות, העשירית והנמוכה שבעשר הספירות. אף היא שרפה אותם, משום שנברא מוגבל אינו יכול לקבל את אין סוף.

אלא שהן הן גבורותיו²⁴⁹ שמצמצם עצמו שלא יהיה מדת מלכותו בגילוי כ"כ [כל כך] ואז יהיה הפחד והיראה בגבול כפי שיוכלו הנבראים שאת

אלא שאלה הן גבורותיו: הוא מצמצם את עצמו, כדי שמידת מלכותו לא תהיה גלויה כל כך; ואז הפחד והיראה יהיו במידה מוגבלת, כפי שהנבראים יכולים לשאת.

זהו פירוש "אלה הן גבורותיו": הוא מצמצם את עצמו, כדי שמלכותו לא תהיה גלויה מדי. ואז הפחד והיראה מוגבלים למידה שהנבראים יכולים לשאת.

וזה לא נקי' יראה שלם כי אין היראה בשלימות אבל לעתיד ע"י ואת רוח הטומאה אעביר²⁵⁰ כו' יהיה בחי' יראה שלם

וזו אינה נקראת "יראה שלם", כי היראה אינה שלמה. אבל לעתיד, באמצעות "ואת רוח הטומאה אעביר" וכו', תהיה בחינת יראה שלמה.

יראה כזאת אינה "יראה שלם", משום שהיא מוגבלת. לעתיד, כאשר ה' יעביר "את רוח הטומאה מן הארץ" (זכריה יג, ב), תהיה יראה שלמה.

(והיינו בחי' הר הקדש שהוא אהבה עליונה מאד וגם כלולה עם בחי' שלימות היראה ועמ"ש בד"ה וידעת היום²⁵¹ בענין התכללות אהוי"ר [אהבה ויראה] גבי וכל הלכות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו כו')

(והיינו בחינת "הר הקדש", שהיא אהבה נעלית מאוד, וכלולה גם בבחינת שלמות היראה. וראו מה שכתוב במאמר הפותח "וידעת היום", בעניין התכללות אהבה ויראה, על הפסוק "וכל הלכות ייראוך וכל קרב וכליות יזמרו" וכו',

המצב העתידי הזה מחבר את "הר הקדש" — אהבה נעלית מאוד — עם שלמות היראה. ההגהה מפנה למאמר העוסק בהתכללות אהבה ויראה, ולתפילה "וכל הלכות ייראוך, וכל הקרביים יזמרו לשמך".

ולקמן בד"ה ביום השמע"צ [השמיני עצרת] ועמ"ש בד"ה קול דודי הנ"ל גבי מדלג כו' ומקפץ כו' וע' בזהר (וישב)

ולקמן, במאמר הפותח "ביום השמע"צ". וראו מה שכתוב במאמר הפותח "קול דודי" הנזכר לעיל, בעניין "מדלג" וכו' ו"מקפץ" וכו'. וראו בזהר, (וישב)

ההפניה היא גם למאמרים "ביום השמע"צ" ו"קול דודי", העוסקים ב"מדלג" וב"מקפץ", וכן לזוהר על וישב.

(דקפ"ג סע"ב [סוף עמוד ב]) ²⁵² בענין ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו ע"ש ואפשר לומר דבחי' זו יהיה ע"י שופר גדול. ^{253, 254}

(סוף 183ב), בענין ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו; עיינו שם.) ואפשר לומר שמדרגה זו תהיה באמצעות שופר גדול.

הקטע בזהר דן בפסוק מתהילים קכב, ג: "ירושלים, הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו". אדמו"ר הזקן מציע שמדרגה שלמה זו תבוא באמצעות שופר גדול.

והנה בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] קיים היה נוהג מצות יובלות ועיקר שופר נאמר בתורה גבי יובל והעברתם שופר תרועה ²⁵⁵ כו'

והנה, בזמן שבית המקדש היה קיים נהגה מצוות היובל; והאזכור המרכזי של השופר בתורה נאמר בקשר ליובל: "והעברתם שופר תרועה" וכו',

בזמן שבית המקדש היה קיים נהג היובל, והאזכור המרכזי של השופר בתורה הוא בקשר ליובל: "והעברתם שופר תרועה" (ויקרא כה, ט).

ביוה"כ [ביום הכפורים] תעבירו שופר כו' והיינו ביוה"כ [ביום הכפורים] של שנת היובל ועי"ז וקראתם דרור בארץ ²⁵⁶ כו' ונפטרו עבדים לבתיהן כו'

"ביום הכיפורים תעבירו שופר" וכו', כלומר ביום הכיפורים של שנת היובל; ובאמצעות זאת "וקראתם דרור בארץ" וכו', והעבדים השתחררו ושבו לבתיהם וכו'.

תקיעת השופר של היובל הייתה ביום הכיפורים של שנת היובל. אז "וקראתם דרור בארץ" (ויקרא כה, י), והעבדים יצאו לחופשי ושבו לביתם.

והענין שהוא מבחי' שופר גדול כי ענין יציאת העבדים לחירות היינו ע"י גילוי מבחי' עלמא דחירו כמ"ש בזהר פ' תצוה (דקפ"ג ע"א) ובפ' אמור (דצ"ב ע"ב) ²⁵⁷

והענין הוא שזו מדרגת השופר הגדול. יציאת העבדים לחירות היא באמצעות גילוי מבחינת עלמא דחירותא (עולם החירות), כמו שכתוב בזהר, פרשת תצוה (183א) ופרשת אמור (92ב).

השופר של היובל שייך למדרגת השופר הגדול, משום ששחרור העבדים בא בעקבות גילוי של עלמא דחירותא, "עולם החירות", כפי שמלמד הזהר בפרשות תצוה ואמור.

וגילוי והמשכה זו זהו בחי' שופר גדול וכמ"ש בזהר בשלח (דמ"ו ע"ב) ויקרא (ד"ו ע"ב) ²⁵⁸ ואתחנן (דרס"ו ע"ב) ²⁵⁹ והוא מעין הגילטי שיהיה לע"ל [לעתיד לבוא]

גילוי והמשכה זו הם בחינת שופר גדול, כמו שכתוב בזהר, בשלח (46ב), ויקרא (6ב), ואתחנן (266ב); והיא מעין הגילוי שיהיה לעתיד לבוא.

גילוי זה הוא השופר הגדול, כפי שכתוב בזהר בפרשות בשלח, ויקרא ואתחנן, שבהן השופר הגדול של ישעיהו הוא שופר היובל, שבאמצעותו העבדים יוצאים לחופשי. גילוי זה הוא מעין הגילוי שיהיה לעתיד לבוא.

ולכן נאמר יובל הוא קדש תהי' [תהיה] לכם²⁶⁰ והוא כענין בחי' הר הקדש כו' הניל וע' מענין יובל בזח"ג [בזהר חלק ג] (דק"ח סע"ב [סוף עמוד ב] ודק"ט ע"א) ובאדר"ז [ובאדרא זוטא] (דרי"צ סע"ב [סוף עמוד ב]).

ולכן נאמר: "יובל הוא, קודש תהיה לכם"; והדבר דומה לבחינת "הר הקודש" וכי' שהזכרה לעיל. ועיינו בענין היובל בזהר חלק ג (סוף 108ב ו-109א) ובאדרא זוטא (סוף 290ב).

לכן אומרת התורה: "יובל הוא, קודש תהיה לכם" (ויקרא כה, יב), בדומה ל"הר הקודש". ההערה מפנה למקומות נוספים בזהר העוסקים ביובל.

ח"ב [חלק ב'] (פ"ג [פרק ג'] בי²⁶¹ פ"ה ב' רי"א א' מ"ו ב') וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך יובל ובשער י"ג ספ"ג [סוף פרק ג'] ופ"ד וספ"ז

חלק ב' (83ב, 85ב, 211א, 46ב). ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "יובל", ובשער יג, סוף פרק ג, פרק ד וסוף פרק ז.

בהמשך מובאות הפניות בזהר חלק ב' ובפרדס: הן לערך "יובל" והן לשער יג.

ולכן עיקר מצות יובל לא²⁶² היה רק בבית ראשון ולא בבית שני אלא שמ"מ מונין היו אותו כדי לקדש שמיטות

לכן עיקר מצוות היובל נהג רק בזמן בית ראשון ולא בזמן בית שני; ואף על פי כן, מנו אותו כדי לקדש את שנות השמיטה.

לכן היובל נהג במלואו רק בזמן בית ראשון, ולא בזמן בית שני, שבו רק מנו את שנות היובל כדי לקבוע את שנות השמיטה (ערכין לב, ב).

וגם בבית ראשון דוקא בזמן שכל יושביה עליה²⁶³ שאז הוא בחי' כעיר שחוכרה לה יחדיו²⁶⁴ כו'

ואף בתקופת בית ראשון, רק בזמן שכל יושביה עליה, שאז היא בבחינת "כעיר שחוכרה לה יחדיו" וכי',

גם בתקופת בית ראשון הדבר היה תקף רק כש"כל יושביה עליה" — כלומר, כל העם ישב בארצו — בבחינת "עיר שחוכרה לה יחדיו".

כניל והיינו בחי' המשכת ה' עילאה בה' תתאה כמ"ש בע"ח [בעץ חיים] ובזהר פ' שמות (ד"ט ע"ב)

כאמור לעיל; וזוהי בחינת המשכת ה"א עילאה בה"א תתאה, כפי שנכתב בעץ חיים ובזהר, פרשת שמות (דף ט ע"ב);

החיבור הזה הוא המשכת ה"א עילאה בה"א תתאה, בינה במלכות, כפי שמבואר בעץ חיים ובזהר על פרשת שמות.

ע"ש במק"מ [במקדש מלך] וגילוי זה דבחי עלמא דחירו עיקרו בחי' ה' עילאה ועמ"ש במ"א ההפרש בתקיעת שופר

עיינו שם, במקדש מלך. גילוי זה של בחינת עולם החירות הוא בעיקרו בחינת ה"א עילאה. ועיינו גם במה שנכתב במקום אחר על ההכדל בתקיעת השופר

גילוי "עולם החירות" הוא בעיקרו בחינת ה"א עילאה. ההערה מפנה למאמר אחר העוסק גם בהכדל בין תקיעת השופר בראש השנה בתקופת בית ראשון לבין תקיעתו בתקופת בית שני.

דראש השנה גם כן בין זמן בית ראשון לזמן בית שני והוא בד"ה יו"ט [יום טוב] של ר"ה [ראש השנה] שחל להיות בשבת במקדש היו²⁶⁵ תוקעין אבל לא במדינה.

בראש השנה, בין תקופת בית ראשון לתקופת בית שני; הדברים מופיעים במאמר המתחיל "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה".

המאמר עוסק במשנה (ראש השנה 4:1): "יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה".

ועכשיו שבעוונותינו חרב בהמ"ק [בית המקדש] אעפ"כ [אף על פי כן] יש לנו יוה"כ [יום הכפורים] שבו מאיר בחי' עלמא דחירו בחי' יובל כמ"ש באדר"ז [באדרא זוטא] [דר"צ סע"ב [סוף עמוד ב]] ובפ' בא [דל"ט ע"ב] ובפרשה אחרי (דס"ט ע"ב) ובפ' אמור (דק"ב ב')

ועכשיו, שבעוונותינו חרב בית המקדש, יש לנו בכל זאת את יום הכיפורים, שבו מאירה בחינת עולם החירות, בחינת היובל, כפי שנכתב באדרא זוטא (סוף דף ר"צ ע"ב), ובפרשת בא (דף ל"ט ע"ב), ובפרשת אחרי (דף ס"ט ע"ב), ובפרשת אמור (דף ק"ב ע"ב).

כעת, כשבית המקדש חרב, עדיין יש לנו את יום הכיפורים, שבו מאיר "עולם החירות", אור היובל, כפי שמלמד הזוהר בכמה מקומות.

ולכן תוקעים ביוהכ"פ [ביום הכפורים] אחר נעילה תקיעה אחת והוא מבחי' שופר גדול כי תקיעות דר"ה [דראש השנה] זהו בחי' שופר סתם שע"ז נאמר ואדני הוי' בשופר יתקע²⁶⁶ כנ"ל²⁶⁷

לכן תוקעים ביום הכיפורים, אחרי נעילה, תקיעה אחת, והיא מבחינת שופר גדול. תקיעות ראש השנה הן מבחינת שופר סתם, שעליו נאמר: "ואדני הוי' בשופר יתקע", כאמור לעיל;

לכן תוקעים תקיעה אחת בסיום נעילה ביום הכיפורים (הרמ"א, אורח חיים 623, לפי הערת קה"ת): היא מבחינת שופר גדול. השופר של ראש השנה הוא שופר סתם, שעליו נאמר: "ואדני הוי' בשופר יתקע".

אבל כיוהכ"פ [ביום הכפורים] שמאיר בו בחי' יוכל עלמא דחירו היינו בחי' התגלות זו דשופר גדול והיינו בחי' נעילה שאז הוא העלייה הגדולה

אבל יום הכיפורים, שבו מאירה בחינת היובל, עולם החירות, הוא מבחינת גילוי זה של שופר גדול; וזוהי בחינת נעילה, שאז מתרחשת העלייה הגדולה,

ביום הכיפורים מאיר אור היובל, גילוי השופר הגדול, ושיאו הוא בנעילה — העלייה הגדולה.

והוא בחי' התגלות זו דשופר גדול וע"כ הוא גמר חתימה ויש בחי' ביטול בנבראים ע"ד מ"ש בשופר גדול והשתחוה לה' כו' ועמ"ש מענין יוכל שהוא בחי' שבת שבתון בד"ה מקושש עצים²⁶⁸ בפ' שלח.

וזוהי בחינת גילוי זה של שופר גדול. לכן זו גמר חתימה, ויש בנבראים בחינת ביטול, בדומה לנאמר על שופר גדול: "והשתחוה לה' וכו'". ועיינו גם במה שנכתב על ענין היובל, שהוא בחינת "שבת שבתון", במאמר המתחיל "מקושש עצים" בפרשת שלח.

לכן נעילה היא גמר חתימה, והנבראים חווים ביטול, בדומה ל"והשתחוה לה'" של השופר הגדול. ההערה מפנה למאמר בפרשת שלח העוסק ביובל כ"שבת שבתון".

אך באמת כל זה הוא רק הארה מבחי' שופר גדול ועיקר התגלות עצמותו יהיה לע"ל [לעתיד לבוא] בב"א [במהרה בימינו אמן] כי אז יתקע בשופר גדול ממש:²⁶⁹

אך לאמיתו של דבר, כל זה אינו אלא הארה מבחינת שופר גדול, ועיקר התגלות עצמותו תהיה לעתיד לבוא, במהרה בימינו, אמן; כי אז יתקע ממש בשופר גדול.

אולם כל אלה אינם אלא הארות של השופר הגדול. התגלות עצמותו במלואה תהיה לעתיד לבוא, כאשר יתקעו ממש בשופר הגדול.

קטע 7 • 12-15

הוי' יהיה לי לאלקים; הטפח

12 ז והנה ברכות פ' ויצא פ' ע' [עיינ']²⁷⁰ אתה אמרת והיה²⁷¹ הוי' לי לאלקים חייך כל טובות וכו' והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כו'

7. והנה במדרש רבה, פרשת ויצא, פרשה ע': "אתה אמרת: 'והיה הוי' לי לאלקים'; חייך, כל הטובות וכו', 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' וכו'.

סעיף 7 מביא את המדרש (בראשית רבה ע"ו): יעקב אמר "והיה הוי' לי לאלקים" (בראשית כ"ח:כ"א), וה' השיב שכל הטובות שהוא נותן לילדיו של יעקב יבואו באותה לשון, "והיה", ובהן "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

דהנה מבואר לעיל דענין שופר של ראש השנה הוא להמשיך להיות בחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין] והוא ענין שם אדני.

שהרי מבואר לעיל שענין השופר של ראש השנה הוא להמשיך שתהיה בחינת ממלא כל עלמין, וזהו ענין שם אדני, כדי לבאר את הקשר, אדמו"ר הזקן מזכיר ששופר של ראש השנה ממשיך את בחינת ממלא כל עלמין, והיא שם אדני.

שהוא בחי' מלי' וכמ"ש סד"ה כי כארץ תוציא צמחה בענין כן אדני²⁷² הוי' יצמיח צדקה כו' ובד"ה אדני שפתי תפתח.²⁷³

שהיא בחינת מלכות, וכמו שכתוב בסוף דיבור המתחיל "כי כארץ תוציא צמחה", בענין "כן אדני הוי' יצמיח צדקה" וכו', ובדיבור המתחיל "אדני שפתי תפתח".

שם אדני הוא בחינת מלכות, מלכותו של ה'. הוא מפנה למאמריו על "כן אדני הוי' יצמיח צדקה" (ישעיהו ס"א:י"א) ועל "אדני שפתי תפתח" (תהילים נ"א:י"ז).

13 והמשכה זו היינו משם הוי' שהוא סובב כל עלמין שיהיה נמשך ומאיר בשם אדני. וזהו ואדני הוי' בשופר יתקע.

והמשכה זו היא משם הוי', שהוא סובב כל עלמין, כדי שיימשך ויאיר בשם אדני. וזהו [פירוש] "ואדני הוי' בשופר יתקע".

ההמשכה של תקיעת השופר של עכשיו היא משם הוי', סובב כל עלמין, אל שם אדני. זהו פירוש הפסוק "ואדני הוי' בשופר יתקע" (זכריה ט, יד): שני השמות מופיעים זה לצד זה, ומתייחדים באמצעות השופר.

שע"י השופר מתייחד שם אדני שהוא כסא דין כי אדני אותיות דינא²⁷⁴ עם שם הוי' שהוא מדת הרחמים. וכמ"ש ברכות אמור ס"פ כ"ט והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים²⁷⁵ כו'.

באמצעות השופר מתייחד שם אדני, שהוא כסא הדין, שכן אותיות אדני הן דינא, עם שם הוי', שהוא מידת הרחמים. וכמו שכתוב במדרש רבה, אמור, סוף פרק כ"ט: "והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים" וכו'.

באמצעות השופר מתייחד שם אדני, שהוא כסא הדין (אותיותיו יוצרות את המילה דינא, "דין"), עם הוי', מידת הרחמים. כפי שאומר המדרש (ויקרא רבה כ"ט), כאשר ישראל תוקעים בשופר, ה' קם מכסא הדין ויושב על כסא הרחמים.

וביאור הדברים יובן ע"פ המבואר לעיל (בד"ה תקעו בחודש שופר פי' בחדש זמן חידוש לבנה) וביאור הדברים יובן על פי המבואר לעיל, במאמר המתחיל "תקעו בחודש שופר" — שפירוש "בחודש" הוא זמן חידושה של הלבנה,

הדברים מבוארים במאמר הקודם, "תקעו בחודש שופר", שבו מפרשים את המילה "בחודש" כזמן חידושה של הלבנה.

בענין מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין²⁷⁶ כמ"ש בראשית ברא אלקים²⁷⁷ ראה שאין העולם מתקיים שיתף עמו מדת הרחמים

בענין "מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, כמו שכתוב 'בראשית ברא אלקים'; ראה שאין העולם מתקיים, שיתף עמו את מידת הרחמים",

שם מביא אדמו"ר הזקן את פירוש רש"י לבראשית א, א, "בראשית ברא אלקים": בתחילה חשב ה' לברוא את העולם במידת הדין; כשראה שהעולם לא יתקיים, שיתף עמו את מידת הרחמים.

והוא ענין יחוד שם הוי' בשם אלקים ואדני שעיי' נמשך הביטול להיות היש בטל לאין וכללות יחוד זה והמשכה זו הוא ברי"ה [בראש השנה] עיי' השופר כו' עיי'.

וזהו ענין ייחוד שם הוי' עם השמות אלקים ואדני, שבאמצעותו נמשך הביטול, כך שהיש בטל לאין. ייחוד זה והמשכה זו בכללותם מתרחשים בראש השנה באמצעות השופר וכו'; עיי' שם.

חיבור זה הוא ייחוד הוי' עם השמות אלקים ואדני, שממשיך ביטול אל תוך הבריאה, כך שהיש בטל לאין. ייחוד זה בכללותו מתרחש בראש השנה באמצעות השופר.

וזהו והוי"ה עליהם יראה²⁷⁸ ויצא כברק חצו עי' [עיי' בת"ז] [בתיקוני זוהר] תקון למ"ד (דע"ז [דעבודה זרה] ב')²⁷⁹ וברכות בא פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו]²⁸⁰ והיינו עיי' ואדני הוי' בשופר יתקע כנ"ל.

וזהו [פירוש] "והוי' עליהם יראה ויצא כברק חצו" (ראו תקוני זוהר, תיקון ל' (עז, ב), ומדרש רבה, בא, פרק ט"ו); והדבר נעשה באמצעות "ואדני הוי' בשופר יתקע", כנוכר לעיל.

זהו פירושו של אותו פסוק בזכריה: "והוי' עליהם יראה ויצא כברק חצו", המובא בתקוני זוהר ובשמות רבה. הדבר מתרחש באמצעות "ואדני הוי' בשופר יתקע".

וכ"ז [וכל זה] הוא עכשיו אכן לעתיד לבא שנאמר והיה הוי' לי לאלקים²⁸¹ שבחיי שם הוי' היינו מה שעכשיו הוא בחי' סובב כל עלמין יהיה לעתיד בבחינת ממלא כל עלמין עי"ד בחי' ומדרגת שם אלקים.

וכל זה הוא עכשיו. אבל לעתיד לבוא, שעליו נאמר "והיה הוי' לי לאלקים", בחינת שם הוי' — כלומר, מה שעכשיו הוא בחינת סובב כל עלמין — תהיה לעתיד בבחינת ממלא כל עלמין, בדומה לבחינה ולמדרגה של שם אלקים.

כל זה שייך למצב הנוכחי. לעתיד לבוא, כפי שאמר יעקב "והיה הוי' לי לאלקים", שם הוי', שכעת הוא בבחינת סובב, יתגלה בתוך העולמות בבחינת ממלא, כפי ששם אלקים מאיר בהם כיום.

14 ויהיה גילוי אלקות כמ"ש ונגלה כבוד²⁸² הוי' כוי ואזי יצטרך להיות ההמשכה ע"י השופר מבחי' אור אי"ס ממש שלמעלה משם הוי' להמשיך האור בשם הוי'.

ותהיה התגלות אלוות, כפי שנאמר: "ונגלה כבוד הוי'" וכו'. ואז יהיה צורך שההמשכה באמצעות השופר תהיה מבחינת אור אין סוף ממש, שלמעלה משם הוי', כדי להמשיך את האור לתוך שם הוי',

בעתיד תהיה התגלות גלויה של אלקות: "ונגלה כבוד הוי'" (ישעיהו מ, ה). אז יהיה על השופר להמשיך מאור אין סוף עצמו, שלמעלה משם הוי', אל הוי'.

ע"ד שממשיכים בשופר של ראש השנה משם הוי' בשם אדני ואלקים כנ"ל. וכיון שכן והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול.²⁸³

בדומה לכך, שבאמצעות השופר של ראש השנה ממשיכים משם הוי' אל השמות אדני ואלקים, כנוכח לעיל. ומכיון שכך, "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

הדבר מקביל לשופר של ימינו, שממשיך מהוי' אל אדני ואלקים. מכיון שבעתיד השופר ימשיך מדרגה שלמעלה מהוי', הוא נקרא "שופר גדול".

והענין דהנה ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] בפ"ג [בפרק ג'] דנדה (כ"ו²⁸⁴ א') חמשה שיעורין טפח²⁸⁵ שופר דופן סוכה לולב כוי

הענין הוא, שחז"ל אמרו בפרק ג' של מסכת נידה (כו ע"א): "חמישה שיעורין טפח: שופר, דופן סוכה, לולב" וכו'.

כדי לבאר זאת, אדמו"ר הזקן מביא את דברי הגמרא (נידה כו ע"א): שיעורם של חמישה דברים הוא טפח, ובהם שופר, דופן סוכה ולולב.

וכל אלו להמשיך האור בבחי' מלכות מתחלה בראש השנה ויום הכפורים בבחי' שמאלו תחת לראשי.²⁸⁶

וכל אלה נועדו להמשיך את האור אל מדרגת מלכות: תחילה בראש השנה וביום הכיפורים, בבחינת "שמאלו תחת לראשי",

כל אלה ממשיכים אור אל מלכות. בראש השנה וביום הכיפורים מדובר בבחינת "שמאלו תחת לראשי" (שיר השירים ב, ו).

ואח"כ בסוכות בבחי' וימינו תחבקני וכמ, ש מזה בד"ה ושאתם מים בששון ובד"ה ביום השמיני עצרת ובד"ה שוש אשיש גבי בכסה ליום חגנו.²⁸⁷

ואחר כך בסוכות, בבחינת "וימינו תחבקני", כפי שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "ושאתם מים בששון", במאמר הפותח במילים "ביום השמיני עצרת", ובמאמר הפותח במילים "שוש אשיש", על הפסוק "בכסה ליום חגנו".

בסוכות מדובר בבחינת "וימינו תחבקני". ההערה מפנה לשלושה מאמרים: "ושאתם מים בששון", "ביום השמיני עצרת" ו"שוש אשיש", על הפסוק "בכסה ליום חגנו".

15 והמשכות אלו זהו ע"י שופר סוכה ולולב ולכן שעירון טפח ע"ש. אף ידי יסדה ארץ²⁸⁸ וימיני טפחה²⁸⁹ שמים.

והמשכות אלה נעשות באמצעות השופר, הסוכה והלולב; לכן שיעורם טפח, על שם "גם ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים".

המשכות אלה נעשות באמצעות השופר, הסוכה והלולב, ולכן שיעורם טפח — כרמז לישעיהו מ"ח, י"ג: "גם ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים".

אשר טפחה מלשון טפח והוא כף היד שמודדים בו הטפחים. והם בחי' עשר ספירות במספר עשר אצבעות²⁹⁰ חמש כנגד חמש²⁹¹ כו'.

כי "טפחה" היא מלשון טפח, כלומר כף היד שבה מודדים טפחים. והן בחינת עשר הספירות, כנגד עשר האצבעות — חמש כנגד חמש וכו'.

"טפחה" נגזרת מהמילה טפח — כף היד שבה מודדים טפחים. עשר אצבעות הידיים, "חמש כנגד חמש" (ספר יצירה), מכוונות כנגד עשר הספירות.

גם ב' ידות אלו שהן ימין ושמאל הם סוכ"ע וממכ"ע [וממלא כל עלמין]. וקרום לזה פי' בלק"ת [בלקוטי תורה (להאריז"ל)] מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] ע"פ

גם שתי הידיים האלה, ימין ושמאל, הן סובב כל עלמין וממלא כל עלמין. פירוש קרוב לזה מובא בלקוטי תורה של האריז"ל על הפסוק

שתי הידיים, ימין ושמאל, הן סובב כל עלמין וממלא כל עלמין — השמים והארץ שבפסוק. בלקוטי תורה של האריז"ל מובא פירוש דומה לפסוק בתהילים.

הנה טפחות²⁹² נתת ימי²⁹³ (בתהלים ס"י ל"ט) יעו"ש [יעו"ש שם] וע' מענין ידי כו' וימיני טפחה פ"ב [פרק ב'] דחגיגה (י"ב ב')

"הנה טפחות נתת ימי" (בתהילים, פרק ל"ט); עיין שם. וראה בעניין "ידי" וכו' ו"ימיני טפחה": חגיגה, פרק ב' (י"ב ע"ב);

הפסוק הוא תהילים ל"ט, ו': "הנה טפחות נתת ימי". ההערה מביאה מקורות לעניין "ידי" ו"ימיני טפחה", והראשון שבהם הוא חגיגה, פרק ב'.

פ"ק [פרק קמא] **דכתובות** (דף ה' סע"א [סוף עמוד א]) **ומ"ש ע"ז בביאור ע"פ נשא את ראש בני גרשון בענין מקדש ה' כוננו ידיך.**²⁹⁴

כתובות, פרק א' (סוף דף ה' ע"א); ומה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "נשא את ראש בני גרשון", בעניין "מקדש ה' כוננו ידיך";

בכתובות ה' ע"א נאמר שמעשה ידי הצדיקים גדול ממעשה שמים וארץ: על שמים וארץ נאמר "ידי", ואילו על המקדש נאמר "כוננו ידיך" (שמות ט"ו, י"ז). מובא גם מאמר על "נשא את ראש בני גרשון".

רבות בראשית (ספ"א [סוף פרק א]) **זח"א** [זהר חלק א] **(ד"ל ע"א) ח"ב** [חלק ב'] **שמות** (ד"כ ע"א) **בא** (ל"ז ב') **יחרו** (פ"ג [פרק ג'] ב'). **ח"ג** [חלק ג'] **פנחס** (רמ"ז א').

[מדרש] **רבה**, **בראשית** (סוף פרשה א'); **זוהר**, **חלק א'** (ל' ע"א); **חלק ב'**, **שמות** (כ' ע"א), **בא** (ל"ז ע"ב), **יתרו** (פ"ג ע"ב); **חלק ג'**, **פינחס** (רמ"ז ע"א).

מקורות נוספים מובאים בבראשית רבה ובזוהר.

זוהר שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] **גבי כוס של ברכה ומגביהו מן הקרקע טפח**²⁹⁵ **ספ"ז דברכות** (דנ"א סע"א [סוף עמוד א]) **ופ"י מהרש"א** [מהרש"א] **ע"ש כוס ישועות אשא.**²⁹⁶

זוהר שאמרו רבותינו ז"ל על כוס של ברכה: "ומגביהו מן הקרקע טפח" (סוף פרק ז' בברכות, סוף נ"א ע"א); והמהרש"א מפרש זאת על שם "כוס ישועות אשא".

רעיון זה מסביר גם את דברי הגמרא על כוס של ברכה (ברכות נ"א ע"א): "ומגביהו מן הקרקע טפח". המהרש"א קושר זאת לתהילים קט"ז, י"ג: "כוס ישועות אשא".

והיינו כי כוס גימטריא אלקים²⁹⁷ **הוא בחי' אף ידי יסדה ארץ. ואשא לחברו לשם הוי' ע"ש מ"ש** **ארוממך אלקי המלך.**²⁹⁸

והיינו, כי "כוס" בגימטריה אלקים, והיא בחינת "גם ידי יסדה ארץ". ו"אשא" פירושו לחברו לשם הוי', על שם מה שנאמר: "ארוממך אלקי המלך".

"כוס" עולה בגימטריה אלקים (86), ומכוונת כנגד "ידי יסדה ארץ". "אשא" פירושו לחבר זאת לשם הוי', כפי שנאמר בתהילים קמ"ה, א': "ארוממך אלקי המלך".

ולכן מגביהו מן הקרקע טפח לחברו לבחי' וימיני טפחה שמים גם טפח זה רומז לבחי'

לכן הוא מגביה אותו טפח מן הקרקע, כדי לחברו לבחינת "וימיני טפחה שמים". גם טפח זה רומז לבחינת

כלומר, מגביהים את הכוס טפח מן הקרקע, וכך מחברים אותה ל"וימיני טפחה שמים". הטפח רומז גם לבחינה נוספת.

כי כל בשמים ובארץ²⁹⁹ דאחיד בשמיא ובארעא כו' ובזח"ג [ובזהר חלק ג'] שופטים (דרע"ג סע"ב [סוף עמוד ב])³⁰⁰ פ"י ומסלקו מן הקרקע טפח בסוד יו"ד כו'

"כי כל בשמים ובארץ", "שאוהז בשמים ובארץ" וכו'. ובזהר חלק ג', שופטים (סוף רע"ג ע"ב), מבואר "ומסלקו מן הקרקע טפח" בסוד היו"ד וכו'.

בחינה זו היא "כי כל בשמים ובארץ" (דברי הימים א' כ"ט:י"א), האוחזות את השמים ואת הארץ יחד. בזהר על שופטים מבואר שהטפח הוא סוד היו"ד.

וזה יובן ע"פ מ"ש סד"ה המגביהי לשבת^{301,302} שמגביהי הה"א ע"י היו"ד שבתוך הה"א שבו ועל ידו נעשה מן דל"ת ה"א ועי"ז הוא עליית המלכות בסוכ"ע

וזה יובן על פי מה שכתוב בסוף המאמר המתחיל "המגביהי לשבת": הוא מגביה את הה"א באמצעות היו"ד שבתוך הה"א, שבה ועל ידה נעשית דל"ת לה"א; ועל ידי כך מלכות עולה בסוכב כל עלמין.

המאמר "המגביהי לשבת" (תהלים קי"ג:ה') מסביר שהה"א היא דל"ת שבתוכה יו"ד, והיו"ד מעלה את הדל"ת ונעשית ה"א. זוהי עליית מלכות בסוכב כל עלמין.

וזהו ומגביהו טפח כו' ועד"ז הוא מצות מזוזה לקובעה בטפח הסמוך לרה"ר [לרשות הרבים]³⁰³ פ"ג [פרק ג'] דמנחות (ל"ג ב') וכן בנר חנוכה³⁰⁴ בטפח הסמוך לפתח³⁰⁵ (שבת כ"ב א').

וזהו "ומגביהו טפח" וכו'. וכך גם מצוות מזוזה: לקבוע אותה בטפח הסמוך לרשות הרבים (מנחות, פרק ג', ל"ג ע"ב), וכן בנר חנוכה, בטפח הסמוך לפתח (שבת כ"ב ע"א).

זהו ענין "ומגביהו טפח". בדומה לכך, המזוזה נקבעת בטפח הסמוך לרשות הרבים (מנחות ל"ג ע"ב), ונר חנוכה מונח בטפח הסמוך לפתח (שבת כ"ב ע"א).

ועמ"ש בענין מזוזה ונר חנוכה בד"ה נר חנוכה כו' כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל ומ"ש מענין פתח בד"ה קול דודי³⁰⁶ הנה זה בא בשח"ש [בשיר השירים].

ועיינו במה שכתוב בענין מזוזה ונר חנוכה במאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו', בענין "כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל"; וכן במה שכתוב בענין הפתח במאמר המתחיל "קול דודי הנה זה בא" שבשיר השירים.

ההערה מפנה למאמר בתורה אור על נר חנוכה, המסביר מדוע "המזוזה מימין ונר חנוכה משמאל", ולמאמר על הפתח בשיר השירים.

וזהו ששופר דר"ה [דראש השנה] שיעורו טפח להיות ההמשכה מסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] מבחינת וימיני טפחה שמים והיינו מ"ש שהטפח הוא בחינת יו"ד

וזהו שיעורו של שופר ראש השנה, שהוא טפח: כדי שתהיה המשכה מסוכב כל עלמין לממלא כל עלמין, מבחינת "וימיני טפחה שמים". וזהו מה שכתוב שהטפח הוא בחינת יו"ד;

לכן שיעור שופר ראש השנה הוא טפח: הוא ממשיך מסוכב כל עלמין לממלא כל עלמין, מבחינת "וימיני טפחה שמים". הטפח הוא בחינת יו"ד.

והיינו שההמשכה מבחינת יו"ד דשם הוי' והיו"ד בחי' צמצום ועמ"ש בדי"ה ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם וכל זה בשופר דעכשיו שההמשכה היא משם הוי' בשם אדי כנ"ל ע"כ שיעורו טפח בחי' יו"ד כו'

כלומר, ההמשכה היא מבחינת היו"ד שבשם הוי', והיו"ד היא בחינת צמצום. ועיינו במה שכתוב במאמר המתחיל "ולא אבה הוי' אלקיך לשמוע אל בלעם". כל זה נאמר על שופר של עכשיו, שבו ההמשכה היא משם הוי' לשם אדי, כנזכר לעיל; לכן שיעורו טפח, בחינת יו"ד וכו'.

כלומר, ההמשכה כיום באה מהיו"ד של שם הוי', והיו"ד היא צמצום. מכיוון שהשופר של עכשיו ממשיך מהוי' לאדי, שיעורו טפח, בחינת יו"ד.

אבל לע"ל [לעתיד לבוא] שבחי' הוי"ה יהיה בבחי' אלקים וההמשכה יהיה מעצמות אור א"ס שלמעלה משם הוי"ה ועי"ז יהיה עליות המלי' ולא בבחי'

אבל לעתיד לבוא, כאשר בחינת הוי' תהיה בבחינת אלקים, וההמשכה תהיה מעצמות אור אין סוף שלמעלה משם הוי', ועל ידי כך תהיה עליית המלכות שלא בבחינת

לעתיד לבוא תהיה בחינת הוי' במקומה של בחינת אלקים, וההמשכה תבוא מעצמות אור אין סוף שלמעלה משם הוי'. אז עליית המלכות לא תהיה עוד בשיעור של טפחים.

הנה טפחות נתת ימי אלא ע"ד אורך ימים נתת לו³⁰⁷ מבחי' אריך אנפין לכן יתקע בשופר גדול מבחי' שלמעלה מע"ס [מעשר ספירות]

לא "הנה טפחות נתת ימי", אלא על דרך "אורך ימים נתת לו" — מבחינת אריך אנפין, פרצוף ארוך-האף. לכן ייתקע בשופר גדול, מבחינה שלמעלה מעשר הספירות,

לא "הנה טפחות נתת ימי", אלא "אורך ימים נתת לו" (תהילים כא, ה), מאריך אנפין, "פרצוף ארוך-האף", בחינת כתר. לכן השופר שלעתיד לבוא הוא "גדול" — ממדרגה שלמעלה מעשר הספירות.

שהם במספר עשר אצבעות כו' ועמ"ש ע"פ מי מנה עפר יעקב בענין ולפני אחד מה אתה סופר:^{308, 309, 310}

שהן נמנות כנגד עשר האצבעות וכו'. וראו מה שנכתב על הפסוק "מי מנה עפר יעקב", בענין "ולפני אחד מה אתה סופר?"

עשר הספירות נמנות כנגד עשר האצבעות. כפי שנאמר בספר יצירה: "ולפני אחד מה אתה סופר?" — השופר הגדול בא ממי שהוא למעלה מכל מניין.

בעבודה

על האדם להתבונן עד כמה ירדה נשמתו ממקורה בה', ולאפשר למרחק הזה לעורר את זעקת פנימיות הלב, שלמעלה מן ההיגיון ושמגיעה למעלה מעבודת השכל של הצדיק. בראש השנה עליו לעורר אתערוותא דלתתא ולהמליך את ה', כדי שחיות השנה החדשה תימשך למטה; ואת המצווה עליו לקיים בשופר גשמי, כדי שרחמי ה' יגיעו אל החיים הגשמיים.

שאלות לשיחה

1. כיצד ראש השנה יכול להיות גם "התחלה" ממש וגם רק "זיכרון" ליום הראשון?
2. מדוע זעקתו של בעל התשובה מגיעה למעלה מעבודתו השכלית של הצדיק השלם?
3. אם עיקר ההמשכה נובעת מזעקת הלב, מדוע השופר חייב להיות קרן איל גשמית?
4. באיזה מובן גם סובב כל עלמין עדיין "כגדר העולמות", ומה יגלה השופר הגדול שלמעלה ממנו?
5. מדוע ישעיהו אינו אומר מי תוקע בשופר הגדול, ואילו זכריה מזכיר את ה' הוי"?

הערות

פסקה 1

1 והי' ביום ההוא

נוסח נוסף (הנחה) של אותו מאמר, שנרשם כפי שנאמר בשבת שלפני ראש השנה תקע"א (1810).

הערת קה"ת

הנחה אחרת בסה"מ תקע"א ע' ערב ככותרת: "תורה שנאמרה שבת שלפני ר"ה שנת תקע"א לפ"ק". הגהות וביאורים למאמר זה באוה"ת ר"ה ע' אלה. איתן. שם כרך ה ע' ביעז (המאמר בשינויים ותוס' הגהות). שם ע' ב'פו. כרך ו ע' ב'תצא. וראה אוה"ת נ"ך כרך ב ע' תשפח. נתבאר גם בד"ה זה — תשכ"ח (נדפס בסה"מ מלוטט ח"ו ע' ג ואילך). תשמ"ב.

2 והי' ביום ההוא יתקע

נבואתו של ישעיהו על קיבוץ הגלויות בשופר הגדול. המאמר כולו מבאר פסוק זה, ביטוי אחר ביטוי.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז: י"ג

וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנְּדָחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיהוָה בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כו, יג.

3 והיה ביום ההוא יתקע

Bamidbar Rabbah על נשא מביא את אותה רשימה של פסוקים משמחים הפותחים ב"והיה", ובהם גם פסוק זה.

Bamidbar Rabbah 13:5 במדבר רבה י"ג:ה'

4 רבי סוכר שעשרת השבטים יבואו לעולם הבא, כפי שנאמר: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

Sanhedrin 110b:8 סנהדרין ק"י ב:ח'

רבי אומר: באים הם לעולם הבא, שנאמר: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו'". אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: שברה רבי עקיבא לחסידותיה, שנאמר: "הלך וקראת את הדברים האלה צפונה ואמרת שובה משה ישראל נאם ה' לוא אפיל פני ככם כי חסיד אני נאם ה' לא אטור לעולם".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

5 הגמרא לומדת שהגאולה העתידה תהיה בתשרי מתוך המילה המשותפת "שופר": "יתקע בחודש שופר" ו"ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

Rosh Hashanah 11b:3 ראש השנה י"א ב:ג'

בניסן נגאלו — כדאיתא. בתשרי עתידין ליגאל — איתא "שופר" "שופר". כתובי הקא: "יתקעו בחודש שופר", וכתובי התם: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

6

משה אמר: "ואבדתם בגוים"; ישעיהו בא ואמר: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול", והאובדים יבואו.

Makkot 24a:31 מכות כ"ד א:ל"א

משה אָמר "וְאַבְדַּתֶּם בְּגוֹיִם", כָּא יִשְׁעִיָּהוּ וְאָמַר: "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

7

מי שרואה שופר בחלום צריך להשכים ולומר: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול", לפני שיקדים לו פסוק אחר: "תקעו שופר בגבעה".

Berakhot 56b:11 ברכות נ"ו ב:י"א

הַרְוָאָה שׁוֹפָר בְּחֵלוֹם, יִשְׁכֵּים וְיֹאמַר "וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל", קוֹדֵם שְׂיִקְדְּמוּ פְסוּק אַחֵר — "תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּגִבְעָה".

Who dreams of a horn should on rising say, "And it shall come to pass in that day, that a great horn shall be blown" (Is. xxvii. 13), before another verse occurs to him, viz. : "Blow ye the horn of Gibeah" (Hos. 5:8).

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

8 יתקע בשופר גדול

הזהר שואל מה משנה אם השופר גדול או קטן, ומשיב שזהו השופר העליון שבאמצעותו יוצאים העבדים לחירות — היובל, שכן היובל העליון הוא גדול. בנקודה זו נאמר כאן שהשאלה כבר נשאלה.

Zohar, Vaetchanan 18:124-20:134 ספר הזהר, ואתחנן י"ח:קכ"ד-כ:קל"ד

He then began a discourse on the verse: "And it shall come to pass in that day that a great trumpet shall be blown; and they shall come which were ready to perish in the land of Assyria, and they that were outcasts in the land of Egypt" (Isa. 27, 13). "What is meant", he said, "by 'that day'? It is that day which shall be known to the Holy One, blessed be He, as it is written, 'But it shall be one day which is known ...' unto the L-rd

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

9

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

המדרש מלמד שהמילה "והיה" מסמלת שמחה, ומביא פסוק זה כאחת הדוגמאות.

Bereshit Rabbah 42:3 בראשית רבה מ"ב:ג'

ויחלק עליהם לילה - רבי בנימין בר יפת משם ר' יונתן: הלילה נחלק מאיליו. ורבנן אמרי: יוצרו חלקו. אמר הקב"ה: אביהם פעל עמי בחצי הלילה, אף אני פועל עם בניו בחצי הלילה. ואימתי? במצרים, שנאמר (שמות יב): ויהי בחצי הלילה, וה' הכה כל בכור וגו'. אמר רבי תנחומא: אית דמפקין לישנא אחרנא. אמר הקדוש ברוך הוא: אביהם יצא בחצי הלילה, אף אני אצא עם בניו בחצי הלילה, שנאמר (שם): כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא. ויכם וירדפם, וכי יש אדם רודף הרוגים?! אמר רבי פנחס: רודפיו של אבינו אברהם...

Another interpretation, "it was in the days of Amrafel" - Rabbi Tanhuma in the name of Rabbi Hiyya the Great and Rabbi Berekhya in the name of Rabbi Eliezer: The following exposition was brought with us in our hands when we came

"And there was a voice, the trumpet exceeding strong", making the voice and the trumpet two things, the trumpet being the signal for slaves to go forth to everlasting freedom.

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

13 יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור

הוזהר אומר שכל מה שאבד בזמן הגלות ישוב ויתחדש באורות העליונים, כפי שנאמר: "יתקע בשופר גדול, ובאו האובדים..."

Zohar, Vayigash 10:99-11:108 ויגש יי: צ"ט-י"א: ק"ח

When the Holy One, blessed be He, will raise that still voice from the dust and join the vau with it, then all that was lost to them in the time of exile will be restored, and they will feast on the supernal radiances that will stream with added brightness from the supernal world, as Scripture says: "And it shall come to pass in that day, that a great horn shall be blown; and they shall come that were lost in Assyria, and ... they that were dispersed in the land

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

14 והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים

הכול בא בזכות ההשתחויה; הגלויות יתקבצו רק בזכות ההשתחויה, כפי שנאמר: "והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים".

Bereshit Rabbah 56:2 בראשית רבה נ"ו: ב'

... אלא בזכות השתחויה שנאמר (ישעיה כז) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגוי' והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים בהמ"ק לא נבנה אלא בזכות השתחויה שנאמר (תהלים צט) רוממו ה' אלקינו והשתחו להר קדשו המתים אינן חיינן אלא בזכות השתחויה שנאמר (שם צה) באו ונשתחו ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו:

Abraham said to his young men: You stay here with the "donkey, and I and the lad will go to there; we will prostrate ourselves, and we will return to you" (Genesis 22:5). He said to Isaac: 'Do you see what I see?' He said to him: 'Yes.' He said to his two young men [his attendants]: 'Do you see what I see?' They said to him: 'No.' He said: 'Since the donkey does not see it and you do not see it: "You stay here with the ... donkey."' From

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

15 והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים

"אל המקום שהנחלים הולכים": המקום שבו ישראל מתכנסים בעולם הזה הוא המקום שבו יתכנסו לעתיד לבוא, כפי שנאמר בפסוק זה — בירושלים.

Kohelet Rabbah 1:14 קהלת רבה א': י"ד

ראיתי את כל המעשים שנעשו וגוי'. אמר רבי אבא בר כהנא לזון שהיה יושב בפרשת דרכים והיו לפניו שני שבילין אחד תחלתו מישור וסופו קוצים וארזים וקנים, ואחד תחלתו קנים וארזים וקוצים וסופו מישור, והנה מזהיר לעוברין ולשבים ואומר זו תחלתו מישור וסופו ארזים וקוצים וקנים, וזה תחלתו קוצים וארזים וקנים וסופו מישור, אין הפריות צריכין להחזיק לו טובה שהוא מזהירן לטובתן שלא ליגזען, כה אין הפריות צריכין להחזיק ...

I have seen all the actions that were performed under the "sun; and, behold, everything is vanity and herding wind" (Ecclesiastes 1:14). "I have seen all the actions that were performed..." Rabbi Abba bar Kahana said: This is analogous to an elderly man who was sitting at a fork in the road and

up from the Diaspora: Wherever it is stated: "It was [vayhi] in the days," it indicates trouble. is seen as a combination of the words vay and hi, both expressions of woe and misfortune. "It was in the days of Amrafel" - what was the trouble ... there? "They

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

10 והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

ה' אומר ליעקב: אמרת "והיה" — "והיה הוי' לי לאלקים"; בחיך, כל הברכות והנחמות שאעניק לבניך יבואו בלשון זו, ובהן "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

Bereshit Rabbah 70:6 בראשית רבה ע"ו:

ושבתי בשלום אל בית אבי - ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, נטל הקדוש ברוך הוא שיחתן של אבות, ועשאן מפתח לגאולתן של בניו. אמר לו הקב"ה: אתה אמרת והיה לי לאלקים, חיך! כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך, איני נותן אלא בלשון הזה, שנאמר (זכריה יד): והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים. (ישעיה יא) והיה ביום ההוא, יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. (יואל ד) והיה ביום ההוא, יטפו ההרים עסס. (ישעיה כז) והיה ביום ההוא, יתקע בשופר גדול וגוי':

And I return to my father's house in peace" - Rabbi "Yehoshua of Sikhnin in the name of Rabbi Levi: The Holy One blessed be He took the conversations of the patriarchs and rendered them the key to the redemption of the descendants. The Holy One blessed be He said to him [Jacob]: 'You said: "[The L-rd] will be [vehaya] my G-d," as you live, all the goodness, blessings, and consolations that I give to your children, I give it to them only in this language,' as it is stated ... :ed

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

11 והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

החירות מגיעה לישראל מצד היובל, וכך יהיה גם לעתיד לבוא, כפי שנאמר: "ביום ההוא יתקע בשופר גדול".

Zohar, Beshalach 4:52-5:63 ספר הוזהר, בשלח ד': נ"ב-ה': ס"ג

AND THE L-RD WALKED BEFORE THEM BY DAY. The expression "and the L-rd" means the Holy One, blessed be He, and His Council. 'This illustrates what we have been taught,' said R. Isaac, 'namely, that the Patriarchs were the Shekinah's chariot. Abraham is indicated by the words "walked before them by day"; Isaac by "in a pillar of cloud"; Jacob by "to lead them the way"; and David by the words "by night in a pillar of fire"; and all these four formed a supernal ... holy Chariot, for the assistance

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

12 יתקע בשופר גדול

הוזהר מכנה את השופר הגדול שבישעיהו השופר שבאמצעותו יוצאים העבדים לחירות העולמות.

Zohar, Vayikra 10:80-11:88 ספר הוזהר, ויקרא י"ב-י"א: פ"ח

He then began to discourse on the verse: "And there was the voice of a trumpet (shofar) exceedingly loud" (Ex. 19, 16). 'The ancient scribes', he said, 'differed as to the correct intonation of this verse. Some punctuated it so as to read,

21 בר"ה אנו אומרים זה היום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
בתפלת מוסף.

22 זה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון

בתלמוד נאמר שתפילתנו "זה היום תחלת מעשיך, וזכרון ליום ראשון" היא כדעת רבי אליעזר, הסובר שהעולם נברא בתשרי.

Rosh Hashanah 27a:15-16 ראש השנה כ"ז א:ט"ו-ט"ז

שְׁנוֹ הַיּוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקְיָעָה וּלְכָרְכּוֹת וְכוּ'. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק: כְּמָאן מְצַלְיָנוּ הָאֵינְדָּנָא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלֵת מַעֲשֶׂיךָ וְזָכוֹן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", כְּמָאן — כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, דָּאָמַר: בְּתַשְׁרֵי נִבְרָא הָעוֹלָם. מִתֵּיב רַב עִינָא: שְׁנוֹ יוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקְיָעָה וּלְכָרְכּוֹת, וְהָאֵיכָא "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלֵת מַעֲשֶׂיךָ וְזָכוֹן לַיּוֹם רִאשׁוֹן", דְּבִרְאשׁ הַשָּׁנָה אֵיתָא, וְכַיּוֹבֵל לֵיתָא! כִּי קָתַנִּי — אֲשָׁאָרָא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

23 ולכאורה יש כאן סתירה

ההערה מפנה למאמר זה של הרבי בעניין הסתירה לכאורה בין "תחילת מעשיך" ל"זכרון ליום ראשון".

הערת קה"ת
ראה ד"ה והי' ביום ההוא — ר"ה תשמ"ב. ד"ה זה היום — כ"ט אלול תשמ"א.

24 ואתה מחי' את כולם

"אתה הוא הוי' לבדך... ואתה מחיה את כולם". אדמו"ר הזקן משתמש בפסוק כדי לבאר את נתינת החיות המתמדת לכל הנבראים.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט"ו

אַתָּה־הוּא ה' לְבַדְךָ אַתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־וְצָבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
נחמיה ט, ו.

25 חדשים לבקרים

"חדשים לבקרים, רבה אמונתך". כאן הפסוק מלמד שהחיות של כל יום חדשה.

Lamentations 3:23 איכה ג'כ"ג

חֲדָשִׁים לְבָקָרִים רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:

They are new every morning; Great is Thy faithfulness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
איכה ג, כג.

26 פסח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
וע' ת"ז (קמח, א-ב. [תנ"ח צג, ג-ד]). [כ].

there were two paths before him. One, its beginning was level and its end was thorns, cedars, and reeds; and one, its beginning was thorns, cedars, and reeds, and its end was level. ... He would caution the

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

16 דמאי מעליותא דשופר גדול

ההערה מפנה לשם בעניין השאלה מה הופך את שופרו שלעתידי "גדול"; וזהו נוסח מאמר זה של הצמח צדק, בצירוף הגהות נוספות.

הערת קה"ת
ראה גם באוה"ת ר"ה ע' ב'עז. ד"ה והיה ביום ההוא תשמ"ב.

17 ואד' ה' בשופר יתקע

"וה' הוי' יתקע בשופר והלך בסערות תימן". אדמו"ר הזקן קורא זאת כשופר של ראש השנה הנוכחי, שהפסוק אינו מכנה אותו "גדול".

Zechariah 9:14 זכריה ט"ד

וה' עֲלֵיהֶם יִרְאֶה ויִצָּא כְּבָרֶק חֲצוֹ וְאֲדֹנֵי ה' בְּשׁוֹפָר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
זכריה ט, יד.

18 וקושיא זו מבואר בזהר פי' ואתחנן (דרס"ו ע"ב) וע"ש

כפי שמובא בהערה, הצמח צדק מסכם את דברי זוהר: הזוהר שואל מה ההבדל אם השופר גדול או קטן, ומשיב שההמשכה היא מבחינה עליונה יותר.

הערת קה"ת
"מה לון ביה אי הוא רב או זעיר כו' ותרין שההמשכה הוא מבחי' עליונה יותר" — אוה"ת ויקרא כרך ב ע' תקצג. וראה ביהל אור ע' קמח ושם מפרש "כי שופר דעכשיו שיעורו רק טפח לפי שמקור ההמשכה מבחי' יו"ד דשם הוי' והיו"ד צמצום כו', אבל לע"ל התגלות כתר עליון שמו הגדול, ועי"ז יהי' עליות המלי' ולא בבחי' הנה טפחות כו', כ"א אורך ימים נתת לו וזהו ע"י שופר גדול דוקא". וראה שם ע' תנ עוד פי'.

19 הערת קה"ת מפנה Ruth 1:2 למילים האלה.

Ruth 1:2 רות א'ב'

וְשֵׁם הָאִישׁ אֱלִמֶּלֶךְ וְשֵׁם אִשְׁתּוֹ נַעֲמִי וְשֵׁם שְׁנֵי־בָנָיו מַחֲלֹן וְכִלְיוֹן אֶפְרַתִּים מִבֵּית לָחֶם יְהוּדָה וַיָּבֹאוּ שְׁדֵי־מוֹאֵב וַיְהִיו־שָׁם:

And the name of the man was Elimelech, and the name of his wife Naomi, and the name of his two sons Mahlon and Chilion, Ephrathites of Beth-lehem in Judah. And they came into the field of Moab, and continued there

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

20 ענין השתחואה פי' וירא פניו

על "וכל קומה לפניך תשתחוהו" מצטט אדמו"ר הזקן את אותו מדרש על מעלת ההשתחוויה ואת סוף המאמר. הוא מסביר את ההשתחוויה כביטול שבו הסטרא אחרא נכנעת, וקושר אותה לנצח, ענף של חכמה ובחינת הראייה.

הערת קה"ת
ראה לקמן סוכות פב, ב ובמ"מ לשם.

27 פסח שבועות סוכות הם כנגד ג' אבות

הערת קה"ת מפנה ל**Zohar III, 257b** למילים האלה.

Zohar III, 257b זח"ג רנז, ב

הערת קה"ת

זח"ג רנז, ב. טא"ח סתי"ז. מנורת המאור (לר"י אלנקאווה) ח"ב ה' ר"ח בשם ר' יהודא בן הרא"ש.

28 פסח שבועות סוכות הם כנגד ג' אבות

הטור מביא את דברי אה"י: החגים נקבעו כנגד האבות — פסח כנגד אברהם ("לושי ועשי עוגות", והיה זה בפסח), שבועות כנגד יצחק (השופר של מתן תורה היה מקרו של אילו של יצחק), וסוכות כנגד יעקב.

Tur, Orach Chayim 417 טור, אורח חיים תי"ז

... יותר מהאנשים ושמעתי מאחי הר"י טעם לדבר לפי שהמועדים נתקנו כנגד אבות פסח כנגד אברהם דכתיב (בראשית יח) לושי ועשי עוגות ופסח היה שבועות כנגד יצחק שתקיעת שופר של מתן תורה היה בשופר מאילו של יצחק סוכות כנגד יעקב דכתיב (בראשית לד) ולמקנהו עשה סוכות וי"ב ראשי חדשי השנה שגם הם נקראים מועדים כנגד י"ב שבטים וכשחשאו בעגל ניטלו מהם וניתנו לנשותיהם לזכר שלא היו באותו חטא:

Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain)

29 לושי ועשי עוגות

אברהם אומר לשרה: "לושי ועשי עוגות" בשביל המלאכים; המסורת אומרת שהיה זה בפסח, ובכך נקשר אברהם לחג זה.

Genesis 18:6 בראשית י"ח:ו

וַיָּמְהָר אַבְרָהָם הָאֱלֹהָהּ אֶל־שָׂרָה וַיֹּאמֶר מְהֵרָה שְׁלֹשׁ סָאִים קֶמֶחַ סֹלֶת לֹשִׁי וַעֲשִׂי עֻגוֹת:

And Abraham hastened into the tent unto Sarah, and said: 'Make ready quickly three measures of fine meal, knead it, and make cakes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יח, ו.

30 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

31 חסד דרועא ימינא

ב"פתח אליהו", חסד הוא הזרוע הימנית, גבורה היא הזרוע השמאלית ותפארת היא הגוף — הדימוי שמאחורי "שתי הזרועות והגוף".

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:טז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא. תפארת גופא. נצח והוד תריין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תריין כתיב *הנסתרות ליי אלקינו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

32 מ"ת בקול השופר

הערת קה"ת מפנה ל**Exodus 19:16** למילים האלה.

Exodus 19:16 שמות י"ט:ט"ז

הערת קה"ת

שמות יט, טז-יט.

33 אילו של יצחק

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

טא"ח ס"י תי"ז.

34

"יעקב נסע סוכותה, ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות" — פסוק הקושר את יעקב לחג הסוכות.

Genesis 33:17 בראשית ל"ג:י"ז

וַיַּעֲקֹב נָסַע סֻכּוֹתָהּ וַיִּבֶן לּוֹ בַּיִת וַלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכּוֹת עַל־כֵּן קָרָא שְׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת:

And Jacob journeyed to Succoth, and built him a house, and made booths for his cattle. Therefore the name of the place is called Succoth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 תריין דרועין וגופא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה ת"ז בהקדמה שם.

36 ויוהכ"פ נק' ג"כ ראש השנה בכתוב

יחזקאל מתארך את חזונו "בראש השנה בעשור לחודש", כלומר ביום הכיפורים; מכאן שגם יום הכיפורים נקרא בתנ"ך ראש השנה.

Ezekiel 40:1 יחזקאל מ':א

Nedarim 23b נדרים כ"ג ב

הערת קה"ת

יחזקאל מ, א. נדרים כג, ב תוד"ה ואת. ראה לקמן סד, א ובמ"מ לשם.

37 וכ"כ בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שער ר"ה ספ"א.

38 בסוד הפנימית ובראש השנה בסוד החיצונית

הארז"ל כותב שהנסירה נעשית במהלך עשרת ימי תשובה; ביום הכיפורים, אף שהנסירה כבר נעשתה בבחינה החיצונית, היא נעשית כעת בבחינה הפנימית, זו של הנשמות.

Pri Etz Chaim, Gate of Rosh Hashana 1:9 פרי עץ חיים, שער ראש השנה א':ט

ביוה"כ, אנו אומרים זכרנו, אף שכבר נעשית הנסירה מן החיצונית, עכשיו ביום זה נעשה הנסירה בבחי' פנימית, בבחי' הנשמות. ברי"ה ויוה"כ וסוכות, דמורה דחילו עד יוה"כ, שמאלו תחת לראשי. וביה"כ חיבוק, כדי להחזירו פנים בפנים. ובסוכות רחיו, וימינו תחבקני, לכן יש בו ניסוך המים. והמצות שבו, שהוא לולב ואתרוג, הם הארת החכמה בחדש. ויוה"כ הוא הארת אמה בחבוק השמאל, ובש"ע הזווג:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

39 רישא וגלגלתא

הזוהר מדבר על הקשר העליון, "הראש, הגולגולת והמוחות", ועל קשר נוסף, "שתי הזרועות והגוף" — אותה תמונה של ראש וגפיים המשמשת כאן.

Zohar, Emor 31:147-32:155 ספר הזוהר, אמור ל"א:קמ"ז-ל"ב:קנ"ה

40 ונקי לכך ראש חדש שהוא חיות כללי לחדש

דיון מקביל בראש חודש כמקור הכללי לחיותו של החודש.

הערת קה"ת

עטרת ראש שער ר"ה ספ"ב. ומרומז גם במשנה (ריש מסכת ר"ה): באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים — שרגל שבו הוא באמצע החודש (ראה גמרא שם ד, א) (ראה לקו"ש ח"ו ע' 409 הערה 4. שיחות ר"ה שבט תשמ"ו). — משיחת ש"פ עקב תנש"א.

41 אדם נידון בכ"י

רבי יוסי אומר: "אדם נידון בכל יום", כפי שנאמר: "אתה פוקד אותו בכל בוקר". אדמו"ר חוקן מיישב זאת עם ראש השנה כיום הדין.

Rosh Hashanah 16a:6-7 ראש השנה ט"ז א-ר"ז

... הכל נידונין בראש השנה, וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחד בזמנו: בפסח — על התבואה, בעצרת — על פירות האילן, בקץ נידונין על הפנים. ואדם נידון בראש השנה, וגזר דין שלו נחתם ביום הפפורים. רבי יוסי אומר: אדם נידון בכל יום, שנאמר: "ותפקדנו לבקרים". רבי נתן אומר: אדם נידון בכל שעה, שנאמר: "לרגעים תבחנו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה טז, א.

42 ע"פ ויגמול שקדים

המאמר על מטה אהרן ש"הוציא שקדים" מבאר שהשקדים מבשילים בתוך עשרים ואחד יום, מהר יותר מכל פרי. הדבר מבטא את מהירות ההמשכות שעל ידי אהרן, המגיעות מן הדרגות העליונות ביותר עד למטה.

הערת קה"ת

לעיל קרח נה, ג.

43 ובפ' ראה ע"פ וברכך

ההערה מזהה את הדיון ב"וברכך בכל אשר תעשה", שאליו מתייחס הטקסט, עם המקום הזה באור התורה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' ראה ע' תשכב.

44 רק על שנה אחת

מאמר מוקדם יותר בפרשה זו. הקטע שם מסביר שהסיבה נסתרית בתוך התוצאה, ושכניין המלכות בראש השנה הוא בבחינת "ארץ", היחוד התחתון, המהווה יש מאין; ההערה מפנה לשם בעניין נתינת החיות לשנה אחת בלבד.

הערת קה"ת

ראה לעיל נו, ב.

45 כי אלף שנים בעיניך

"כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור". מנקודת מבטו של ה', כל אלף שנים הן יום אחד.

Psalms 90:4 תהילים צ"ד

כי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָהּ:

For a thousand years in Thy sight Are but as yesterday when it is past, And as a watch in the night

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים צ, ד. ראה אוה"ת דברים כרך ה ע' ב'פט ואילך.

46 שששה אלפי שנין דהוי עלמא

רב קטינא אומר: "העולם מתקיים ששת אלפים שנה"; זהו הבסיס לקריאת ששת אלפי השנים כשישה ימים אלוקיים.

Rosh Hashanah 31a:8-9 ראש השנה ל"א:ח-ט

וְקַמְפִּילְגִי בְּדָרְבַּי קְטִינָא, דְּאָמַר רַב קְטִינָא: שִׁיתָא אֶלְפֵי שָׁנֵי הוּא עֲלָמָא וְחַד חֲרֻב, שְׁנָאָמַר: "וְנִשְׁגַּב הִי לְבָדוּ בְּיוֹם הַהוּא". אָמַר אַבְיִי: תְּרִי חֲרֻב, שְׁנָאָמַר: "תְּחִינּוּ מִיּוֹמִים". בְּמוֹסְפֵי דְשַׁבְּתָא מָה הָיוּ אוֹמְרִים? אָמַר רַב עֲזָנָן בְּרַב רַבָּא אָמַר רַב: "הָיוּ לָהּ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה לא, א.

47 בתשוי הרשב"א ח"א סס"י ט' ורס"י תכ"ג

ההערה מפנה לשם בקשר לשתי תשובות הרשב"א שהטקסט מצטט.

הערת קה"ת

ראה לקו"ש חכ"א ע' 450.

48 בריה שנק' חג שהחודש מתכסה בו

שם מבאר אדמו"ר חוקן שראש השנה הוא המקור הכללי לחיות השנה, המתחלפת לאחר מכן לשנים עשר חודשים ולימים, ולכן אור החודש בטל בו כקרני השמש בתוך השמש. מכאן הביטוי "החג שהלכנה מתכסה בו".

הערת קה"ת

ר"ה ח, סע"א. לעיל מו, ב.

49 חג שהחודש מתכסה בו

"איזהו חג שהירח מתכסה בו? ראש השנה", על יסוד הפסוק: "תקעו שופר בחודש, בכיסוי, ליום חגנו".

Rosh Hashanah 8a:17-8b:1 ראש השנה ח' א-י"ז ח' ב-א'

מִמָּאי דְתִשְׁרִי הוּא? דְּכִתִּיב: "תִּקְעוּ בַחֹדֶשׁ שׁוֹפָר בִּפְסַח לְיוֹם חֲגֹנוּ", אִיזוּהוּ חֲגֵי שְׁהַחֹדֶשׁ מִתְפַּסֵּה בּוֹ — הָיוּ אוֹמְרִים זֶה רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּכְתִיב: "כִּי חֵק לִישְׂרָאֵל הוּא מִשְׁפַּט לְאַלְקֵי יַעֲקֹב".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

50 וע"י השופר והתפלות נמשך אור וחיות חדש

ההערה מפנה לאוסף פירושים זה על איגרת הקודש י"ד, העוסק באור החדש הנמשך בכל ראש השנה.

הערת קה"ת

ראה בליקוט פירושים ומ"מ — חיתריק לאגה"ק סי' יד.

51 כי חפץ חסד הוא

"לא יחזיק לעד אפן, כי חפץ חסד הוא". ביום הראשון בא החסד רק מרצונו שלו של ה'.

Micah 7:18 מיכה ז':יח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נִשְׂא עֲוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׂאֲרִית נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אַפּוֹ כִּי־חֶפֶץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, יח.

52 ולכן . . ואעפ"כ הוא גם רק זכרון בלבד ליום ראשון . . באתעלד"ת תליא מילתא

מאחר שראש השנה הוא לכל הפחות "זיכרון ליום ראשון", גם כיום, כשהכול תלוי באתערותא דלתתא, תפקידה לעורר מחדש את בחינת "חפץ חסד" של היום הראשון.

הערת קה"ת

מזה שהוא עכ"פ "זכרון ליום ראשון", מובן שגם עכשיו ש"באתעדל"ת תליא מילתא" — ענינה של האתעדל"ת הוא שעל ידה נזכר ונתעורר בחי "חפץ חסד" שהי "ביום ראשון" (ראה בארוכה עט"ר שער ר"ה פ"י). — לקו"ש ח"ט ע' 190.

53 יש שנה טובה ומתוקה

מבאר את הביטוי "טוב ומתוק": "טוב" מצד החסדים, ו"מתוק" מצד הגבורות שנמתקו.

הערת קה"ת

ראה בלקו"ש ח"ט ע' 370 בשם לקו"י אגרות ע' שיא טובה מצד החסדים, מתוקה מצד הגבורות שנמתקו.

54 ויעקוד אברהם את יצחק בנו

"ויעקוד את יצחק בנו וישם אותו על המזבח". עקידת יצחק היא קריאת התורה של ראש השנה, ואדמו"ר הזקן מפרש אותה כחסד (אברהם) הגובר על הדין (יצחק).

Genesis 22:9 בראשית כ"ב:ט'

וַיָּבֹאוּ אֱלֹהֵי־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמְרָלוּ הָאֱלֹקִים וַיִּכְּן שָׁם אֲבִרָהָם אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֶה אֶת־הַעֲצִים וַיַּעֲקֹד אֶת־יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם אוֹתוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לְעֻצִּים:

And they came to the place which G-d had told him of; and Abraham built the altar there, and laid the wood in order, and bound Isaac his son, and laid him on the altar, upon the wood

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כב, ט.

55 יצחק יוכלל בבחי' אברהם

הזהר מסביר שאנו קוראים ביום זה את הפרשה העוסקת ביצחק, משום שביום זה יצחק נקשר למטה ונקשר למטה שלמעלה, ומביא את הפסוק: "ויעקוד את יצחק בנו". המאמר מצטט זאת כדי להסביר את הכללתו של יצחק באברהם.

Zohar, Vayikra 43:298-44:307 ספר הזהר, ויקרא מ"ג:רצ"ח-מ"ד:ש"ז

On this day (of New Year) Isaac is crowned, and becomes the head of the patriarchs.' Said R. Abba: 'We read the portion of Isaac (Gen. XXI, XXII) on this day, because on this day he was bound below and was also united to the One above

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

56 אברהם אוהבי

"זרעו של אברהם שואהב אותי". אברהם הוא מידת האהבה והחסד.

Isaiah 41:8 ישעיהו מ"א:ח'

וְאַתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בָּחַרְתִּידָּהּ זֶרַע אֲבִרָהָם אֲהַבִּי:

But thou, Israel, My servant, Jacob whom I have chosen, The seed of Abraham My friend

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מא, ח.

57 אמרו לפני מלכיות

רבי יוסי אומר: "אדם נידון בכל יום", כפי שנאמר: "אתה פוקד אותו בכל בוקר". אדמו"ר הזקן מיישב זאת עם ראש השנה כיום הדין.

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ז א:ט"ו-ט"ז

ומפני מה אָמְרָה תוֹרָה נִסְכּוּ מִיָּם בְּחָג — אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: נִסְכּוּ לְפָנֵי מִיָּם בְּחָג, כְּדֵי שְׂיִתְבָּרְכוּ לָכֶם גְּשָׁמֵי שָׁנָה. וְאַמְרוּ לְפָנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּתִית וְזִכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפָרוֹת. מַלְכוּתִית — כְּדֵי שְׂתַמְלִיכוּנִי עָלֵיכֶם, וְזִכְרוֹנוֹת — כְּדֵי שְׂיַעֲלֶה זְכְרוֹנֵיכֶם לְפָנֵי לְטוֹבָה, וּבְמָה — בְּשׁוֹפָר. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לָמָּה תוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ לְפָנֵי בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, כְּדֵי שְׂאֲזוּכּוֹר לָכֶם עֲקִידַת יִצְחָק בֶּן אֲבִרָהָם, וּמַעֲלָה אֲנִי עָלֵיכֶם כְּאִילוֹ עֲקִידָתָם ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה טז, א.

58 כדי שתמליכוני עליכם

ההערה מפנה לשם לדין בביטוי "כדי שתמליכוני עליכם".

הערת קה"ת

ראה לקו"ש ח"ט ע' 220.

59 ויצא פי' ע'

בהמשך המאמר (סעיף ז) חוזר אדמו"ר הזקן למדרש זה על ויצא: "אמרת והיה הוי' לי לאלקים", ומבאר באמצעותו מדוע השופר שלעתידי גדול.

הערת קה"ת

ראה לקמן ס, ג.

60 ויעקב נסה סכתה

המילים כאן מצטטות את Genesis 33:10. הקטע מופיע למטה.

Genesis 33:10 בראשית ל"ג:י'

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־יָצָא אִם־נָא מִצְאָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְלִקְחָתָהּ מִנְּחָתִי מִיָּדִי כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי פָנֶיךָ כִּרְאֹת פָּנֵי אֱלֹקִים וְתִרְצָנִי:

And Jacob said: 'Nay, I pray thee, if now I have found favour in thy sight, then receive my present at my hand; forasmuch as I have seen thy face, as one seeth the face of G-d, and thou wast pleased with me

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לג, יז.

61 בדי"ה ביום השמי"ע

במאמר "ביום השמיני עצרת" מבאר אדמו"ר הזקן שמראש השנה ועד יום הכיפורים אנו מבקשים את פני ה' באמצעות פסוקי מלכויות, זיכרונות ושופרות, וקוראים "מלך, מלך" כדי להמשיך עלינו את מלכותו, כלומר את גילוי רצונו.

הערת קה"ת

ראה לקמן פב, א ואילך.

not a single blade of grass that does not have a constellation in the firmament that strikes it and says to it: 'Grow.' That is what is written: "Do you know the rules of the heavens? Will you establish its dominion [mishtaro] on earth?" (Job 38:33). It is an expression of being in charge [shoter]. "Will ... you tie the chains of

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

66 וגבוה מעל גבוה שומר

"כי גבוה מעל גבוה שומר, וגבוהים עליהם". אדמו"ר הזקן מביא פסוק זה כדי לתאר את סדר השתלשלות המדרגות, שדרכו החיות יורדת.

Ecclesiastes 5:7 קהלת ה':ז

אִם-עֲשֶׂהְךָ רֶשֶׁת וְגִזְלִים מִשְׁפָּט וְצָדִיק תִּרְאֶה בְּמִדְיָנָה אֶל-תִּתְּמָה עַל-הַחֲפֹץ כִּי גִבָּהּ מִעַל גִּבָּהּ שֹׁמֵר וּגְבוּהִים עֲלֵיהֶם:

If thou seest the oppression of the poor, and the violent perverting of justice and righteousness in the state, marvel not at the matter; for one higher than the high watcheth, and there are higher than they

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ה, ז.

67 ולכבודי בראתיו יצרתיו

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו": בריאה, יצירה ועשיה — עולמות בריאה, יצירה ועשיה.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כֹּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יִצְרָתִיו אֶף-עָשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מג, ז.

68 אני הוי' לא שנית

"כי אני הוי' לא שנית". זוהי המדרגה באלקות שבראית העולמות אינה משפיעה עליה.

Malachi 3:6 מלאכי ג':ו

כִּי אֲנִי ה' לֹא שֵׁנִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא כִלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מלאכי ג, ו.

69 עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

פדר"א פ"ג. וראה ג"כ ת"ז תי"ט. וראה הקדמת השל"ה בתחלתה.

70 אנא אמלוך

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכל העולמות נובעים ממחשבה אחת שעלתה לפניו: "אין מלך בלא עם", כעניין "אמלוך"; ואף רצון זה למלוך אינו אלא לבוש — "הוי' מלך, גאות לבש" — ולא רצון ממשי כמו אצל מלך בשר

62 ההקדמה ל-Midrash Esther מעמידה את "ויהי כימי", שהוא סימן לצרה, לעומת "ויהיה", ומביאה את הפסוק הזה בין פסוקי "ויהיה".

Esther Rabbah, Petichta 11 אסתר רבה, פתיחתא י"א

פסקה 2

63 לכאוי"א כפום שיעורא לדיילי

הערת קה"ת מפנה Zohar II, 103a למילים האלה.

Zohar II, 103a זח"ב קג, א

הערת קה"ת

זח"ב קג, א-ב.

64 אין לך עשב

המילים כאן מצטטות את Bereshit Rabbah 6:6. הקטע מופיע למטה.

Bereshit Rabbah 6:6 בראשית רבה ו':ו

... שנה ומרקיע עד הרקיע מהלך ת"ק שנה ראה כמה הוא גבוה ותנן באחד בתקופת תמוז אין צל לכל בריה דכתיב (תהלים יט) ואין נסתר מחמתו גלגל חמה יש לו נרתק שנאמר (שם) לשמש שם אהל בהם ובריכה של מים לפניו בשעה שהוא יוצא הקדוש ב"ה מתיש כחו במים שלא יצא וישרוף את העולם אבל לע"ל הקב"ה מערטלו מנרתיקו ומלהט בו את הרשעים שנאמר (מלאכי ג) וליהט אותם היום הבא רבי ינאי ור"ש תרוייהון אמרין אין גיהנם אלא יום שהוא מלהט את הרשעים מה טעם (שם) הנה יום בא בווער ...

Where are the orbs of the sun and the moon situated? They are in the second firmament, as it is stated: "G-d set them in the firmament of the heavens." Rabbi Pinḥas said in the name of Rabbi Abahu: There is an explicit verse, and the members of the Great Assembly elaborated on it: "You, the L-rd, alone, You made the heavens, the heaven of heavens, and all their host..." (Nehemiah 9:6). Where is all their host situated? It is in the firmament that is above the heavens.

... From the

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

Zohar I, 251a זח"א רנא, א

הערת קה"ת

ראה ב"ר פ"ו, ו. זח"א רנא, א.

65 אין לך עשב שאין לו מזל המכה בו ואומר לו גדל

רבי שמעון: "אין לך עשב שאין לו מזל ברקיע שמכה אותו ואומר לו: גדל!" כאן מדובר בחיות הפרטית המגיעה לכל נברא.

Bereshit Rabbah 10:6 בראשית רבה י':ו

בר סירא אמר: אלוה העלה סמים מן הארץ, בהם הרופא מרפא את המכה, ובהם הרקוק מרקח את המרקחת. אמר רבי סימון: אין לך כל עשב ועשב, שאין לו מזל ברקיע, שמכה אותו ואומר לו גדל, הדא הוא דכתיב (שם לח): הידעת חקות שמים אם תשים משטרו בארץ וגוי. לשון שוטר (שם י). התקשר מעדנות כימה, או מושכות כסיל תפתח. רבי חנינא בר פפא ור' סימון אמר: כימה מעדנת את הפירות, וכסיל מושך בין קשר לקשר. הדא הוא דכתיב (שם): התוציא מזרות בעתו ועיש על בניה תנחם. רבי תנחום בר חיאי ...

Bar Sira said: G-d produced drugs from the earth with which the physician heals the wound, and with which the pharmacist mixes his compounds.38:4. Rabbi Simon said: There is

ודם. הדברים תומכים בנקודה שבפסקה זו, שהמלכות אינה נוגעת בעצמותו.
הערת קה"ת
ע' נשא (כא, ד). וש"נ. [כ].

71 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד

"קודם שנברא העולם היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד". אדמו"ר הזקן מפרש את "שמו" כמלכות — המלכות שתעניק בהמשך חיות לעולמות.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג':ב-ג

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ יסודותיו ומובאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשובה. שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, וגיהנם, וגן עדן, וכסא הכבוד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

72 ע"פ יביאו לבוש מלכות

שם מסביר אדמו"ר הזקן שמלכותו של ה' מתפשטת כדי לברוא את העולמות יש מאין ולקיים את המציאות הגשמית; כדי לברוא עולם גשמי התלבש ה' בנאות והמשיך את מלכותו. זהו המאמר על "יביאו לבוש מלכות".

הערת קה"ת
תו"א צ, ג.

73 יביאו לבוש מלכות

"יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך". פתיחתו של מאמר בתורה אור העוסק במלכות ה' כמקור העולמות.

Esther 6:8 אסתר ו':ח

יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן מלכות בראשו:

let royal apparel be brought which the king useth to wear, and the horse that the king rideth upon, and on whose head a crown royal is set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

74 כח הפועל בנפעל

שם מסביר אדמו"ר הזקן שמקור חיות העולמות אינו אלא הארה מה, כאור השמש, שאינה פועלת בו שום שינוי; וכן שהביטוי "כוח הפועל בנפעל" המובא בספרים מתייחס לעולם העשיה, הנקרא "עשוי".

הערת קה"ת

ע' ע"ח ש' ס' אבי"ע (פ"ב) קרוב לסופו. וע' שלח (מו, א). וע' ת"ז (ת"ט) מ, ב. [כ].

75 המלך המרומם לבדו מאז

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).
הערת קה"ת
ברכת יוצר.

76 כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא

"כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא". כאן הפסוק נדרש על פי טבע האש, העולה ומסתלקת כלפי מעלה, בהקשר להסתלקותה השנתית של מלכות ה' אל מקורה.

Deuteronomy 4:24 דברים ד':כ"ד

כי Havayah אלקיך אש אוכלה הוא אל קנא:

.For the L-RD thy G-d is a devouring fire, a jealous G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
דברים ד, כד.

77 אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם

"אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם". פסקה זו מסבירה מה פועלת ההמלכה של ה'.

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ז א:ט"ו-ט"ז

... נסכו לפני מים בְּחַג, כְּדִי שִׁיתְּבָרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי שָׁנָה. וְאָמְרוּ לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּתִי וְזִכְרוֹנוֹתִי וְשׁוֹפְרוֹת. מַלְכוּתִי — כְּדִי שֶׁתְּמַלְכֵנִי עֲלֵיכֶם, וְזִכְרוֹנוֹתִי — כְּדִי שֶׁיַּעֲלֶה זִכְרוֹנִיכֶם לִפְנֵי לְטוֹבָה, וּבִמְהָ — בְּשׁוֹפֵר. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לָמָּה תוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ לִפְנֵי בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, כְּדִי שֶׁאֲזַכּוֹר לָכֶם עֲקִידַת יִצְחָק בֶּן אֲבָרָהָם, וּמַעַלָּה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוֹ עֲקִידַתְּם עֲצֻמְכֶם לִפְנֵי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 3

78 כדי שיעלה זכרונוכם לטובה לפני

"פסוקי זיכרונות, כדי שזיכרונוכם יעלה לפני לטובה". החלק השני של דברי הגמרא על פסוקי ראש השנה.

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ז א:ט"ו-ט"ז

... נסכו לפני מים בְּחַג, כְּדִי שִׁיתְּבָרְכוּ לָכֶם גִּשְׁמֵי שָׁנָה. וְאָמְרוּ לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּתִי וְזִכְרוֹנוֹתִי וְשׁוֹפְרוֹת. מַלְכוּתִי — כְּדִי שֶׁתְּמַלְכֵנִי עֲלֵיכֶם, וְזִכְרוֹנוֹתִי — כְּדִי שֶׁיַּעֲלֶה זִכְרוֹנִיכֶם לִפְנֵי לְטוֹבָה, וּבִמְהָ — בְּשׁוֹפֵר. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לָמָּה תוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ לִפְנֵי בְּשׁוֹפָר שֶׁל אֵיל, כְּדִי שֶׁאֲזַכּוֹר לָכֶם עֲקִידַת יִצְחָק בֶּן אֲבָרָהָם, וּמַעַלָּה אֲנִי עֲלֵיכֶם כְּאִילוֹ עֲקִידַתְּם עֲצֻמְכֶם לִפְנֵי.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסקה 4

79 קמ"י . . כלא ממש חשיבא

לימודו של הזהר ש"כל מה שלפניו נחשב כאין". אדמו"ר הזקן משתמש בו כדי להראות שהעולמות "רחוקים" מה, ולכן יש צורך לזכור אותם.

Zohar I, 11b זח"א יא, ב

הערת קה"ת
זח"א יא, ב.

80 ועי' בפרדס בעה"כ בערך זכירה

הצמח צדק מצטט שם מהפרדס: "הזכירה היא ביסוד, כי הוא המביא את כל הדברים לידי זיכרון".

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת פ' יתרו כרך ז ע' ב'תשד "זכירה ביסוד כי הוא המזכיר כל הדברים". וראה גם באוה"ת ר"ה ע' איתלו.

81 אזכיר את שמי

"בכל מקום שבו אגרום שיזכירו את שמי, אבוא אליך ואברך אותך". הוהר על עקב, המצוטט כאן, דן בפסוק זה.

Exodus 20:21 שמות כ:כ"א

מִזְבֵּחַ אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי וְזִבְחֶת עָלָיו אֶת־עֹלֹתֶיךָ וְאֶת־שְׁלֵמֶיךָ אֶת־צֹאנְךָ וְאֶת־בְּקָרְךָ בְּכָל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת־שְׁמִי אָבֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ:

An altar of earth thou shalt make unto Me, and shalt sacrifice thereon thy burnt-offerings, and thy peace-offerings, thy sheep, and thine oxen; in every place where I cause My name to be mentioned I will come unto thee and bless thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 ועי' בזהר בפי ויקהל (דף רי"ש ע"א)

שם כותב הצמח צדק שמוכן מזהר זה שהזכרון הוא ביסוד.

הערת קה"ת

מובן דזכרון הוא ביסוד — אוה"ת יתרו כרך ז ע' ב'תשה. וראה אוה"ת ר"ה ע' איתלו.

83 ספר זכרון

"ונכתב ספר זכרון לפניו ליראי הוי' ולחושבי שמו". הוהר על ויקהל מפרש את "ספר" ואת "זיכרון" כשתי בחינות שהן אחת.

Malachi 3:16 מלאכי ג:ט"ז

אֲזַנְדְּבֶרְךָ יִרְאֵי ה' אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ וַיִּקְשֹׁב ה' וַיִּשְׁמַע וַיִּכְתֹּב סֵפֶר זִכְרוֹן לִפְנֵי יִרְאֵי ה' וּלְחֹשְׁבֵי שְׁמוֹ:

Then they that feared the L-RD Spoke one with another; and the L-RD hearkened, and heard, and a book of remembrance was written before Him, for them that feared the L-RD, and that thought upon His name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

84 ובזהר פי יתרו (דף ע' ע"א)

הצמח צדק דן בזהר זה על "ספר זיכרון" — הספר של אותו זיכרון.

הערת קה"ת

בענין ספר הזכרון ספר דהוא זכרון — אוה"ת יתרו כרך ז ע' ב'תשה. וראה אוה"ת ר"ה ע' איתלו.

85 ובפי' ויצא (דקנ"ט, ע"ב)

שם מבאר הצמח צדק את הוהר הזה: זיכרונה של רחל נמשך מיסוד, מבחינת מזל.

הערת קה"ת

פי' ברחל זכירה שנמשך מהיסוד בחי' מזל — אוה"ת בראשית פ' וירא כרך ד תשנב, ב. וראה שם תשנ"ט, א.

86 ויזכור ימי עולם

"ויזכור ימי עולם, משה ועמו". הוהר על בשלה, המצוטט כאן, דן בפסוק זה.

Isaiah 63:11 ישעיהו ס"ג:י"א

וַיִּזְכֹּר יְמֵי־עוֹלָם מֹשֶׁה עָמּוֹ אִיֶּה הַמַּעֲלָם מִמֶּם אֶת רַעִי צֹאנּוֹ אִיֶּה הַשֶּׁם בְּקֶרְבוֹ אֶת־רוּחַ קָדְשׁוֹ:

Then His people remembered the days of old, the days of Moses: 'Where is He that brought them up out of the sea With the shepherds of His flock? Where is He that put His ?holy spirit In the midst of them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

87 דבר"ה תוקעים בשל זכרים

"בראש השנה תוקעים בשל זכרים" — בשופר של איל, שבו דן התלמוד שם. אדמו"ר הזקן קושר בין "זכרים" ל"זיכרון".

Rosh Hashanah 26b:8-9 ראש השנה כ"ו ב:ח-ט'

וּבִתְעִינֹת בְּשָׁל זָכָרִים כְּפֹפִיּוֹ, וּפִיֵּהוּן מְצוּפָה כֶּסֶף, וְשִׁתֵּי תְּצוּצְרוֹת בְּאֵמָצֵעַ. שׁוֹפֵר מְקַצֵּר וְתְּצוּצְרוֹת מְאֹרִיכוֹת, שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בְּתְּצוּצְרוֹת. שְׁנוֹ הַיּוֹבֵל לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה לְתַקִּיעָה וְלִבְרָכוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה תוֹקְעִין בְּשָׁל זָכָרִים וּבִיּוֹבֵלוֹת בְּשָׁל יְעֻלִּים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ר"ה כו, ב.

88 ועי' בזה"א בפי ויחי . . עלמא דדכורא

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

אוה"ת ר"ה כרך ה ע' ב'פח. באוה"ת בראשית כרך ו תתשמב, ב מבאר הזהר בארוכה עם הגהות. נזכר גם לעיל בפי' מטות פב, ב.

פסקה 5

89 בלב יש חיצוניות ופנימית

ההערה מפנה את הקורא למפתח הנושאים של הרבי, בערך "לב", כדי למצוא מקומות נוספים הדנים בחיצוניותו ובפנימיותו.

הערת קה"ת

ראה לעיל במפתח ענינים מכ"ק אדמו"ר ערך לב. וראה גם תו"א ז, ב.

90 לפי שכלו יהולל איש

"האדם משוכח לפי תבונתו". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שרגשות הלב החיצוני הולכים בעקבות השכל.

Proverbs 12:8 משלי י"ב:ח'

לְפִי־שְׁכָלוֹ יִהְלֵל־אִישׁ וְנִצְוֹה־לֵב יִהְיֶה לְבוֹ:

A man shall be commended according to his intelligence; But he that is of a distorted understanding shall be despised

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי יב, ח.

91 חיצונית הלב ונקי רצון התחתון שהוא בחי' רעותא דליבא

על "ויחד לבבי" מסביר אדמו"ר הזקן שלרעותא דליבא יש שתי בחינות: נקודת פנימיות הלב, "אהבה רבה" שלמעלה מן השכל ובאה מלמעלה

98 כידוע שעיקר המזונות הם בלב . . והמוח מקבל חיות מהלב

על "אני ישנה ולבי ער" שואל אדמו"ר הזקן מדוע ה' נמשל ללב ולא למוח: חיות הלב פועלת במחזוריות — הדם שנוצר מהמזון בכבד מגיע ללב ויוצא ממנו לכל איבר, ואילו השפעת המוח היא נתינה בלבד. לכן השפעות ה', התלויות בהתעוררות מלמטה, נקראות "לב".

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש לג, ד. אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תקיח. פי' ואתחנן ע' רכא.

99 צור לבבי

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". ה' הוא המקור הפנימי של הלב, למעלה מן המוח.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלֵה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֻלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כה.

100 צעק לבם אל ה'

"צעק לבם אל ה'". זוהי צעקה מעצם הלב, שאדמו"ר הזקן מזהה עם הלב הפנימי.

Lamentations 2:18 איכה ב':י"ח

צָעַק לִבָּם אֶל־אֲדֹנָי חוֹמַת בְּתִצִּיּוֹן הוֹרִידִי כִנּוֹחַ דְּמָעָה יוֹמָם וְלַיְלָה אֶל־תִּתְּנִי פִגְּמָה לָךְ אֶל־תִּתֵּן בְּתִצִּיּוֹן:

Their heart cried unto the L-rd: 'O wall of the daughter of Zion, Let tears run down like a river Day and night; Give thyself no respite; Let not the apple of thine eye cease

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איכה ב, יח.

101 צעק לבם אל ה'

הזוהר על שמות, המובא בהגהה: צעקה שבה האדם אינו אומר דבר, גדולה מכל תפילה, מפני שהיא צעקה שבלב, כמו שנאמר: "צעק לבם אל ה'".

Zohar, Shemot 49:354-50:364 ספר זוהר, שמות מ"ט:שנ"ד-נ:שס"ד

What is the difference between imploring and crying?" Said R. Isaac: 'The former means prayer in actual words (Ps. 39, 13; LXXXVIII, 14; XXX, 3), the latter crying without words. R. Judah said: 'Hence crying is more poignant than all other expression of grief, because it is entirely a matter of the heart, as it says, "Their heart cried unto the lord" (Lam. 2, 18). This crying comes nearer to the Holy One, blessed be He, than imploring and praying in words, as it says, "If he ... (the orphan) cries

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

102 בזח"פ שמות דיי"ט סע"ב ודף כ' ע"א ובפרסד בעה"כ ערך צעקה

שם מבאר אדמו"ר הזקן את "אמר לבי לך בקשו פני": לצעקת הלב שתי בחינות — צעקה חיצונית, הנולדת מהתכוננות בגדולת ה' ובחידוש הבריאה המתמיד, וצעקה פנימית שלמעלה מן הדעת; בסוף אותו חלק הוא מביא את אותו זוהר על שמות ואת הפרסד בעניין "צעקה".

הערת קה"ת

נוכר גם לעיל מד, ב וש"נ.

במתנה; וחיצוניות הלב, אהבה הנולדת מהתכוננות בגדולת ה', כל אחד לפי ערכו.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בלק סז, ג. וראה גם אוה"ת ר"ה ע' א'שפח.

92 כמ"ש במ"א פי' מ"ש יפה את רעיתי

בדרוש על "רעייתי" מכואר שפירושו ידידות ואהבה, באמצעות משל למזון המתברר לדם, עולה אל הלב ומשם אל המוח; כל המדרגות הנאצלות הן כאין ונמשכות ממחשבה אחת, "אמלוך".

הערת קה"ת

ראה לקמן שה"ש יג, ד ואילך.

93 יפה את רעיתי כתרגו

"יפה את, רעייתי, כתרגו". כאן יש לקרוא זאת כרצון התחתון (רעוא) העולה ונעשה רצון העליון.

Song of Songs 6:4 שיר השירים ו':ד'

יָפָה אַתְּ רַעֲיָתִי כְּתִרְצָה נְאֻמָּה כִּירוּשָׁלַם אֵימָה כְּנִדְגָלוֹת:

Thou art beautiful, O my love, as Tirzah, Comely as Jerusalem, Terrible as an army with banners

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 ויחד לבבי

"יחד לבבי ליראה שמך". כאן מדובר בחיבור בין הלב החיצוני ללב הפנימי.

Psalms 86:11 תהילים פ"ו:י"א

הוֹרֵנִי ה' דִּרְכְּךָ אֶהְלֶךְ בְּאֻמָּתְךָ יַחַד לִבִּי לִירְאָה שְׁמֶךָ:

Teach me, O L-RD, Thy way, that I may walk in Thy truth; . Make one my heart to fear Thy name

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 וע"פ מי מנה

במאמר זה מביא אדמו"ר הזקן את "ויחד לבבי" ומסביר שלרצון הלב יש בחינה פנימית — נקודת הלב, אהבה שלמעלה מן השכל הניתנת מלמעלה — ובחינה חיצונית, הנולדת מהתכוננות בגדולת ה'; "ויחד לבבי" מאחד אותן.

הערת קה"ת

לעיל פ' בלק סז, ג.

96 "מי מנה עפר יעקב?" פתיחת מאמר בלקוטי תורה על פרשת בלק, המובאת כמקור לשתי בחינות שבלב.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֹפֶר יַעֲקֹב וּמִסָּפֶר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אַחֲרֵיתִי כְּמֵהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 מוח שליט על הלב

הזוהר אומר שהמוח, שהוא בחינה זכרית, רוכב על הלב ושולט בו. אדמו"ר הזקן מגביל זאת ללב החיצוני.

Zohar III, 224a זח"ג רכד, א

הערת קה"ת

זח"ג רכד, א. וע' בסש"ב ח"א פ"ב [כ].

103 השמיעני את קולך

"יונתני... השמיעני את קולך, כי קולך ערב". המדרש על פסוק זה מובא כדי להמחיש את כוחה של זעקת ישראל.

Song of Songs 2:14 שיר השירים ב':י"ד

יונתני בַּחֲגִי הַסֶּלַע בְּסִתְרֵי הַמְּדִרְגָּה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עָרֵב וּמְרָאֶיךָ נְאוּהָ:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104 מה תצעק אלי

"מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו". דברי הי' על הים.

Exodus 14:15 שמות י"ד:ט"ו

וַיֹּאמֶר ה' אֶל־מֹשֶׁה מַה־תִּצְעַק אֵלַי דְּבַר אֶל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֵּסְעוּ:

And the L-RD said unto Moses: 'Wherefore criest thou unto Me? speak unto the children of Israel, that they go forward

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105 מאור פני מלך חיים

"באור פני מלך חיים". ירידת הנשמה מרחיקה אותה מאור זה.

Proverbs 16:15 משלי ט"ז:ט"ו

בְּאוֹר־פְּנֵי־מֶלֶךְ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ כְּעָב מִלְּקוֹשׁ:

In the light of the king's countenance is life; And his favour is as a cloud of the latter rain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי טז, טו.

106 בע"ת בחילא יתיר

הזוהר אומר שבעלי תשובה עומדים במקום שאין לצדיקים גמורים רשות לעמוד בו, מפני שהם מתקרבים למלך מתוך תשוקת הלב ובכוח רב.

Zohar I, 129b זח"א קכט, ב

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

107 לאתבא צדיקיא בתיובתא

שם מביא אדמו"ר הזקן את האמירה שהמלך המשיח ייחזיר את הצדיקים בתשובה; תשובה היא בחינת "בכל מאדך". הוא מסביר שצדיק שלא חטא מגיע למדרגה זו לא בגלל התנגדות שהייתה בעבר, אלא מפני שגם גן עדן העליון נחשב "מדבר", וגם החכמה העליונה נחשבת "עשייה".

הערת קה"ת

זח"ג (קנג, ב). ועל"ק שה"ש (ג, סע"ב). [כ].

108 לאתבא צדיקיא בתיובתא

לשון זוהר על החזרת הצדיקים בתשובה, שבה משתמש אדמו"ר הזקן כדי לבאר את תכלית ירידת הנשמה בגוף.

Zohar, Beha'alotcha 15:87-16:94 ספר זוהר, בהעלותך ט"ז:פ"ז-ט"ז:צ"ד

109 נהנים מזיו השכינה

בעולם הבא י"הצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה".

Berakhot 17a:12 ברכות י"א:י"ב

מְרַגְלָא בְּפֻמְיָהּ דְּרַב: לֹא כְּעוֹלָם הָזֶה הָעוֹלָם הַבָּא. הָעוֹלָם הַבָּא אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְלֹא פְרִיָּה וְרִבְיָה וְלֹא מִשָּׂא וּמִתָּן וְלֹא קִנְיָא וְלֹא שְׂנָאָה וְלֹא תַּחְרוּת, אֲלֵא צְדִיקִים יוֹשְׁבִין וְעֶטְרוֹתֵיהֶם בְּרָאשֵׁיהֶם וְנִהְנִים מִזִּיּוֹ הַשְּׁכִינָה, שְׁנַאָמַר: "וַיַּחֲזוּ אֶת הָאֱלֹקִים וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ".

It was a favourite saying of Rab : Not like this world is the world to come. In the world to come there is neither eating nor drinking; no procreation of children or business transactions; no envy or hatred or rivalry ; but the righteous sit enthroned, their crowns on their heads, and enjoy the lustre of the Shekinah; as it is said, "And they beheld G-d, and did .eat and drink" (Exod. xxiv. ll)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות יז, א.

110 דע את אלקי

המילים כאן מצטטות את I Chronicles 28:9. הקטע מופיע למטה.

I Chronicles 28:9 דברי הימים א כ"ח:ט'

וְאַתָּה שְׁלֹמֹה־בְּנִי דַע אֶת־אֱלֹקֵי אָבִיךָ וְעָבְדֵהוּ בְּלֵב שָׁלֵם וּבְנֶפֶשׁ תִּפְפָּצָה כִּי כְלִי־לִבָּבוֹת דּוֹרֵשׁ ה' וְכָל־יִצְרַר מִחֻשְׁבוֹת מִבֵּין אִם־תִּדְרָשְׁנוּ יִמְצָא לָךְ וְאִם־תַּעֲזֹבֵנוּ יִזְנִיחַ לְעַד:

And thou, Solomon my son, know thou the G-d of thy father, and serve Him with a whole heart and with a willing mind; for the L-RD searcheth all hearts, and understandeth all the imaginations of the thoughts; if thou seek Him, He will be found of thee; but if thou forsake Him, He will cast thee off .for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כח, ט.

111 וכמארז"ל

כפי שמצוטט בהערה, ראשית חכמה אומר שעיקר התשובה הוא "בכל לבבך", ומביא את הירושלמי על "קרעו לבבכם": אם תקרעו את לבבכם בתשובה, לא תצטרכו לקרוע את בגדיכם.

הערת קה"ת

ער"ח ש' התשובה (פ"ד) עיקר התשובה בכל לבבך (קלא, א). ושם (ספ"ז) מירוש' פ"ב תענית עה"פ וקרעו לבבכם אם קרעתם לבבכם בתשובה אין אתם קורעים בגדיכם כו', יעו"ש. [כ].

112 מוטב דלדייני

רבי מאיר אמר על אלישע בן אבויה: "מוטב שיידון ויבא לעולם הבא".

אדמו"ר הזקן מסיק מכך שגן עדן כדאי בכל סבל.

Chagigah 15b:3 חגיגה ט"ו ב:ג'

כִּי נָח נִפְשִׁיָּה דְאַחַר, אָמַר: לֹא מִידָּן לִידִינְיָה, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי. לֹא מִידָּן לִידִינְיָה — מִשּׁוּם דְּעֵסֶק בְּאוֹרֵייתָא, וְלֹא לְעֻלְמָא דְאַתִּי לִיתִי — מִשּׁוּם דְּחֵטָא. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מוֹטָב דְּלִידִינְיָה וְלִיתִי לְעֻלְמָא דְאַתִּי. מִתִּי אָמוּת, וְאַעֲלֶה עֲשׂוֹן מִקְבְּרוֹ. כִּי נָח נִפְשִׁיָּה דְרַבִּי מֵאִיר סָלִיק קוּטְרָא מִקְבְּרֵיהּ דְאַחַר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

חגיגה טו, ב.

113 יפה שעה אחת בתשובה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ד, מ"ז.

114 יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז

"יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא". משום כך אדם בוכה על ריחוקו מה'.

Pirkei Avot 4:17 משנה אבות ד':י"ז

הוא הנה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

He used to say: more precious is one hour in repentance and good deeds in this world, than all the life of the world to come; And more precious is one hour of the tranquility of the world to come, than all the life of this world

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

115 גנוחי גנח . . וילולי יליל

הגמרא דנה אם התרועה היא "גניחה" (גנוחי גנח) או "לילה" (ילולי יליל); מכאן השברים והתרועה.

Rosh Hashanah 33b:10 ראש השנה ל"ג ב:י'

אמר אב"י: בקא ודאי פליגי, דכתיב: "יום תרועה יהיה לכם", ומתרגמין: "יום יבא יהא לכו". וכתיב באימיה דסיסרא: "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא". מר סבר גנוחי גנח. ומר סבר ילולי יליל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה לג, ב.

116 שאין צ"ג יכולים לעמוד במקומם

רבי אבהו: "במקום שבעלי תשובה עומדין, צדיקים גמורים אינם עומדין".

Berakhot 34b ברכות ל"ד ב

הערת קה"ת

ברכות לד, ב.

117 הקב"ה נקי צור לבבי

"צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". ה' הוא המקור הפנימי של הלב, למעלה מן המוח.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

קִלְה שְׂאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֻלְקֵי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו. וראה ביהל אור שם ע' רס. לקמן בשח"ש לג, ד. אוה"ת ואתחנן ע' רו, רכא.

118 המדרש על "מה תצעק אלי?", שלפי האופן שבו המאמר מצטט אותו, אומר שח' כבר שמע את זעקתם.

Shemot Rabbah 21:1 שמות רבה כ"א:א'

119 המדרש על "יונתי... השמיעני את קולך", שהמאמר מצטט עד למילים: כאשר צעקו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, מיד הושיע אותם הוי'.

Shir HaShirim Rabbah 2:14:2 שיר השירים רבה ב':י"ד:ב'

פסקה 6

120 בחכמה יסד ארץ

"הוי' ייסד את הארץ בחכמה; כונן את השמים בתבונה". כאן הלב החיצוני, ה"ארץ", נמצא למטה מחכמה.

Proverbs 3:19 משלי ג:י"ט

ה' בַּחֲכָמָה יִסֵּד־אֶרֶץ כּוֹנֵן שָׁמַיִם בְּתַבּוּנָה:

The L-RD by wisdom founded the earth; By understanding He established the heavens

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ג, יט.

121 כולם בחכמה עשית

"כולם בחכמה עשית". חכמה היא בחינת "עשייה" ביחס לרצון העליון.

Psalms 104:24 תהילים ק"ד:כ"ד

מַה־רַבּוֹ מַעֲשֵׂיֶיךָ ה' כָּל־ם בַּחֲכָמָה עָשִׂיתָ מְלָאָה הָאָרֶץ גִּנְיָנָה:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קד, כד.

122 ואדי הוי' בשופר יתקע

"והוי' אלקים יתקע בשופר". תקיעת השופר של ה' היא גילוי רצונו העליון.

Zechariah 9:14 זכריה ט':י"ד

וְה' עֲלֵיהֶם יֵרָאֶה וְיֵצֵא כִכְרֶק חֲצוֹ וְאֲדֹנָיִי ה' בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

123 מקרא לשון קריאה

ההערה מפנה לשם לביאור "מקרא" — "קריאה".

הערת קה"ת

ראה ביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תרכ.

124 כל התו' כולה שמותיו

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהתורה שבכתב נקראת "מקרא", מלשון "קריאה", כמו אדם הקורא לחברו בשמו, משום שכל התורה כולה היא

שמותיו של הקדוש ברוך הוא. אלו שתי הנקודות המופיעות גם בפסקה זו.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

רמב"ן עה"ת בהקדמה. זח"ג עג, א. עי' פינחס (עו, ב). וש"נ. [כ].

125 הנגיעה פוסל בה וכן חסר ויתיר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שו"ע יו"ד סערי"ד, ד-ה.

126 בד"ה לסוסתי בפי בשלח

במאמר "לסוסתי" נקראות אותיות התורה "סוסים". שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"אורייתא מחכמה נפקת", ושכאמצעות אותיות התורה נמשך ומתגלה למטה הקדוש ברוך הוא, שהוא קדוש ומובדל, ושביחס אליו אפילו חכמה נחשבת ל"עשייה" — "כולם בחכמה עשית".

הערת קה"ת

תו"א סג, ד.

פסקה 7

127 ברכת יעקב לראובן: "יתר שאת ויתר עז". כאן, האור החדש שנמשך על ידי השופר עולה על מה שהיה קודם הפגם.

Genesis 49:3 בראשית מ"ט:ג

רְאוּבֵן בְּכֹרִי אֶתָּה כְּחֵי וְרֵאשִׁית אוֹנֵי יֶתֶר שְׂאֵת וַיֵּתֶר עֹז:

Reuben, thou art my first-born, My might, and the first-fruits of my strength; The excellency of dignity, and the excellency of power

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 תלת קשרין מתקשראן דא בדא

"שלושה קשרים זה בזה: הקדוש ברוך הוא, התורה וישראל", ולכל אחד מהם בחינה נסתרת ובחינה גלויה.

Zohar III, 73a זח"ג עג, א

הערת קה"ת

ראה זח"ג עג, א-ב.

129 אנת הוא שלימו דכולהו אנת הוא ממלא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (פתח אלי").

130 אנת הוא שלימו דכולהו אנת הוא ממלא כל שמהן

"פתח אליהו": "אתה הוא הממלא את כל השמות, ואתה הוא השלמות של כולם; כשאתה מסתלק מהם, כל השמות נשארים כגוף בלי נשמה".

Tikkunei Zohar 17b:2-3 תקוני זוהר י"ז ב:ב-ג

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהן. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהן כגופא בלא נשמתא. אנת חכים ולא כחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאיןן צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

131 ופסיק טעמא בגווייהו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ג (קלח, א). [כ].

132 ופסיק טעמא בגווייהו

האידירא רבא מצינת שב"הוי הוי"י יש הפסק של טעמי המקרא בין השמות, כפי שמצוי בכל מקום שבו שם נאמר פעמיים, כגון "אברהם אברהם".

Zohar, Idra Rabba 30:230-31:238 ספר זוהר, האדרא רבא ל:ר"ל-ל"א:רל"ח

133 בביטול ק"ש . . כי מצות ק"ש הוא ליחדא בהוי' אחד

כפי שמצטטת ההערה, "ביטול קריאת שמע" אינו פירושו רק אי-אמירתה, אלא היעדר העבודה של קריאת שמע: המצווה היא ליחד את ה' גם מצד העולמות, כך שלאחר בריאתם לא יהיו מציאות נפרדת אלא יהיו בטלים ומיוחדים לחלוטין.

הערת קה"ת

בד"ה ולקחתם לכם תרסי"ה עי' לג כי "אין הכוונה בביטול ק"ש בפוי"מ שלא קרא ק"ש, אלא הכוונה על העדר העבודה דק"ש כו', דהנה מצות ק"ש היא מצות לייחדו והיינו לייחדו גם מצד העולמות דגם לאחר שנבראו העולמות אינם בבחי' מציאות יש ודבר נפרד כי"א בטילים ומיוחדים בתכלית כו"י ע"ש.

134 שאין עוד מלבדו

"הוי' הוא האלקים, אין עוד מלבדו". תוכן האחדות שעליה מצהירים בקריאת שמע.

Deuteronomy 4:35 דברים ד':ל"ה

אֲתָה הָרָאָתָּ לְדַעַת כִּי הוּא הָאֱלֹקִים אֵין עוֹד מִלְבְּדוֹ:

Unto thee it was shown, that thou mightiest know that the L-RD, He is G-d; there is none else beside Him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

135 חכמה . . כח מ"ה

הערת קה"ת מפנה לה' Zohar III, 34a למילים האלה.

Zohar III, 34a זח"ג לד, א

הערת קה"ת

זח"ג לד, א. הקדמת ת"ז בתחלתה. ובכ"מ.

136 והחכמה מאין תמצא

"והחכמה מאין תימצא?" בחסידות קוראים זאת: "החכמה נמצאת מאין" — חכמה היא בחינת ביטול.

Job 28:12 איוב כ"ח:י"ב

וְהַחֲכֵמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם פִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב כח, יב.

137 ואהבת את ה'

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך". הזנחת הדבר פוגמת בה"א של בינה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

שמאל, לגבורה, ולכן קרן של פרה פסולה לשופר.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אלהימיו לארבעתם ופני שור
מהשמאל לארבעתן ופני נשר לארבעתן:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man;
and they four had the face of a lion on the right side; and
they four had the face of an ox on the left side; they four had
also the face of an eagle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

145 שמאל דוחה

"לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת". השמאל, הגבורה, אינה יכולה
להמשיך למטה רחמים.

Sotah 47a:6-7 סוטה מ"ז א:ו-ז'

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו
לגתיו בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לגשו הנוצרי
מתלמידיו בשתי ידיו. אלישע מאי היא, דכתיב: "ויאמר נעמן הואל קח
כפרים", וכתיב: "ויאמר אליו לא לבי תלך כאשר הפך איש מעל
מרכבתו לקראתך העת לקחת את הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים
וצאן וקרן ועבדים ושפחות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סוטה מז, א. וש"נ.

146 והכשבים הפריד יעקב

"ויפר יעקב את הכשבים". הכשבים שייכים ליעקב, שמדתו היא רחמים.

Genesis 30:40 בראשית ל':מ'

והכשבים הפריד יעקב ויתן פני הצאן אליעקד וכל-חום בצאן לבן
וישתילו עדרים לבדו ולא שתם על-צאן לבן:

And Jacob separated the lambs—he also set the faces of the
flocks toward the streaked and all the dark in the flock of
Laban— and put his own droves apart, and put them not
unto Laban's flock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל, מ.

147 רחמנות שהיא מדתו של יעקב

ההערה מפנה לערך הזה במילון בעניין הרחמים כמידתו של יעקב.

הערת קה"ת

קה"י ערך יעקב (ד).

148 עיקר הדין שבר"ה הוא על הגופות . . וכמ"ש בהגמ"י

בהערת השוליים מציין הרבי שבלקוטי תורה כתוב "עיקר הדין", ואילו
בהגהות מיימוניות כתוב "אדם נידון" — דין בכלל.

הערת קה"ת

בספר השיחות תנש"א ע' 36. ובמכתב כללי לר"ה תנש"א (מיום כ"ה אלול
תש"ג, נדפס הספר השיחות תנש"א כרך ב ע' 869) בהערה בשולי הגליון,
מציין שבלקו"ת כותב "ועיקר הדין" אבל בהגמ"י "אדם נדון כו" דין סתם
ע"ש.

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ו, ה.

138 אך ענין ויקרא הוי' הוי' . . קורא וממשיך

הצמח צדק מפנה שם לקטע הזה, בדיונו על "ויקרא הוי' הוי'" כהמשכת
השם העליון.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תקסד שם מציין לכאן, ובעוד כמה מקומות
בענין זה.

139 ועיין מזה באד"ר (דקל"ח ע"א)

שם מצטט הצמח צדק את האדרא רבא על שני השמות: "הראשון שלם
והאחרון שלם בכולהו"; ובתשא הוא מביא קטע מן הקטע הזה.

הערת קה"ת

"קדמאה שלים בתראה שלים בכולהו" — אוה"ת פ' וארא כרך ז ע' ב'תקסד.
באוה"ת פ' תשא ע' ב'סב מביא קטע מכאן.

140 ובביאור האדרא בספר קול ברמה

גם דעתו של Kol BeRamah, שלפיה השם השני הוא העליון, מובאת שם.

הערת קה"ת

מובא גם באוה"ת פ' תשא ע' ב'סב.

141 ועי' בזהר ס"פ תרומה (דקע"ה ע"ב) ובפ' בראשית (ד"כ ע"א)

נוסח ההגהה הזה, וכו' ההפניות לזוהר, מועתק שם.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת תשא ע' ב'סב. וראה גם בפ' וארא כרך ז ע' ב'תקסד.

142 ממעמקים קראתיך

"ממעמקים קראתיך הוי'". התשובה מורידה את הוי' הנעלה ממעמקי הלב.

Psalms 130:1 תהילים ק"ל:א'

שיר המעלות ממעמקים קראתיך ה'

A Song of Ascents. Out of the depths have I called Thee, O
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, א.

143 צ"ל השופר של איל . . של פרה פסול

המילים כאן מצטטות את Rosh Hashanah 26a:5-6. הקטע מופיע
למטה.

Rosh Hashanah 26a:5-6 ראש השנה כ"ו א:ה-ו'

ורבי יוסי אמר ל': דפרה נמי אקרי שופר, דכתיב: "ותישב לה' משור
פר", אם שור — למָה פֶּר, ואם פֶּר — למָה שור? אלא: מאי "שור פר"
— משופר. ורבנן? דכרב מתנה. דאמר רב מתנה: מאי "שור פר" —
שהוא גדול כפר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כו, א-ב.

144 פני שור מהשמאל

בחזון יחזקאל מופיעים פני אריה מימין ופני שור משמאל. השור שייך לצד

המלאכים.

Jonah 4:11 יונה ד':יא

וְאֵינִי לֹא אָחֹס עַל־נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר יִשְׁכְּנָה הָרֶבֶה מִשְׁתִּים־
עֶשְׂרֵה רְבוּ אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע בֵּין־יְמִינוֹ לְשִׁמְאָלוֹ וּבִהְמָה רֶכֶּה:

and should not I have pity on Nineveh, that great city,
wherein are more than sixscore thousand persons that can-
not discern between their right hand and their left hand, and
'also much cattle

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

155 אדם ובהמה תושיע הוי

”אדם ובהמה תושיע, הוי””. שתי המדרגות של ”אדם” ו”בהמה” שדרכן באה
הישועה.

Psalms 36:7 תהילים ל"ז

צִדְקַתְךָ כְּהַרְיָאֵל מְשַׁפְּטִיךָ תְהוֹם רַבָּה אָדָם־וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ הוּא
Thy righteousness is like the mighty mountains; Thy judg-
ments are like the great deep; Man and beast Thou preser-
vest, O L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לו, ז.

156 ויעבור הוי על פניו

פתיחת שלוש־עשרה מידות הרחמים. אדמו"ר הזקן קורא את שני השמות
כשתי בחינות של הוי, ואת ”ויעבור על פניו” כגילוי שמעל ל”פנים”
האלוקות.

Exodus 34:6 שמות ל"ד

וַיַּעֲבֹר ה' עַל־פְּנָיו וַיִּקְרָא ה' ה' אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חַסֵּד
וְאֱמֶת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: "The
L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering,
;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

157 בכהאריז"ל בקשעהמ"ט אם פגמתי באות יו"ד

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

פע"ח שט"ו, פ"ב ופ"ח.

158 אומרים הי"ג מדות בעשיית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה שו"ע או"ח סתר"ב.

159 כתבנו בס' חיים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבינו מלכנו לעשיית.

149 ולכן צריך לתקוע . השפעותם בגשמיות

ביאור מקביל לשאלה מדוע השופר צריך להיות גשמי, כדי שהרחמים
יימשכו למטה בהשפעה גשמית.

הערת קה"ת

ראה עד"ז בעטרת ראש שער ר"ה פי"ט. ד"ה וביום שמחתכם — תש"מ.

150 רוח האדם העולה היא למע'

”מי יודע רוח בני האדם העולה היא למעלה ורוח הבהמה היורדת היא
למטה לארץ?” כאן מפרשים זאת כשני הכיוונים של עלייה וירידה.

Ecclesiastes 3:21 קהלת ג':כ"א

מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנֵי הָאָדָם הָעֹלָה הִיא לְמַעַלָּה וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הַיֹּרֶדֶת הִיא
לְמַטָּה לָאָרֶץ:

Who knoweth the spirit of man whether it goeth upward,
and the spirit of the beast whether it goeth downward to the
?earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ג, כא.

151 והרוח תשוב אל האלקים

”והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה”. מפרשים זאת כתשובה, ”רוח בני
האדם” העולה.

Ecclesiastes 12:7 קהלת י"ב:ז

וְיָשֹׁב הָעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹקִים אֲשֶׁר נָתַןָהּ:
And the dust returneth to the earth as it was, and the spirit
returneth unto G-d who gave it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת יב, ז.

152 והארץ הדום רגלי

”השמים כסאי והארץ הדום רגלי””. ה”ארץ” שאליה יורדת רוח הבהמה היא
הארץ הנעלית הזאת.

Isaiah 66:1 ישעיהו ס"ו:א

כֹּה אָמַר ה' הַשָּׁמַיִם כִּסֵּאִי וְהָאָרֶץ הָדָם רַגְלִי אֵינִי בַּיִת אֲשֶׁר תִּבְנוּ־לִי
וְאֵינִי מְקוֹם מְנוּחָתִי:

Thus saith the L-RD: The heaven is My throne, and the earth
is My footstool; where is the house that ye may build unto
?Me? And where is the place that may be My resting-place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י סו, א.

153 בדי"ה מה יפו פעמיר בנעלים

שם מבאר אדמו"ר הזקן שנמרכבה פני האריה הם אהבה ופני השור הם
יראה; וכן שהנפש הבהמית, ”נעלי” של הנפש, נמשכת משמרי האופנים,
מלאכי המרכבה.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש מג, ג.

154 בהמה רכה

”ובהמה רכה”. בקבלה, ”הבהמה הגדולה” היא המקור שממנו מקבלים

160 ואדי הויי בשופר יתקע

”וה' הוי' יתקע בשופר”. השופר הפשוט, שבו נקרא התוקע.

Zechariah 9:14 זכריה ט:י"ד

וה' עליהם יראה ויצא ככרך חצו ואדני ה' בשופר יתקע והלך בסערות תימן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

161 ע"פ כי כארץ תוציא צמחה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק ”כי כארץ... כן ה' יצמיח”: בראש השנה וביום הכיפורים ”צומחת” תשובה עליונה, לפי מידת ה”זריעה” של תורה ומצוות במשך השנה, אף שההתעוררות מלמעלה שבאה אז גבוהה ממה שהמצוות עצמן ממשיכות.

הערת קה"ת

לעיל נא, ד. וראה בד"ה שובה ישראל תשל"ז הערה 6 (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ד ע' ט).

162 כי כארץ תוציא צמחה

”כי כארץ תוציא צמחה... כן ה' הוי' יצמיח צדקה ותהילה”. פתיחת מאמר על ההתגלות של ראש השנה.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:יא

כי כארץ תוציא צמחה וקגנה ורועיה תצמיח כן אדני ה' יצמיח צדקה ותהלה נגד כל־הגוים:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

163 השופר הגדול של העתיד, המבואר בחלק זה.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:י"ג

והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנודחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

164 אמרו לפני מלכיות

”אמרו לפני פסוקי מלכויות, כדי שתמליכוני עליכם”. מטרת תקיעת השופר בהווה.

Rosh Hashanah 16a:15-16 ראש השנה ט"ז א:ט"ו-ט"ז

ומפני מה אמרה תורה נסכו מים בְּחַג — אִמֵּר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: נִסְכּוֹ לִפְנֵי מֵיִם בְּחַג, כְּדֵי שִׁיתְּבָרְכוּ לָכֶם גְּשָׁמֵי שָׁנָה. וְאָמְרוּ לִפְנֵי בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מַלְכוּת וְכְרוֹנוֹת וְשׁוֹפְרוֹת. מַלְכוּת — כְּדֵי שֶׁתְּמַלְכֵנוּי עֲלֵיכֶם, וְכְרוֹנוֹת — כְּדֵי שֶׁיַּעֲלֶה זְכוּרֵיכֶם לִפְנֵי לְטוֹבָה, וּבִמְהָ — בְּשׁוֹפֵר. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: לָמָּה תּוֹקְעִין בְּשׁוֹפֵר שֶׁל אֵיל? אָמַר הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא: תִּקְעוּ

לפני בשופר של איל, כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

165 ממלא כל שמהן

פתח אליהו: ”אתה הוא דממלא כל שמהן”. ההמשכה מלמעלה ממלאת את הפגמים בשם הוי'.

Tikkunei Zohar 17b:2-3 תקוני זוהר י"ז ב:ב-ג

וכל ספירן כל חד אית ליה שם ידיע. ובהון אתקריאו מלאכיא. ואנת לית לך שם ידיע. דאנת הוא ממלא כל שמהן. ואנת הוא שלימו דכלהו וכד אנת תסתלק מנהון אשתארו כלהו שמהן כגופא בלא נשמתא. אנת חכים ולא כחכמה ידיעא. אנת הוא מבין ולא מבינה ידיעא. לית לך אתר ידיעא אלא לאשתמודעא תוקפך וחילך לבני נשא. ולאחזאה לון איך אתנהיג עלמא בדינא וברחמי דאינון צדק ומשפט כפום עובדיהון דבני נשא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

166 לא שנית

”כי אני הוי' לא שנית”. בחינת סוכב כל עלמין, שעם זאת עדיין קשורה לעולמות.

Malachi 3:6 מלאכי ג:ו

כי אני ה' לא שנית ואתם בנֵי־יעקב לא כִּלִיתֶם:

For I the L-RD change not; and ye, O sons of Jacob, are not consumed.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

167 שהארץ . . לגבי השמים

שם כותב אדמו"ר הזקן שגם ביחס לדברים גשמיים הארץ היא כגרגר חרדל לעומת עולם הגלגלים, ועל אחת כמה וכמה שכל דבר גשמי נחשב לאין לעומת הרוחני.

הערת קה"ת

ע"ל מסעי (פח, ג), שם איי נגד עולם הגלגלים, יעו"ש. [כ].

168 גבהו שמים מעל הארץ

”כי גבהו שמים מארץ, כן גבהו דרכי מדרכיכם”. השמים גבוהים מאוד מן הארץ, אך עדיין עומדים ביחס אליה.

Isaiah 55:9 ישעיהו נ"ה:ט

כי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָבְהוּ דַּרְכֵי מַדְרֵיכֶם וּמַחְשַׁבְתִּי מִמַּחְשַׁבְתֵּיכֶם:

For as the heavens are higher than the earth, So are My ways higher than your ways, And My thoughts than your thoughts

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי נה, ט.

169 הללוהו כרוב גודלו

”הללו לפי רוב גודליו”. יש מדרגות רבות בגדולת ה', זו למעלה מזו.

Psalms 150:2 תהילים ק"נ:ב

הַלְלוּהוּ בַּגְּבוּרָתוֹ הַלְלוּהוּ בְּרֹב גְּדֻלּוֹ:

Praise Him for His mighty acts; Praise Him according to His abundant greatness

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קנ, ב. ראה לעיל פי' נצבים מד, ד.

170 ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה

”ויאמר ביום ההוא: הנה אלקינו זה.” ה”הוא” הנסתר יהפוך ל”זה” הגלוי.

Isaiah 25:9 ישעיהו כ”ה:ט

ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה’ קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

And it shall be said in that day: ‘Lo, this is our G-d, For whom we waited, that He might save us; This is the L-RD, for whom we waited, We will be glad and rejoice in His salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

ישעיי כה, ט.

171 הוא עשנו

”דעו כי ה’ הוא אלקים, הוא עשנו”. ספרא דצניעותא מפרש את ”הוא” כמדרגה הנסתר.

Psalms 100:3 תהילים ק:ג

דעו כי Havayah הוא אלקים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו: Know ye that the L-RD He is G-d; it is He that hath made us, and we are His, His people, and the flock of His pasture.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

172 ובפרדס שער י”ד פ”ג

ההערה מפנה לשם בקשר לקטע בפרדס על ”ביום ההוא”.

הערת קה”ת

ראה אוה”ת פ’ תצא ע’ תתעו.

173 ע”פ הבאים ישרש יעקב

במאמר על ”הבאים ישרש יעקב” מסביר אדמו”ר הזקן את ההשתרשות באמצעות יעקב, הברית התיכון, וקול יעקב, המחבר את הרוחני עם הגשמי; הקול עצמו כולל אש, מים ורוח.

הערת קה”ת

תו”א נד, ג.

174 הבאים ישרש יעקב

”הבאים ישרש יעקב”. פתיחת מאמר בתורה אור המצוטטת בקשר ל”שמים החדשים”.

Isaiah 27:6 ישעיהו כ”ז:ו

הבאים ישרש יעקב יציי ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנוכה:

In days to come shall Jacob take root, Israel shall blossom and bud; And the face of the world shall be filled with fruitage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

175 אשר אני עושה

”כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה”. ”אני” בעצמי: הגילוי העתידי ממדרגה שלמעלה מהעולמות.

Isaiah 66:22 ישעיהו ס”ו:כ”ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עשה עמדים לפני נאם: ה’ כן יעמד וירעכם ושמכם:

For as the new heavens and the new earth, which I will make, shall remain before Me, saith the L-RD, so shall your seed and your name remain.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

176 ואת כל אלה ידי עשתה

”כל אלה ידי עשתה”. השמים של ההווה באים מ”ידי”, ולא מ”אני” בעצמי.

Isaiah 66:2 ישעיהו ס”ו:ב

ואת כל אלה ידי עשתה ויהיו כל אלה נאם: ה’ ואליה אביט אל עני ונכה ירוח וחרד על דברי:

For all these things hath My hand made, and so all these things came to be, saith the L-RD; but on this man will I look, even on him that is poor and of a contrite spirit, and trembleth at My word.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

ישעיי סו, ב.

177 בדה”ב ויושט המלך לאסתר

שם מסביר אדמו”ר הזקן שכאשר אסתר עמדה בחצר, כל עלייתה הגיעה רק ל”ראש השרביט”; ואילו לאחר מכן, כשהמלך היה בבית, היא בכתה והתחננה לעורר רחמים רבים, כדי שהחושך יתהפך לאור.

הערת קה”ת

תו”א צד, ב.

178 שרביט הזהב אשר בידו

”ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו, ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט”. הפסוק מובא כדי להצביע על ההבדל בין ”ידי” ובין ”אני”.

Esther 5:2 אסתר ה:ב

ויהי כראות המלך את אסתר המלכה עומדת בחצר נשאה חן בעיניו ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב אשר בידו ותקרב אסתר ותגע בראש השרביט:

And it was so, when the king saw Esther the queen standing in the court, that she obtained favour in his sight; and the king held out to Esther the golden sceptre that was in his hand. So Esther drew near, and touched the top of the sceptre.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

179 ולגדולתו אין חקר

”גדול ה’ ומהולל מאד, ולגדולתו אין חקר”. המקור לשופר הגדול.

Psalms 145:3 תהילים קמ”ה:ג

גדול ה’ ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר:

Great is the L-RD, and highly to be praised; And His greatness is unsearchable.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קמה, ג.

180 מצות אינן בטילות לע”ל

איגרת הקודש, סימן כ”ו, מביאה את דברי רעיא מהימנא: לעתיד לבוא, כשישראל יטעמו מעץ החיים, עץ הדעת טוב ורע — עולם האיסור וההיתר, הטומאה והטהרה — לא ישלוט בהם עוד. ההערה מפנה לשם בעניין מעמדן של המצוות לעתיד לבוא.

הערת קה”ת

ראה אגה”ק סכ”ו (קמה, א). לקו”ש ח”ה ע’ 244. חט”ו ע’ 141 ושי”נ. חיי”ט ע’ 183. סה”ש תשנ”ב ע’ 27 ואילך. בארוכה נתבאר באוה”ת ר”ה ע’ בקיג. פ’ בשלח ע’ תעה ואילך. וראה המשך תערי”ב פרק קצג.

181 צ"ע בגמרא בנדה (דס"א ע"ב)

ההערה מצטטת את הגמרא: "אמר רב יוסף: זאת אומרת, מצוות בטלות לעתיד לבוא", ומפנה לדיון של הרבי בנוסח הדברים.

הערת קה"ת

"אמר רב יוסף זאת אומרת מצוות בטלות לעתיד לבוא". וראה בסה"ש תשנ"ב ע' 29 הערה 25. שם ע' 30 לשון הגמרא.

182 בסדרי טהרה בחידושי

כפי שמוסבר בהערה, בחידושים אלה נדונות בהרחבה שיטות הרשב"א והר"ן בשאלה אם המצוות יתבטלו.

הערת קה"ת

נדפסו בסוף הלי יו"ד חידושים על מסי' נדה דשם מבאר בארוכה בשיטת הרשב"א והר"ן. וראה בסה"ש תשנ"ב ע' 28 הערה 22 שמציין לספרים שנשמנו בספר שדי חמד כללים מ"ע"ש. וראה שם ע' 30 הערה 39 שתירוצו עולה רק לגירסת הרא"ש ע"ש.

183 אשרי העם יודעי תרועה

"אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה; הִי, בְּאוֹר פְּנִיךָ יִהְיֶה כוֹן". כל תקיעה בשופר מגלה את אור פניו של ה'.

Psalms 89:16 תהילים פ"ט:ט"ז

אֲשֶׁרִי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה הִי בְּאוֹר־פְּנִיךָ יִהְיֶה כוֹן:

Happy is the people that know the joyful shout; They walk, O L-RD, in the light of Thy countenance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פט, טז.

184 "ואור פניך כי רציתם". פניו של ה' הם רצונו.

Psalms 44:4 תהילים מ"ד:

כִּי לֹא בְּחַרְבָּם יִרְשׁוּ אֶרֶץ וְזוֹרְעִים לֹא־הוֹשִׁיעָה לָמוֹ כִּי־יִמְיֶנְךָ וְזוֹרְעֶךָ וְאוֹר פְּנִיךָ כִּי רָצִיתָם:

For not by their own sword did they get the land in possession, Neither did their own arm save them; but Thy right hand, and Thine arm, and the light of Thy countenance, because Thou wast favourable unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

185 ישר יחזו פנימו

"יִשְׂרָאֵל יִחְזוּ פָנָיו". אחד הפסוקים על פניו של ה' המובאים בהגהה.

Psalms 11:7 תהילים י"א:

כִּי־צִדִּיק הִי צְדָקוֹת אֱהָב יִשָּׂר יִחְזוּ פָנָיו:

For the L-RD is righteous, He loveth righteousness; the upright shall behold His face

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

186 רעוא דכל רעוין

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"ב (פח, ב). [כ].

187 המקובלים הראשונים

הרבי מזהה את "המקובלים הראשונים" המשווים בין "שמו" ל"רצון" עם מקור זה.

הערת קה"ת

עבודת הקודש ח"א רפ"ב בשם תלמיד הרמב"ן. וראה באוה"ת ענינים ע' קכב שמביא דעת המגן דוד שחולק על זה. ובע"ח שמ"א פ"ג הביא בי דעות אלו ע"ש בארוכה.

188 שמו גימטריא רצון

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

פע"ח ש' הק"ש (ס"פ כח). [כ].

189 בדי"ה וירא ישראל

שם מבחין אדמו"ר הזקן בין שם הוי' התחתון, המחיה את העולמות, לבין שם הוי' העליון, שאליו מגיעים רק באמצעות ביטול. הימנעות מרע עושה למעלה יו"ד, צמצום, ועשיית טוב — ה"א, התפשטות.

הערת קה"ת

תו"א סב, א.

190 בביאור ע"פ בואו חשבון

כאן מתחיל הביאור של "על כן יאמרו המושלים, בואו חשבון", בעניין "חשבוננו של עולם".

הערת קה"ת

לעיל פ' חקת טו, ד.

191 כל פרוטה מצטרפת לחשבון גדול

"כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול", נאמר על צדקה; הפסוק מובא בהקשר של חשבון "גדול".

Bava Batra 9b:1 כבא בתרא ט' ב:א

"משגשג ארחתיה דאימיה", משמיה דרבי אלעזר – מאי דכתיב: "וילבש צדקה כשריו"? לומר לך: מה שריון זה – כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול, אף צדקה – כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. רבי חננאל אמר מהכא: "וכבד עדים כל צדקתינו"; מה כבד זה – כל גימא וגימא מצטרפת לכבד גדול, אף צדקה – כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

192 וברחמים גדולים אקבצך

"וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבֹּצְךָ". קיבוץ הגלויות לעתיד לבוא נובע מן השופר הגדול, שממשיך רחמים גדולים.

Isaiah 54:7 ישעיהו נ"ד:ז

בְּרַגַע קָטָן עֲזַבְתִּיךָ וּבְרַחֲמִים גְּדֹלִים אֶקְבֹּצְךָ:

For a small moment have I forsaken thee; But with great compassion will I gather thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעי' נד, ז.

193 ובכסא מלך פיי רחמים גדולים

שם מצוטט הנוסח של כיסא מלך על "רחמים גדולים".

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת נ"ך כרך א ע' רסו.

194 סד"ה בעצם היום

במאמר "בעצם היום הזה נימול אברהם" מסביר אדמו"ר הזקן את "גדולה מילה שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות": ה"מילה הגדולה" באה למעלה — "ומל ה' אלקיך את לבבך" — ונמשכת באמצעות שלוש עשרה

מידות הרחמים, שהן למעלה מחכמה ולמעלה משם הוי', כשם שברית היא למעלה מן השכל.

הערת קה"ת

תו"א יג, ג.

195 גדולה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות

רבי ישמעאל אומר: "גדולה מילה, שנכרתו עליה שלוש עשרה בריתות". הדברים מובאים כדי לבאר את הקשר בין "גדול" ל"י"ג המידות.

Nedarim 31b:8-9 נדרים ל"א ב:ח"ט

רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: מֵאוֹסָה הִיא הָעֶרְלָה, שֶׁנִּתְגַּנְּנוּ בָּהּ רִשְׁעִים שְׁנָאָמַר: "כִּי כָל הַגּוֹיִם עֶרְלִים". רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: גְּדוּלָּה מִלָּה, שֶׁנִּכְרְתוּ עָלֶיהָ שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה בְרִיתוֹת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: גְּדוּלָּה מִלָּה שְׁדוּחָה אֶת הַשֶּׁבֶת חֲמוּרָה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

196 והיה ביום ההוא יתקע מאי ביום ההוא

הזוהר שואל: "מהו 'ביום ההוא'?" ומשיב: "יום אחד, נודע להווי"; לאחר מכן הוא מבאר שהשופר הגדול הוא היובל העליון.

Zohar, Vaetchanan 18:124-20:134 ספר הזוהר, ואתחנן י"ה:קכ"ד-כ"קל"ד

He then began a discourse on the verse: "And it shall come to pass in that day that a great trumpet shall be blown; and they shall come which were ready to perish in the land of Assyria, and they that were outcasts in the land of Egypt" (Isa. 27, 13). 'What is meant', he said, 'by "that day"? It is that day which shall be known to the Holy One, blessed be He, as it is written, "But it shall be one day which is known ... unto the L-rd

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

197 והיה יום אחד הוא יודע לה'

"וְהָיָה יוֹם אֶחָד, הוּא יִנָּדַע לַהוּי". כך מבאר הזוהר את "ביום ההוא".

Zechariah 14:7 זכריה י"ד:ז

וְהָיָה יוֹם יוֹסֵף הוּא יִנָּדַע לַה' לֹא־יוֹם וְלֹא־לַיְלָה וְהָיָה לַעֲתֶ-עֶרֶב הַיְּהִי אוֹר:

And there shall be one day Which shall be known as the L-RD'S, Not day, and not night; But it shall come to pass, that at evening time there shall be light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

198 כי גדול יום

"כי גדול יום יזרעאל". "היום ההוא" הוא היום הגדול, שבו תוקעים בשופר גדול.

Hosea 2:2 הושע ב:ב

וְנִקְבְּצוּ בְנֵי־יְהוּדָה וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל יִתְּדוּ וְשָׂמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן־הָאָרֶץ כִּי גְדוֹל יוֹם יִזְרְעָאֵל:

And the children of Judah and the children of Israel shall be gathered together, and they shall appoint themselves one head, and shall go up out of the land; for great shall be the day of Jezreel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

199 כתיב יתקע ולא נזכר מי התוקע

הרבי מוסיף את דברי אדמו"ר האמצעי ש"יתקע", כשהתייז קמוצה, פירשו שהשופר יתקע מאליו; ומסביר שהשופר הרגיל מעורר את מי שקרובים

במידה מסוימת, ואילו השופר הגדול מעורר גם את האובדים והנידחים.

הערת קה"ת

"ואדמו"ר האמצעי [בספר עטרת ראש שער ר"ה פכ"ב] מוסיף עוד דיוק בזה שנאמר יתקע לשון יתקע (תי"ו בקמ"ץ) מורה שיתקע מעצמו. ונקודות הביאור (בהדרושים) [לקו"ת שם ס, א עט"ר שם] היא, דההתעוררות שעל ידי שופר סתם הוא לאלה שהם בקירוב קצת, ובכדי לעורר את האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים שגם הם יתעוררו לבוא לירושלים ולהשתחוות לה', הוא על ידי שופר גדול" — ד"ה והיה ביום ההוא תשכ"ח, נדפס בסה"מ מלוקט ח"ו ע' ג.

200 "כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני הוי' תטהרו". הפסוק אינו מציין מי הוא המכפר, משום שהכפרה היא מבחינה שלמעלה משם הוי'.

Leviticus 16:30 ויקרא ט"ו:ל

כִּי־בַיּוֹם הַזֶּה יִכָּפֵר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכָּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ:

For on this day shall atonement be made for you, to cleanse you; from all your sins shall ye be clean before the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

201 רב יוסף מסיק מפסק דין הנוגע לתכריכי קבורה כי "המצוות בטלות לעתיד לבוא" — זהו הקטע שהמאמר אומר שיש לעיין בו.

Niddah 61b נדה ס"א ב

פסקה 9

202 ובאו כי והשתחויו לה'

האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים, שרק השופר הגדול יעורר אותם.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:י"ג

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאֲבָדִים בְּאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהַנִּדְחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ לַה' בְּהַר הַקֹּדֶשׁ בִּירוּשָׁלַם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כז, יג.

203 "אשרי העם יודעי תרועה; הוי', באור פניך יהלכון". גם עם השופר הפשוט יש עדיין "הליכה".

Psalms 89:16 תהילים פ"ט:ט"ז

אַשְׁרֵי הָעָם יְדַעֵי תְרוּעָה ה' בְּאוֹר־פְּנִיךָ יִהְלְכוּ:

Happy is the people that know the joyful shout; They walk, O L-RD, in the light of Thy countenance

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

204 סד"ה וכל העם רואים

שם מסביר אדמו"ר הזקן את "וכל העם רואים את הקולות... וקול השופר": "הקולות" הם המשכות של אור אין סוף מהעלם לגילוי, הלפידים הם הכמיהה הלוהטת לעלות למעלה, וכל אלה באו באמצעות קול השופר, מקור התענוגים.

הערת קה"ת

תו"א עד, ב.

205 ויהי קול מעל לרקיע

”והנה קול מעל לרקיע”. מובא ממאמר בתורה אור על הקולות במתן תורה.

Ezekiel 1:25 יחזקאל א'כ"ה

וַיְהִי־קוֹל מֵעַל לַרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל־רֹאשֵׁם בְּעֶמְדָם תְּרַפִּינָה כְּנִפְיָהּ:

For, when there was a voice above the firmament that was over their heads, as they stood, they let down their wings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

206 וסד"ה השמים כסאו

לקראת סוף המאמר "השמים כסא" מסביר אדמו"ר הזקן שאי אפשר להגיע באמצעות תורה ומצוות, שהן פנימיות, לאור המקיף — "ואל זה אביט" — אלא רק באמצעות ביטול בתפילה, בהשתחויה ובהשתטחות. הדבר דומה לאדם המשתחוה לפני מלך שאינו יכול להתקרב אליו בגלל רוממותו; אז האור נמשך מעצמו.

הערת קה"ת

תו"א בתחלתו.

207 בד"ה שחורה אני

שם מסביר אדמו"ר הזקן שצדקה הניתנת מיגיעתו של האדם ("חמישית לפרעה") מביאה גילוי של אור אין סוף בנפש, וממנו נמשכות "ארבע ידיים", שהראשונה שבהן היא היד הגדולה: "וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים". החסד העליון מתפשט נמוך כל כך, אפילו "למצרים", עד שהרהורי תשובה עולים גם בנפש שפלה המלוכשת בגשמיות.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש ו, סע"ד ואילך.

208 "שחורה אני ונאווה". תחילת המאמר בלקוטי תורה המובא על "היד הגדולה".

Song of Songs 1:5 שיר השירים א'ה'

שְׁחֹרָה אֲנִי וְנָאוֹה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵלֵי קֶדָר כִּירְעוֹת שְׁלֹמֹה:

I am black, but comely, O ye daughters of Jerusalem, As the tents of Kedar, As the curtains of Solomon

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

209 וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים

"וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי' במצרים". היד הגדולה הגיעה עד למטה, אפילו אל "מצרים".

Exodus 14:31 שמות י"ד:ל"א

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם וַיֵּירָאוּ הָעָם אֶת־ה'

וַיֹּאמְרֵינוּ בְּה' וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

210 ב"מ פ' כי תצא (דרע"ז ע"א)

ההערה מפנה לשם לדברי רעיא מהימנא על "היד הגדולה".

הערת קה"ת

ראה אוה"פ פ' בשלה ע' תל.

211 אשרי יושבי

"אשרי יושבי ביתך". אושר ותענוג — השורש הקדוש של המילה

אשור.

Psalms 84:5 תהילים פ"ד:ה'

אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בֵיתְךָ עוֹד יִהְיוּ לְךָ סֵלָה:

Happy are they that dwell in Thy house, they are ever praising Thee. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים פד, ה.

212 באשרי כי אשוני בנות

לאה קראה לבנה אשר: "באשרי, כי אשוני בנות".

Genesis 30:13 בראשית ל'י"ג

וַתֹּאמֶר לְאָה בְּאֲשֶׁרִי כִי אֲשֹׁרֵנִי בְנוֹת וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ אֲשֶׁר:

And Leah said: 'Happy am I! for the daughters will call me happy.' And she called his name Asher

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ל', יג. ראה ד"ה והי' ביום ההוא תשמ"ב (ע' 7).

213 אשר קדשנו במצותיו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

עת"ז (ת"ל) עד, ב. וריש (תט"ל). [כ].

214 ובזהר ויחי (דרמ"ז ע"א)

לשון הקטע בזוהר, עם פירושים.

הערת קה"ת

הלשון עם הגהות בביאורו"ז להצ"צ כרך ב ע' תשמ. וראה אוה"ת פ' ויחי כרך ב שפה, א. אוה"ת פ' שופטים ע' תתתי.

215 מאשר שמנה לחמו

"מאשר שמנה לחמו". זוהר על ויחי מפרש זאת על העולם הבא.

Genesis 49:20 בראשית מ"ט:כ'

מֵאֲשֶׁר שָׁמְנָה לַחְמוֹ וְהוּא יִתֵּן מַעַדְנֵי־מֶלֶךְ:

As for Asher, his bread shall be fat, And he shall yield royal dainties

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

216 אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם

"אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם". במאמר מאוחר יותר נדון אשר נוסף.

Micah 7:20 מיכה ז'כ'

תִּתֵּן אֱמֻנָה לַיַּעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

217 וזה לעומת זה

"גם את זה לעומת זה עשה אלקים". תענוג גשמי (אשור) עומד כנגד תענוג של קדושה (אשר).

Ecclesiastes 7:14 קהלת ז'י"ד

בְּיוֹם טוֹבָה הִנֵּה כְּטוֹב וּבְיוֹם רָעָה רָאָה גַם אֶת־זֶה לְעִמְתּוֹ זֶה עֲשֵׂה הָאֱלֹקִים עַל־דִּבְרֹת שְׁלֹא יִמָּצֵא הָאָדָם אַחֲרָיו מְאוֹמָה:

In the day of prosperity be joyful, and in the day of adversity consider; G-d hath made even the one as well as the other, to

.the end that man should find nothing after him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יד.

218 ופי האובדים . . ונשקע הניצוץ אלקות שבנפשו

הרבי מציין שרוח הטומאה רוצה לשרות רק בכלי קדוש, במקום שהקדושה הסתלקה ממנו.

הערת קה"ת

בסח"ש תנש"א ע' 372 בשולי העמוד מציין ע"ז: "להעיר ש"רוח הטומאה . . אינה מתאוה לשרות אלא בכלי של קודש במקום קדושה שנסתלקה משם כו" (ש"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ת) סוס"ד, וראה בארוכה אדה"ח ר"פ חוקת" עכ"ל.

219 וישמן ישורון ויבעט

"וישמן ישורון ויבעט; שמנת, עבית, כשית". התענגות מובילה למרד ולאובדן.

Deuteronomy 32:15 דברים ל"ב:טו

וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה עשהו וינבל צור ישענתו:

But Jeshurun waxed fat, and kicked— Thou didst wax fat, thou didst grow thick, thou didst become gross— And he forsook G-d who made him, And contemned the Rock of his salvation.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, טו.

220 בד"ה כנשר יעיר

בביאור "סלח לנו כי חטאנו" מסביר אדמו"ר חזקן שמי שאינו שומר על הניצוץ האלקי שבנפשו מתרשל בשמירתו והוא אובד. הסליחה היא השבת רצונו של ה', הנמשכת באמצעות תשובה "ממעמקים", המעלה את הניצוץ מן הקליפה אל מקורו. גילוי זה מאיר בעשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר: "דרשו ה' בהמצאו".

הערת קה"ת

לקמן פ' האוינו עה, א ואילך.

221 ולא שמעו אל משה מקוצר רוח

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה". המצוקה במצרים לא הותירה להם פניות להקשיב.

Exodus 6:9 שמות ו:ט

וידבר משה בן אל־בנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל־מֹשֶׁה מִקְצָר רֹחַ וּמִעֲבֹדָה קָשָׁה:

And Moses spoke so unto the children of Israel; but they hearkened not unto Moses for impatience of spirit, and for cruel bondage.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות ו, ט.

222 ושכרת ולא מיין

"לכן שמעו נא זאת, ענייה ושכורת ולא מיין". בלבול שנובע ממצוקה; ההפניה בפרק נט היא לפסוק זה.

Isaiah 51:21 ישעיהו נ"א:כ"א

לְכֹן שְׁמַעֲנָא זֹאת עֲנִיָּה וְשִׁכְרָת וְלֹא מִיֵּין:

Therefore hear now this, thou afflicted, And drunken, but ;not with wine

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

223 יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור

"יחרדו כצפור ממצרים וכיונה מארץ אשור". שובן של שני הסוגים של נשמות אובדות.

Hosea 11:11 הושע י"א:יא

יִחַרְדוּ כְּצֹפֹר מִמִּצְרַיִם וְכִיּוֹנָה מֵאֶרֶץ אֲשׁוּר וְהוֹשְׁבֵתֵיהֶם עַל־בְּתֵיהֶם נֶאֱמַר־Havayah

They shall come trembling as a bird out of Egypt, And as a dove out of the land of Assyria; And I will make them to dwell .in their houses, saith the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

224 כי הוא ישאג

"הם ילכו אחר הוי", אשר ישאג כאריה, כי הוא ישאג. "השאגה היא השופר הגדול.

Hosea 11:10 הושע י"א:י

אֲחֵרֵי ה' יִלְכוּ כְּאַרְיֵה יִשְׁאָג כִּי־הוּא יִשְׁאָג וְיִחַרְדּוּ בָנִים מִיָּם:

They shall walk after the L-RD, Who shall roar like a lion; For He shall roar, And the children shall come trembling .from the west

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

225 ועיני יחרדו כו' שהוא בחי ביטול והשתחוואה

ההערה מפנה לשם לביאור עניין החרדה.

הערת קה"ת

בענין חרדה ראה מאמרי אדה"ז אתהלך ע' קכב.

226 ויחרד כל העם

במעמד הר סיני נשמע "קול שופר חזק מאוד, וכל העם רעדו". הרעד הוא ביטול.

Exodus 19:16 שמות י"ט:טז

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיט הַבִּקָּר וַיְהִי קֶלֶת וּבִרְקִים וַעֲנָן כָּבֵד עַל־הָהָר וְקֹל שֹׁפַר חָזָק מְאֹד וַיִּחַרְד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה:

And it came to pass on the third day, when it was morning, that there were thunders and lightnings and a thick cloud upon the mount, and the voice of a horn exceeding loud; .and all the people that were in the camp trembled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות יט, טז.

227 אם יתקע שופר בעיר

"האם יתקע שופר בעיר והעם לא ירעד?" "העיר" היא עולם הדיבור.

Amos 3:6 עמוס ג:ו

אִם־יִתְקַע שׁוֹפָר בְּעִיר וְעָם לֹא יִחַרְדּוּ אִם־תִּהְיֶה רָעָה בְּעִיר וְהִ' לֹא עָשָׂה:

Shall the horn be blown in a city, And the people not trem-?ble? Shall evil befall a city, And the L-RD hath not done it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

עמוס ג, ו.

228 עיר אלקינו

הערת קה"ת מפנה לPsalms 48:2 למילים האלה.

Psalms 48:2 תהילים מ"ח:ב

גָּדוֹל הוּא וּמִהָלָל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹקֵינוּ הַר־קֹדֶשׁ:

Great is the L-RD, and highly to be praised, In the city of our
G-d, His holy mountain

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ע"פ תהלים מח, ב.

229 למען הקים אותך לו לעם

"כדי לכוונן אותך היום לעם שלו." "העם" שכבר קשור לה.

Deuteronomy 29:12 דברים כ"ט:יב

לְמַעַן הָקִים־אֶתְּךָ הַיּוֹם לִעַם וְהוּא יְהִי־לְךָ לְאֱלֹקִים כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
וְכַאֲשֶׁר נִשְׁפַּע לְאַבְתִּיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלְיַעֲקֹב:

that He may establish thee this day unto Himself for a people,
and that He may be unto thee a G-d, as He spoke unto thee,
and as He swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac,
and to Jacob

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים כט, יב.

230 כחשכה כאורה

"גם חושך אינו חשוך בעיניך... החושך דומה לאור." לפני אור אין סוף
עצמו, אפילו מצרים ואשור מתבטלות.

Psalms 139:12 תהילים קל"ט:יב

גַּם־חֹשֶׁךְ לֹא־יִחְשֶׁיךָ מִמֶּךָ וְלַיְלָה כִּי־אֵיךְ כְּחֹשֶׁכָה כְּאוֹרָה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night
shineth as the day; The darkness is even as the light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קלט, יב.

231 בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר

"הקדוש בקרבך, ולא אבוא בעיר." לעתיד לבוא לא תימשך השפעה אל
ה"עיר" הטמאה.

Hosea 11:9 הושע י"א:ט

לֹא אֶעֱשֶׂה חֲרוֹן אָפִי לֹא אָשׁוּב לְשַׁחַת אֶפְרַיִם כִּי אֵל אֲנִי וְלֹא־אִישׁ
בְּקִרְבִּי קָדוֹשׁ וְלֹא אָבוֹא בְּעִיר:

I will not execute the fierceness of Mine anger, I will not re-
turn to destroy Ephraim; For I am G-d, and not man, The
Holy One in the midst of thee; And I will not come in fury

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

הושע יא, ט.

232 נעשה לנו עיר ומגדל

דור הפלגה: "הבה נבנה לנו עיר ומגדל... ונעשה לנו שם." ה"עיר"
הטמאה.

Genesis 11:4 בראשית י"א:ד

וַיֹּאמְרוּ הִבָּה נִבְנֶה־לָּנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרֹאשׁוֹ בַשָּׁמַיִם וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שֵׁם פֶּן־
נִפְזֹץ עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ:

And they said: 'Come, let us build us a city, and a tower, with
its top in heaven, and let us make us a name; lest we be scat-
'tered abroad upon the face of the whole earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יא, ד.

233 ועי' בוהר פי נח דע"ה

שם מובא אותו זוהר: העיר והמגדל נועדו לייחוד ולחיבור, ומכיוון שחיבור
ממשיך ממקום נעלה מאוד, אמר ה' "לא יבצר מהם". כיוון שלא יקבלו
עליהם ביטול ועול, היו ממשיכים את השפע מן הקדושה למקומות שאינם
קדושים.

הערת קה"ת

מובא גם בתו"א יא, ב. וראה הלשון במאמרי אדה"צ פרשיות פי נח ע' סב.
אוה"ת בראשית כרך ו תתרע, א. המשך זאת חנוכת המזבח תר"מ סעי' יד.
ובאוה"ת נ"ך כרך א ע' תקג.

234 כד"ה ביום השמע"צ

במאמר "ביום השמיני עצרת" מסביר אדמו"ר חזקן שהמילה "אשר" ב"אשר
קדשנו במצוותיו" נובעת מ"באשרי", כלומר "בשמחתי", ומ"אשרי" –
לשונות של שבח על טוב שאין לו סוף: התענוג העליון, המתגלה באמצעות
המצוות, שהן הרצון העליון שלמעלה מחכמה.

הערת קה"ת

לקמן פג, ג.

235 זוהר על בראשית, בעניין השם אשרה, מובא כמקבילה הלא-קדושה
לתענוג.

Zohar, Bereshit 80:207-82:215 ספר זוהר, בראשית פ' ר"ז-פ"ב:רס"ו

236 הערת קה"ת מפנה לZohar, Vayikra 58:386-60:396 למילים האלה.

Zohar, Vayikra 58:386-60:396 ספר זוהר, ויקרא נ"ח:שפ"ו-ס'שצ"ו

237 דרשו ה' בהמצאו

"דרשו ה' בהמצאו". סוף הקטע המצוטט מן המאמר "כנשר יעיר".

Isaiah 55:6 ישעיהו נ"ה:ו

דְּרֹשׁוּ ה' בְּהִמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיטּוֹ קְרוֹב:

Seek ye the L-RD while He may be found, Call ye upon Him
while He is near

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 10

238 כאברהם שקראו הר

"לא כאברהם, שעליו נאמר 'הר'", כמו שכתוב: "בהר הוי' ייראה". אברהם
ראה את מקום המקדש כהר.

Pesachim 88a:4 פסחים פ"ח א:ד

אֵלָּא, לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁכָּתוּב בוֹ "הַר", שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר יֵאמַר הַיּוֹם בְּהַר הַיְיָ
יִרְאֶה", וְלֹא כִּי־צָחַק שֶׁכָּתוּב בוֹ "שָׂדֶה", שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ
בְּשָׂדֶה", אֵלָּא כִּי־צָחַק שֶׁקָּרָא "בֵּית", שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם
הַהוּא בֵּית אֵל".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה פסחים פח, א.

239 הלוח ונסוע הגנבה

”ויסע אברהם הלוח ונסוע הגנבה”. דרכו של אברהם היא דרך האבהה.

Genesis 12:9 בראשית י"ב:ט'

ויסע אברהם הלוח ונסוע הגנבה:

And Abram journeyed, going on still toward the South

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית יב, ט.

240 קדש הוא בחי' חכמה

ההערה מפנה לערך באוצר זה, באות קו"ף, למילה "קודש", המציינת את בחינת חכמה. לקוטי תורה מציין את האוצר הזה באותו קיצור, לפי אות וסעיף, במקומות רבים.

הערת קה"ת

מא"א אות ק, ס"ו.

241 בד"ה בהעלותך

המאמר "בהעלותך את הנרות" פותח בדברי רש"י: אהרן הצטער על שלא השתתף בחנוכת המזבח של הנשיאים, וה' אמר לו: "חיך, שלך גדול משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות".

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' בהעלותך לא, ג.

242 חסד לאברהם

"תיתן אמת ליעקב, חסד לאברהם". אהבתו הגדולה של אהרן היא למעלה מחסדו של אברהם.

Micah 7:20 מיכה ז':כ'

תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 11

243 בירושלים יראה שלם

אברהם קרא למקום "יראה", ושם קרא לו "שלם"; ה' צירף את שני השמות ל"ירושלים". אדמ"ר הזקן מפרש זאת כ"יראה שלמה".

Taanit 16a תענית ט"ז א

Bereshit Rabbah 56:10 בראשית רבה נ"ו:י'

... קורא אני אותו שלם אברהם אדם צדיק מתרעם אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלים ר' ברכיה בשם רבי חלבו אמר עד שהוא שלם עשה לו הקדוש ברוך הוא סוכה והיה מתפלל בתוכה שנאמר (תהלים עו) ויהי בשלם סוכו ומעונתו בציון ומה היה אומר יהי רצון שאראה בבנין ביתי ד"א מלמד שהראה לו הקב"ה בית המקדש חרב ובנוי חרב ובנוי שנא' שם המקום ההוא ה' יראה הרי בנוי היך מה דאת אמר (דברים טו) שלש פעמים בשנה יראה אשר יאמר היום בהר ה' הרי חרב ...

Abraham called the name of that place The L-rd will see, as "it is said to this day: On the mount where the L-rd will be seen" (Genesis 22:14). "Abraham called the name of that place The L-rd will see" - Rabbi Yoḥanan said: He said before Him: 'Master of the universe, when You said to me: "Take you your son, your only one," I had something to ar-

gue in response: Yesterday you said: "For it is through Isaac [that descendants will be considered for you]"..." and now ... You say

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

תוד"ה הר — תענית טז, א. ב"ר פנ"ו, י.

244 בירושלים יראה שלום שלימות היראה

חלק משלימות היראה הוא שהיראה תהיה שלמה אצל כל יהודי: גם קל שבקלים, כאשר נוגעים ביהדותו והוא אינו משלה את עצמו שהוא עדיין ביהדותו, מוסר את נפשו אפילו על מעשה בלבד, ואפילו על רצועת שרוך של נעל.

הערת קה"ת

. . . אן פון די ענינים אין שלימות היראה איז אויך, אן די יראה איז בשלימות בא' יעדער אידן, און ווי מען זעט בפועל, אן אפילו א קל שבקלים, בשעת עס קומט צו אן ענין וואס ער ווייסט אן דאס רירט אן זיין אידישקייט, און נאָרט זיך נישט אן "עודנו ביהדותו" [לי אדה"ו בתניא פי"ד (יט, ב)] איז ער זיך מוסר נפש אפילו אויף נאָר א מעשה (בלי אמונה) און אפילו אויף ערקתא דמסאנא (סנהדרין עד, רע"ב). — שיחת עשרה בטבת תשל"ט.

245 להודיע לבני האדם

"להודיע לבני האדם את גבורותיו ואת כבוד הדר מלכותו". הדר הבריאה תלוי בצמצומים שקדמו לה.

Psalms 145:12 תהילים קמ"ה:י"ב

להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו:

To make known to the sons of men His mighty acts, And the glory of the majesty of His kingdom

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יב.

246 אלף אלפים ישמשוני

"אלף אלפים משמשים אותו, וריבוא רבבות עומדים לפניו". המון עצום של נבראים.

Daniel 7:10 דניאל ז':י'

נהר דיניור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי קומון דינא יתב וספרין פתיחו:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דניאל ז, י.

247 לגדוד א' ולגודיו אין מספר

"אלף אלפים משמשים אותו" הוא מספרה של יחידה אחת, "יחילותיו אין מספר".

Chagigah 13b:13 חגיגה י"ג ב:י"ג

תנא, רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסאי: "אלף אלפין ישמשוניה" — מספר גדוד אחד, ו"לגודיו אין מספר". ורבי ירמיה בר אבא אמר: "אלף אלפין ישמשוניה", לנהר דיניור, שנאמר: "נהר דיניור נגד ונפק מן קדמוהי אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי קומון".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת
חגיגה יג, ב.

248 הושיט אצבעו הקטנה ביניהם

כשהמלאכים שאלו: "מה אנוש כי תזכרנו?", ה' הושיט את אצבעו הקטנה ביניהם ושרף אותם.

Sanhedrin 38b:5 סנהדרין ל"ח ב:ה'

אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, "מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְכֵן אָדָם כִּי תִפְקְדֵנוּ?" הוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ קְטָנָה בֵּינֵיהֶן וּשְׂרָפָם. וְכֵן כֵּת שָׁנָה. כֵּת שְׁלִישִׁית אָמְרוּ לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, רֵאשׁוֹנִים שְׁאָמְרוּ לְפָנָיו מָה הוֹעִילוֹ? כָּל הָעוֹלָם כּוֹלוֹ שֶׁלָּהּ הוּא. כָּל מָה שְׁאֵתָה רוּצָה לַעֲשׂוֹת בְּעוֹלָמָהּ - עֲשֵׂה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

Yoma 21b:9 יומא כ"א ב:ט'

יֵשׁ אֵשׁ אוֹכֵלֶת וְאֵינָהּ שׁוֹתָה — הָא דִּידָן. שׁוֹתָה וְאֵינָהּ אוֹכֵלֶת — דְּחוּלִין. אוֹכֵלֶת וְשׁוֹתָה — דְּאֵלֶיהּ, דְּכֶתִיב: "וְאֵת הַמֵּיִם אֲשֶׁר בְּתַעֲלָה לְחֶכְהָ". אוֹכֵלֶת לְחִין כִּיבִשְׁוִין — דְּמַעֲרָכָה. לֵשׁ אֵשׁ דּוֹחָה אֵשׁ — דְּגִבְרִיאֵל, וְלֵשׁ אֵשׁ אוֹכֵלֶת אֵשׁ — דְּשִׁכְיָנָה, דְּאָמַר מֶר: הוֹשִׁיט אֶצְבָּעוֹ בֵּינֵיהֶם וּשְׂרָפָן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין לח, ב. יומא כא, ב. ראה לעיל פי' אמור לו, א. לקו"ש ח"י ע' 52.

249 הן הן גבורותיו

אנשי כנסת הגדולה השיבו על השאלה "איה גבורותיו?": זו גבורת גבורותו, שהוא כובש את עצמו ומאריך אף. הערת קה"ת מצטטת זאת על המילים "אלו הן גבורותיו".

Yoma 69b:15 יומא ס"ט ב:ט'

אֲתוּ אֵינָהּ וְאָמְרוּ: אֲדַרְבָּהּ, זֹה הִיא (גְּבוּרָתָהּ) גְּבוּרָתָהּ: שְׂכֹבֶשׁ אֶת יָצְרוֹ — שְׁנוֹתָהּ אֶרֶךְ אִפְּיָם לְרִשְׁעִים. וְאֵלּוּ הֵן נוֹרְאוֹתֶיהָ — שְׁאֵלְמֵלָא מוֹרְאוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵימָּה אוֹמֶה אֶחָת יְכוּלָה לְהִתְקַיֵּים בֵּין הָאוֹמוֹת?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

יומא סט, ב. יל"ש נחמ"י רמז תתרעא.

250 ואת רוח הטומאה אעביר

"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". אז תהיה אפשרית יראה שלמה.

Zechariah 13:2 זכריה י"ג:ב'

וְהָיָה כִּי־יִהְיֶה נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת אֶכְרִית אֶת־שְׁמוֹת הָעֲצָבִים מִן־הָאָרֶץ וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד וְגַם אֶת־הַנְּבִיאִים וְאֶת־רוּחַ הַטְּמֵאָה אֶעֱבִיר מִן־הָאָרֶץ:

And it shall come to pass in that day, Saith the L-RD of hosts, That I will cut off the names of the idols out of the land, And they shall no more be remembered; And also I will cause the prophets And the unclean spirit to pass out of the land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' יג, ב.

251 בדי"ה וידעת היום

בהסבר הפסוק "וידעת היום" מלמד אדמו"ר הזקן שמידה קדושה אחת — אהבה לבדה או יראה לבדה — עשויה לפעמים להיכבש בידי מקבילתה הלא־קדושה; אולם כאשר האהבה והיראה כלולות זו בזו, הכוחות המתנגדים אינם יכולים לגעת בהן; ויעקב, מידת האמת, מחבר ביניהן.

הערת קה"ת

לעיל פי' ואתחנן ה', א.

252 ועי' זוהר וישב (דקפ"ג סע"ב)

פירוש הצמח צדק לתהילים, המצוטט על הפסוק "ירושלים הבנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו".

הערת קה"ת

ראה יהל אור ע' תפ.

253 שופר גדול

"זהו השופר הגדול, שבאמצעותו יוצאים עבדים לחירות העולמות".

Zohar, Vayikra 10:80-11:88 ספר זוהר, ויקרא י"פ-י"א:פ"ח

254 שופר גדול

השופר הגדול הוא השופר העליון, שבאמצעותו עבדים יוצאים תמיד לחירות: היובל, היובל הגדול והעליון.

Zohar, Vaetchanan 18:124-20:134 ספר זוהר, ואתחנן י"ח:קכ"ד-

כ:קל"ד

255 והעברתם שופר תרועה

"תעבירו שופר תרועה... ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם". שופר היובל.

Leviticus 25:9 ויקרא כ"ה:ט'

וְהַעֲבַרְתָּ שׁוֹפַר תְּרוּעָה בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ כִּי־וְהָיָה הַכִּפּוּרִים תַּעֲבִירוּ שׁוֹפַר בְּכָל־אַרְצְכֶם:

Then shalt thou make proclamation with the blast of the horn on the tenth day of the seventh month; in the day of atonement shall ye make proclamation with the horn throughout all your land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, ט (בלי יחיד).

256 וקראתם דרור בארץ

"וקראתם דרור בארץ לכל יושביה". שחרור העבדים ביובל.

Leviticus 25:10 ויקרא כ"ה:י'

וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקִרְאתֶם דְּרוֹר בְּאֶרֶץ לְכָל־יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הוּא תִּהְיֶה לָכֶם וְשִׁבְתֶּם אִישׁ אֶל־אֶחָדָתוֹ וְאִישׁ אֶל־מִשְׁפַּחְתּוֹ תֵּשְׁבוּ:

And ye shall hallow the fiftieth year, and proclaim liberty throughout the land unto all the inhabitants thereof; it shall be a jubilee unto you; and ye shall return every man unto his possession, and ye shall return every man unto his family

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

257 ובפי' אמור (דצ"ב ע"ב)

שם מצוטט לשון זוהר הזה על "עולם החירות".

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת ויקרא כרך ב ע' תרו.

258 ויקרא (ד"ו ע"ב)

שם מובאים שני פירושים ל"קול השופר" שבזוהר זה.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ר"ה ע' אישנו דשם נתבאר ב' פירושים בקול השופר ע"ש.

259 ואתחנן (דרס"ו ע"ב)

שם מצוטט לשון זוהר על ואתחנן בעניין השופר הגדול.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת ר"ה כרך ה ע' ב'פח.

Temple, Rabban Yochanan ben Zakai, ordained that they should blow in every place in which there is a court. Rabbi Eleizer said, "Rabban Yochanan ben Zakai only made this ordinance with respect to Yavneh alone." [The Sages] said [back] to him, "It was the same for Yavneh as for any other place in which there was a court"

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

266 ואדני הוי בשופר יתקע

י"ו הוי יתקע בשופר. השופר הפשוט של ראש השנה.

Zechariah 9:14 זכריה ט:יד

וה' עליהם יראה ויצא כבדק חצו ואדני ה' בשופר יתקע והלך בסערו תלמן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

267 תוקעים ביוה"כ אחר נעילה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שו"ע או"ח סס"י תרכג ברמ"א.

268 בד"ה מקושש עצים

שם מסביר אדמו"ר חזקן ש"ביובל ישלח שרשיו" פירשו "שבת שבתון" — עת רצון במנחת שבת; וחטאו של המקושש היה עקירת דבר ממקורו, בהפרדת היש מן המחיה אותו.

הערת קה"ת

לעיל שלח מב, ד.

269 החירות מגיעה לישראל מצד היובל, וכך גם לעתיד לבוא: "יתקע בשופר גדול".

Zohar, Beshalach 4:52-5:63 ספר זוהר, בשלח ד:נ"ב-ה:ס"ג

פסקה 12

270 ברכות ויצא פי ע'

שם מביא אדמו"ר חזקן את המדרש, שה' לקח את דברי האבות והפך אותם למפתח לגאולת בניהם, בדיון על שירת העתיד ועל יעקב כמידת האמת.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי' מוטות פג, ד. פי' ראה ל, ד ובמ"מ לשם.

271 אתה אמרת והיה הוי' לי לאלקים חייך כל טובות

"אתה אמרת: 'יהוה' יהיה לי לאלקים'; חייך, כל הדברים הטובים, הברכות והנחמות שאני נותן לבניך, איני נותן אלא בלשון זו", ובכללם "שופר גדול ייתקע".

Bereshit Rabbah 70:6 בראשית רבה ע"ו

ושבתי בשלום אל בית אבי - ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, נטל הקדוש ברוך הוא שיחתו של אבות, ועשאן מפתח לגאולתו של בניו. אמר לו הקב"ה: אתה אמרת והיה לי לאלקים, חייך! כל טובות וברכות ונחמות שאני נותן לבניך, איני נותן אלא בלשון זוה, שנאמר (זכריה יד): והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים. (ישעיה יא) והיה ביום ההוא, יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו. (יואל ד) והיה ביום

260 יובל הוא קדש תהי לכם

כ"י יובל היא, קודש תהיה לכם". הקדושה קושרת את היובל ל"הר הקודש".

Leviticus 25:12 ויקרא כ"ה:י"ב

פי' יובל הוא קדש תהי' לכם מן השנה תאכלו את תבואתה:

For it is a jubilee; it shall be holy unto you; ye shall eat the increase thereof out of the field

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

261 ח"ב (פ"ג ב')

שם מצוטטת לשון הקטע הזה בזהר על היובל.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת פ' בשלח ע' שעה.

262 עיקר מצות יובל לא הי' רק בבי"ר

היובל נוהג רק כאשר כל יושבי הארץ נמצאים עליה; בתקופת בית שני מנו אותו רק כדי לקבוע את שנות השמיטה.

Arakhin 32b:16-17 ערכין ל"ב ב:ט"ז-י"ז

דתנא: משגלו שבט ראובן ושבט גד ונחצי שבט המנשה בטלו יובלות, שנאמר: "וקראתם דורר בארץ לכל ישיבה", בזמן שכל יושביה עליה, ולא בזמן שגלו מקצתו. יכול היו עליה והו' מעורבין, שבט בנימין ביהודה ושבט יהודה בבנימין, והא יובל נוהג? תלמוד לומר: "לכל ישיבה" — בזמן שיושביה כתיקונן, ולא בזמן שהו' מעורבין!

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ערכין לב, ב.

263 בזמן שכל יושבי עלי'

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם.

264 כעיר שחוכרה לה יחדיו

"ירושלים הכנויה כעיר שחוכרה לה יחדיו". חיבור המדרגות העליונות והתחתונות, אהבה ויראה.

Psalms 122:3 תהילים קכ"ב:ג

ירושלם הכנויה כעיר שחכרה לה יחדיו:

Jerusalem, that art builded as a city that is compact together;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכב, ג.

265 "כשחל יום טוב של ראש השנה בשבת, במקדש היו תוקעים בשופר, אבל במדינה לא היו תוקעים". פתיחתו של מאמר אחר המצוטט כאן.

Mishnah Rosh Hashanah 4:1 משנה ראש השנה ד:א'

יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעים, אבל לא במדינה. משחבר בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שהיו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין. אמר רבי אלעזר, לא התקין רבן יוחנן בן זכאי אלא בבנה בלבד. אמרו לו, אהך יבנה ואהך כל מקום שיש בו בית דין:

The festival day of Rosh Hashanah which coincided with Shabbat: they would blow [the shofar] in the Temple, but not in the [rest of the] country. After the destruction of the

275 והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים

כאשר ישראל נוטלים את השופר ותוקעים בו לפני הקדוש ברוך הוא, הוא קם מכיסא הדין ויושב על כיסא הרחמים, ומתמלא רחמים עליהם.

Vayikra Rabbah 29 ויקרא רבה כ"ט

276 מתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין

בתחילה עלה במחשבתו של ה' לברוא את העולם במידת הדין; הוא ראה שהעולם לא יוכל להתקיים, הקדים את מידת הרחמים וצירף אותה למידת הדין.

Rashi on Genesis 1:1 רש"י על בראשית א':א

277 בראשית ברא אלקים

"בראשית ברא אלקים". שם הדין מופיע בתחילת הבריאה.

Genesis 1:1 בראשית א':א

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

In the beginning G-d created the heaven and the earth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

278 והוי עליהם יראה

"והוי הוי יתקע בשופר". השופר מחבר את שם אדני עם שם הוי.

Zechariah 9:14 זכריה ט':יד

וְהָיָה עָלֵיהֶם יִרְאָה וְיִצָּא כְכֹרֶק חֲצוֹ וְאֲדֹנָי ה' בְּשׁוֹפֵר יִתְקַע וְהָלַךְ בְּסַעְרוֹת תִּלְמִן:

And the L-RD shall be seen over them, And His arrow shall go forth as the lightning; And the L-rd GOD will blow the horn, And will go with whirlwinds of the south

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

זכרי' ט, יד.

279 בת"ו תיקון למ"ד (דע"ו ב')

שם "ויצא ככרק חצו" מתאר גילוי שאינו נתפס במחשבה, אלא חולף כהבוק בלבד; מובא שם אותו תיקון על הקולות והברקים שבמעמד הר סיני.

הערת קה"ת

וראה לעיל פ' ואתחנן ג, ב. הלשון באוה"ת נ"ך כרך א ע' תקיח.

280 וברכות בא פט"ו

נוסח המדרש (שמות רבה 15) מובא שם.

הערת קה"ת

ראה הלשון באוה"ת נ"ך כרך א ע' תקיח.

281 והי הוי לי לאלקים

הערת קה"ת מפנה ל Genesis 28:21 למילים האלה.

Genesis 28:21 בראשית כ"ח:כ"א

וְשָׁבְתִי בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּית אָבִי וְהָיָה ה' לִי לְאֱלֹהִים:

so that I come back to my father's house in peace, then shall the L-RD be my G-d

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כח, כא.

ההוא, יטפו ההרים עסיס. (ישעיה כז) והיה ביום ההוא, יתקע בשופר גדול וגו':

And I return to my father's house in peace" – Rabbi Yehoshua of Sikhnin in the name of Rabbi Levi: The Holy One blessed be He took the conversations of the patriarchs and rendered them the key to the redemption of the descendants. The Holy One blessed be He said to him [Jacob]: 'You said: "[The L-rd] will be [vehaya] my G-d," as you live, all the goodness, blessings, and consolations that I give to your children, I give it to them only in this language,' as it is stated: ... :ed

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

272 כן אדני הוי יצמיח צדקה

"כן יפריח אדני הוי צדקה ותהילה". פתיחת מאמר על מלכות ועל ראש השנה.

Isaiah 61:11 ישעיהו ס"א:יא

כִּי כְאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכַגְנָה יִרְוַעֶיהָ תִּצְמַח כֵּן אֲדֹנָי ה' יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה נִגְדָה כְּלִי־הַגּוֹיִם:

For as the earth bringeth forth her growth, And as the garden causeth the things that are sown in it to spring forth; So the L-rd GOD will cause victory and glory To spring forth before all the nations

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

273 אדני שפתי תפתח

"אדני, שפתי תפתח". פתיחת מאמר על שם אדני, מלכות.

Psalms 51:17 תהילים נ"א:יז

אֲדֹנָי שְׁפָתַי תִּפְתָּח וּפִי יִגִּיד תְּהִלָּתְךָ:

O L-rd, open Thou my lips; and my mouth shall declare Thy praise

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 13

274 אדני אותיות דינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

זח"א (ק"ח, א). [כ].

282 ונגלה כבוד ה'

"ונגלה כבוד הוי', וראו כל בשר יחדיו". ההתגלות הגלויה של העתיד לבוא.

Isaiah 40:5 ישעיהו מ':ה'

ונגלה כבוד ה' וראו כל־בשר יחדו כי פי ה' דבר:

And the glory of the L-RD shall be revealed, and all flesh shall see it together; for the mouth of the L-RD hath spoken 'it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מ, ה.

283 והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול

השופר הגדול, שממשיך מלמעלה את שם הוי'.

Isaiah 27:13 ישעיהו כ"ז:י"ג

והנה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנבדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם:

And it shall come to pass in that day, That a great horn shall be blown; And they shall come that were lost in the land of Assyria, And they that were dispersed in the land of Egypt; And they shall worship the L-RD in the holy mountain at Jerusalem.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

284 ארז"ל פ"ג דנדה (כ"ו א')

גם שם מובאת הגמרא על חמשת הדברים ששעורם טפח.

הערת קה"ת

מובא גם ביהל אור ע' קמז. ראה בהמשך תער"ב ח"ג ע' אירלא.

285 "חמישה דברים יש בהם שיעור טפח": וביניהם השופר, דופן הסוכה והלולב.

Niddah 26a:13 נדה כ"ו א':י"ג

תנאי: רבי אושעיא זעירא דמן חבריא — חמשה שיעורין טפח, ואלו הן: שליא, שופר, שדרה, דופן סוכה, והאזוב.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

286 שמאלו תחת לראשי

"שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". יד שמאל של ראש השנה ויום הכיפורים, ויד ימין של סוכות.

Song of Songs 2:6 שיר השירים ב':ו'

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

287 בכסה ליום חגנו

"תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו". מובא מתוך המאמר "שוש אשיש".

Psalms 81:4 תהילים פ"א:ד'

תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו:

Blow the horn at the new moon, at the full moon for our feast-day.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

288 אף ידי יסדה ארץ

"גם ידי יסדה ארץ, וימיני טפחה שמים". "טפחה", כלומר "פרשה", נקראת "טפח", כלומר רוחב כף יד.

Isaiah 48:13 ישעיהו מ"ח:י"ג

אף־ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם נעמדו יחדו:

Yea, My hand hath laid the foundation of the earth, And My right hand hath spread out the heavens; When I call unto them, They stand up together.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישעיי מח, יג.

289 מעשיהם של צדיקים גדולים יותר מבריאת שמים וארץ: על שמים וארץ נאמר "ידי יסדה", ואילו על המקדש נאמר "ידיך כוננו".

Ketubot 5a:11 כתובות ה' א:י"א

דרש בר קפרא: גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ, דאילו במעשה שמים וארץ כתיב: "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים", ואלו במעשה ידיהם של צדיקים כתיב: "מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידיך".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

290 והם בחי עשר ספירות במספר עשר אצבעות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בספר יצירה.

291 עשר אצבעות חמש כנגד חמש

"עשר ספירות... כמניין עשר אצבעות, חמש כנגד חמש".

Sefer Yetzirah 1:3 ספר יצירה א':ג'

עשר ספירות בלימה מספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש וברית יחיד מכוונת באמצע כמלת הלשון וכמילת מעור:

The decade out of nothing is analogous to that of the ten fingers (and toes) of the human body, five parallel to five, and in the centre of which is the covenant with the only One, by the word of the tongue and the rite of Abraham.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

292 בלקו"ת מהארז"ל ע"פ הנה טפחות

ההערה מציינת שתוכן הקטע מובא שם.

הערת קה"ת

מובא ביהל אור ע' קמז תוכן הענין דכאן.

293 הנה טפחות נתת ימי

"הנה טפחות נתתה ימי". המידה המצומצמת של ההווה.

Psalms 39:6 תהילים ל"ט:ו'

הנה טפחות נתתה ימי וחלדי כאין נגדה אף כל־הכל כל־אדם נצב סלה:

Behold, Thou hast made my days as hand-breadths; and mine age is as nothing before Thee; surely every man at his best estate is altogether vanity. Selah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

294 מקדש ה' כוננו ידיך

"מקדש, ה', כוננו ידיך". שתי ידיים, לעומת יד אחת בבריאה.

Exodus 15:17 שמות ט"ז:יז

תבאמו ותשעמו בהר נחלתך מכוון לשבתך פעלת Havayah מקדש
אדני כוננו ידיך:

Thou bringest them in, and plantest them in the mountain
of Thine inheritance, The place, O L-RD, which Thou hast
made for Thee to dwell in, The sanctuary, O L-rd, which Thy
hands have established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

295

בין עשרת הדברים שנאמרו על כוס של ברכה: אוזנים אותה בשתי ידיים,
מעבירים אותה לימין, ומגביהים אותה טפח מן הקרקע.

Berakhot 51a:16 ברכות נ"א:ט"ז

אמר רבי זירא אמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא: עשרה דברים
נאמרו בכוס של ברכה: טעון הדקה ושטיפה. חי ומלא. עיטור ועיטור.
נוטלו בשתי ידיו, ונותנו בימין. ומגביהו מן הקרקע טפח, ונותן עיניו
בו. ויש אומרים: אף משגרו במתנה לאנשי ביתו.

R. Zera said in the name of R. Abbahu (another version: it
was taught in a Baraita) : Ten things are said with reference
to the cup used for the Grace after meals : It requires wash-
ing and rinsing, undiluted [wine] and must be full, crowning
and covering ; he takes it with both hands and places it in
the right hand, raises it a handbreadth from the floor and
gazes at it. Some also say : He sends it as a present to his
household

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A.
Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

296 כוס ישועות אשא

"כוס ישועות אשא". הטעם שמביא המהרש"א להגבהת הכוס.

Psalms 116:13 תהילים קט"ז:י"ג

כוס־ישועות אשא ובשם ה' אקרא:

I will lift up the cup of salvation, And call upon the name of
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

297 כוס גימטריא אלקים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בר"מ זח"ג (קמה, סע"א). [כ].

298 ארוממך אלקי המלך

"ארוממך אלקי המלך". העלאת אלקים (הכוס) כדי לחברה להוי.

Psalms 145:1 תהילים קמ"ה:א

תהלה לדוד ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד:
praise; of David. I will extol Thee, my G-d, O [A Psalm of]
King; And I will bless Thy name for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, א.

299 כי כל בשמים ובארץ

"כי כל אשר בשמים ובארץ [לך הוא]". הבחינה המחברת בין שמים וארץ.

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"כל בשמים ובארץ
לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glo-
ry, and the victory, and the majesty; for all that is in the
heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O
L-RD, and Thou art exalted as head above all

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דה"א כט, יא.

300 ובזח"ג שופטים (דרע"ג סע"ב)

ההערה מפנה שם לזוהר על הגבהת הכוס טפח, בסוד היו"ד.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת בראשית כרך ב שלב, ב. בהמשך תערי"ב ח"ג ע' אירלא.

301 סדיה המגביהי לשבת

שם מסביר אדמו"ר הזקן: הדל"ת היא "דבר שאין בו כלום", והיא נעשית
ה"א באמצעות היו"ד שבתוכה; זו המצווה, כפי שצדק נעשה צדקה –
העלאת היו"ד לאור אין סוף, כדי שתהיה "מקום לדירתך".

הערת קה"ת

תו"א לח, ד.

302 המגביהי לשבת

"היושב במרומים". יש לקרוא זאת כהעלאת היו"ד שבתוך הה"א.

Psalms 113:5 תהילים ק"ג:ה'

מי כהי אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on
high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

303 בטפח הסמוך לרה"ר

את המזווה קובעים בתוך הטפח הסמוך לרשות הרבים.

Menachot 33b:2-3 מנחות ל"ג ב:ב-ג'

אמר רבא מצוה להניחה בטפח הסמוך לרה"ר מאי טעמא רבנן אמרי
כדי שיפגע במזווה מיד רב חנינא מסורא אומר כי היכי דתינטריה אמר
רבי חנינא בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם
מלך יושב מבפנים ועם משמרין אותו מבחוץ מדת הקב"ה אינו כן עבדיו
יושבין מבפנים והוא משמרן מבחוץ שנאמר (תהלים קכא, ה) ה'
שומרך ה' צלך על יד ימינך

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

304 בדיה נר הנוכה

שם מסביר אדמו"ר הזקן מדוע המזווה מימין ונר הנוכה משמאל: המזווה
היא העלאה מלמטה למעלה, בדומה למצוות.

הערת קה"ת

תו"א מב, ג.

305 את נר חנוכה מניחים בתוך הטפח הסמוך לפתח, משמאל, "כדי שר נחוכה יהיה משמאל והמזוזה מימין".

Shabbat 22a:2 שבת כ"ב א:ב'

אמר רבה: נר חנוכה מצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח. והיכא מנח לקה? רב אחא בריה דרבא אמר: מימין רב שמואל מדפתי אמר: משמאל. והילכתא משמאל, כדי שתהא נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

306 בד"ה קול דודי

במאמר "קול דודי הנה זה בא" מסביר אדמו"ר הזקן ששיר השירים מדבר על "דילוג", ואילו בתורה נאמר "ועבר ה' על הפתח": הפתח הוא מלכות, "זה השער לה" — ראשית העבודה מתוך יראה, שבאמצעותה באה לישראל במצרים ההתגלות הגדולה של המלך.

הערת קה"ת

לקמן שה"ש טו, ב.

307 אורך ימים נתת לו

"חיים שאל ממך, נתת לו; אורך ימים עולם ועד". הבחינה של אריך אנפין, שלמעלה מטפחים מדודים.

Psalms 21:5 תהילים כ"א:ה'

חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד:

He asked life of Thee, Thou gavest it him; even length of days for ever and ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה תהלים כא, ה.

308 הערת קה"ת מפנה ל: Mishnah Rosh Hashanah 3:2 למילים האלה.

Mishnah Rosh Hashanah 3:2 משנה ראש השנה ג:ב'

כל השופרות כשרין חוץ משל פרה, מפני שהוא קרן. אמר רבי יוסי, והלא כל השופרות נקראו קרן, שנאמר (יהושע ו), במשך בקרן היובל:

All shofars are fit [to be blown on Rosh Hashanah], except for that of a cow because it is [called] a horn [and not a shofar]. Rabbi Yose said, "But are not all shofars [also] called a horn, as it is stated (Joshua 6:5), 'upon a long blast from the ram's horn'?"

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

309 הערת קה"ת מפנה ל: Chagigah 12b למילים האלה.

Chagigah 12b חגיגה י"ב ב

310 ולפני אחד מה אתה סופר

"ולפני אחד, מה אתה סופר?". מקור השופר הגדול הוא למעלה מעשר הספירות הנמנות.

Sefer Yetzirah 1:7 ספר יצירה א:ז'

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah -- TE (Public Domain); Orach Chaim, Vilna, 1923 (Public Domain); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Pri Etz Chaim (Public Domain); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). להלן ללמוד, וברכות הרבי: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/ (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך likuteitorah.com/he/likutei-torah/rosh-hashanah/4/

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק